Muhenned ibn Abdullah

pod okriljem MILOSTINJE

Autor:

Muhenned ibn Abdullah

Pod okriljem
Milostinje

Preveo:

Munir Zahirović

2004./1425.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Riječ izdavača

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Njega hvalimo, od Njega pomoć i uputu tražimo. Neka je salavat i selam na Allahovog miljenika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu časnu porodicu, njegove ashabe i sve one koji njegov sunnet slijede do Sudnjega dana.

Zahvaljujući Allahovoj milosti, a zatim pomoći dobročinitelja, u prilici smo da čitalačkoj publici u Bosni i Hercegovini predstavimo knjigu *Pod okriljem milostinje*. Knjiga je prvenac u izdavačkoj djelatnosti Humanitarne organizacije "POMOĆ", i bavi se tematikom srodnom sa djelatnošću ove organizacije, što je svakako bilo presudno u njenom izboru.

Pored toga, želja nam je da u proces odgojnog i duhovnog napredovanja čovjeka vjernika, uključimo i ovaj aspekt njegovog života, kojeg obrađuje djelo plemenitog brata Muhenneda ibn Abdullaha. Koristimo priliku da mu se iskreno zahvalimo na ovoj vrijednoj hediji koju je ostavio muslimanima, moleći Allaha, subhanehu ve te'ala, da ga nagradi najljepšom nagradom.

U ovom vremenu dominacije materijalnog nad duhovnim, ljudske sputanosti okovima materije te bespoštedne i prljave borbe za ostvarivanje sebičnih ciljeva, i vremenu kada je dunjaluk većini ljudi postao svrha života, knjiga predstavlja pravi mehlem na ranu.

Islam u svakom poslu traži iskrenu i plemenitu namjeru, traži čovjeka koji neće biti zatvoren u sebe i određen granicama ličnih interesa, nego će voditi brigu o materijalnom i duhovnom napretku kako pojedinaca tako i zajednice kojoj pripada.

Autor u knjizi na jednostavan i nadasve dopadljiv način obrađuje vrijednost milostinje ili sadake u svjetlu Kur'ana i Sunneta Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, navodeći veličanstvene primjere dobročinstva i međusobnog pomaganja kroz historiju Islama.

Iskreno se nadamo da će ova knjiga pobuditi interesiranje čitalačke publike, probuditi vjerska i moralna osjećanja kod muslimana i podstaknuti ih na činjenje dobrih djela.

Uzvišenog Opskrbitelja molimo da najljepšom nagradom nagradi sve one koji su doprinijeli da ova knjiga ugleda svjetlost dana.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Predgovor

Hvala pripada Uzvišenom Allahu koji u Kur'anu kaže:

Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže; a bilo šta vi udijelili, Allah će, sigurno, za to znati.[1]

Neka je Allahov mir i blagoslov na najodabranijeg Vjerovjesnika koji je rekao:

"Dijelite milostinju, jer će vas milostinja spasiti od Vatre."

Neka je Allahovo zadovoljstvo na njegovu časnu porodicu, njegove drugove (ashabe) i one koji ih budu slijedili čineći dobra djela.

To su čestiti preci prvih generacija ovoga Ummeta, koji su se sami sa sobom obračunavali sve dok nisu duše očistili, protiv neprijatelja se borili sve dok ga nisu porazili, na sva vrata dobra zakucali i putevima dobročinstva duboko zagazili.

Kako li su samo prema drugima bili dobrostivi i samilosni! Koliko su prema njima bili strpljivi, čak i kad su ih ovi na najrazličitije načine vrijeđali i uznemiravali!

Molim Allaha da nam pomogne da ih u njihovim vrlinama i svake hvale vrijednim postupcima slijedimo i da se na njih ugledamo.

[1] Ali Imran, 92.

Uzvišeni Allah kaže:

O vjernici, udijelite dio od onoga čime vas Mi darujemo, prije nego što dođe Dan kada neće biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva! - A nevjernici sami sebi čine nepravdu.[1]

Ovo je poziv upućen svima nama od Uzvišenog i među plemenitim Najplemenitijeg da na Njegovom putu od onoga čime nas je On obilato opskrbio dijelimo prije nego što prođe ta jedinstvena prilika da nam se od tuge i kajanja srca ne kidaju, na Dan kada neće nikakvo blago a ni sinovi od koristi biti, osim ko pred Allaha čista srca izađe.

Ovaj poziv se često ponavlja i njegov eho u tekstovima Kur'ana i Sunneta snažno odzvanja.

Putevi i načini na kojima nam se on upućuje su različiti, ali im je cilj borba protiv u nama skrivene škrtosti i podsticanje da udjeljujemo dio imetka kojem smo po prirodi skloni.

Ustvari, mi a i sve ono što imamo pripada Uzvišenom Allahu. On je Gospodar svega.

Prema tome, imetak pripada Allahu, a čovjeku je povjereno jedino upravljanje njime. To potvrđuje i Kur'an časni u mnogim ajetima poput ajeta:

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i nad onim što je na njima; On sve može![2]

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih, i Njemu ćete se svi vratiti.[3]

I dajte im nešto od imetka koji je Allah vama dao.[4]

---

[1] El-Bekare, 254.

[2] El-Ma'ide, 120.

[3] El-Ma'ide, 18.

[4] En-Nur, 33.

... i udjeljute iz onoga što vam On stavlja na raspolaganje.[1]

Isto tako Allah, *azze ve dželle*, potvrđuje da je imetak jedan od uzroka činjenja nepravde i iskušenja čovjeka:

Uistinu, čovjek se uzobijesti čim se neovisnim osjeti.[2]

... i neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo iskušenje.[3]

Imanja vaša i djeca vaša su samo iskušenje, a u Allaha je nagrada velika; zato se Allaha bojte koliko god možete i slušajte, i pokoravajte se, i milostinju udjeljujte - za svoje dobro. A oni koji budu sačuvani gramzljivosti, bit će ti koji će uspjeti.[4]

Prema tome, imetak nas ne smije zavesti da zaboravimo našu osnovnu dužnost u životu a to je činjenje ibadeta Allahu, *subhanehu*, kao i izgradnja i unapređivanje zemlje (na kojoj živimo) u skladu sa Šerijatom.

Allah, *azze ve dželle*, nas upozorava, pa kaže:

O vjernici, neka vas imanja vaša i djeca vaša ne zabave od sjećanja na Allaha. A oni koji to učine, bit će izgubljeni.[5]

Ko se bude pokoravao svojoj pohlepi i strastima i postane nepokoran svome Uzvišenom Gospodaru, on je očigledno propao i postao ponižen padajući u ponore propasti i nesreće.

---

[1] El-Hadid, 7.

[2] El-Alek, 6.-7.

[3] El-Enfāl, 28.

[4] Et-Tagabun, 15.-16.

[5] El-Munafikun, 9.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Propao je rob dinara, rob dirhema i rob crnoporubljenog ogrtača, ako mu se dadne, zadovoljan je, a ako mu se ne dadne, onda se razljuti. Propao je i ostao bez ičega. Ako se na trn ubode, on ga ne vadi."[1]

S druge strane, Allah je imetak nazvao dobrom na raznim mjestima u Svojoj časnoj Knjizi, kao što, naprimjer, kaže:

> *... i on je, zato što voli bogatstvo - radiša.*[2]

> *... ako ostavlja imetak, propisuje vam se kao obaveza za one koji se Allaha boje da pravedno učinite oporuku roditeljima i bližnjima.*[3]

> *... i pomoći vas imanjima i sinovima, i dat će vam bašče, i rijeke će vam dati.*[4]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Divan li je dobar imetak koji pripada dobrom čovjeku!"[5]

Imetak, s islamskog stanovišta, nije pokuđen sâm po sebi, jer on sâm po sebi nije zlo, već s jedne strane može biti *hajr* (dobro), a *šerr* (zlo) s druge strane.

Imetak je poželjan ukoliko se koristi u dobre, a nepoželjan i pokuđen ukoliko se koristi u loše svrhe.

Ako je čovjekova pohlepa za imetkom pretjerana ili ga stječe na nedozvoljen način ili ga ne troši gdje treba ili se njime oholi, onda on, s te strane, predstavlja ružno sredstvo pomoću kojeg se zarađuju grijesi.

---

[1] Hadis su zabilježili Buharija i Ibn Madže.

[2] El-Adijat, 8.

[3] El-Bekare, 180.

[4] Nuh, 12.

[5] Hadis je zabilježio Ahmed.

Ako ga pak stekne na Šerijatom propisan način te ostvaruje sa njim profit u granicama Šerijata i troši ga u ono što mu je Allah naredio i na šta ga je potakao, bez rasipanja ili škrtarenja, i ako ga on ne zaokuplja od činjenja ibadeta Uzvišenom Allahu, onda je imetak, s te strane, dobar i koristan, jer on predstavlja najbolji način za stjecanje dunjalučkih i ahiretskih koristi.

U ovoj kratkoj risali vidjet ćemo, ako Bog da, koje su koristi od davanja sadake i njen utjecaj na pojedinca i društvo, vidjet ćemo lijepe postupke prilikom praktične primjene darežljivosti te kakvu obilatu nagradu i visoke položaje je Allah pripremio za dobročinitelje na Ahiretu.

Nasuprot tome, također, vidjet ćemo kako i zašto su Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokudili škrtarenje i one koji škrtare, na koji način se liječiti od te bolesti itd. u poglavljima koja će, ako Bog da, postići svoj cilj i biti od koristi.

Kao da čujem neke čitaoce koji postavljaju pitanje: "Mi nemamo mnogo imetka da dijelimo milostinju iz njega. Odakle nam imetak za to?"

Možda će neki postaviti pitanje: "Zar ima neko preči od nas da primi milostinju?"

To je čisto pogrešan način razmišljanja, jer nije uvjet da onaj ko daje milostinju bude bogat, već i siromašni ljudi mogu preteći bogataše u tome. Zar većina ashaba nije bila siromašna i nemoćna?!

I pored toga oni su žrtvovali sve što su imali da pomognu Allahovu vjeru.

Nakon što su bili darežljivi s malo, Allah im je, iz Svoje milosti prema njima, dao puno. Dao im je vlast na Zemlji i učinio ih učiteljima ljudskog roda i svjetskim vođama.

Za davanje sadake dovoljna su i mala odricanja.[1]

Koliko puta Allah u malo imetka dadne bereketa, pa njegova korist bude veća nego što je to slučaj s puno imetka!!

Na kraju, bît je u nijjetu kao što je Ibn Mubarek rekao:

"Koliko je velikih djela čiju vrijednost umanji nijjet, a koliko malih djela čiju vrijednost uveća nijjet."[2] To je prvo.

Drugo, ako hoćemo dobiti nagradu za milostinju, onda možemo makar malo izdvajati za milostinju od naših potreba, ne moramo živjeti raskošno.

Dovoljno bi bilo da mjesečno izdvajamo 10 do 15 KM. Ta mala količina, kada bi je izdvajale stotine dobrih ljudi, dostizala bi cifru na hiljade i hiljade blagodarnih maraka.

Treće, dokle ćemo se oslanjati na pomoć koja dolazi izvana, a naša nam vjera zabranjuje prosjačenje ukoliko smo sposobni raditi?!

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Gornja ruka je bolja od donje."[3]

Zar nam nije dovoljno sve ovo što smo uzeli od dobročinitelja tokom proteklih godina?!

Humanitarne organizacije samo što nisu zatvorile svoja vrata i otišle. Neke su već prestale s radom. Šta onda mi očekujemo?

Naš problem je izgubio važnost i podršku kakvu je nekad imao. Pojavili su se novi gorući problemi u raznim dijelovima islamskoga svijeta privlačeći pažnju na sebe. Oni traže velike napore, žrtve i ulaganja.

---

[1] To ćemo objasniti u šestom poglavlju.

[2] *Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikem*, 1/35.

[3] Hadis je muttefekun alejhi.

Hoćemo li ih i mi potpomoći koliko smo u mogućnosti?

Možemo li pomoći našu prognanu i ugroženu braću u mnogim državama i tako ispuniti dužnost koju nam nalaže islamsko bratstvo?

Ako im u ovoj situaciji nismo u mogućnosti pružiti pomoć, bar možemo popuniti jednu prazninu i osloniti se na sebe i onoga ko nam, nakon Allaha, pomaže u zbrinjavanju siromašnih ljudi našega društva, *jetima* (siročadi), udovica, u aktivnostima koje se poduzimaju na naučnom i da'vetskom polju.

Došlo je vrijeme da se okrenemo osnivanju naših bosanskih humanitarnih organizacija. Mi nemamo izbora u pogledu toga, jer će raskalašenost, sekularizam, ateizam, komunizam te zapadne kršćanske organizacije poput bujice odnijeti naše utvrde i zabraniti i ono malo preostalih islamskih aktivnosti, ako i dalje ostanemo u dubokoj letargiji.

Ova risala je upozoravajući apel protiv nemorala, nereda, ateizma, protiv evropeizacije i pokrštavanja, poziv na osnivanje vakufa i oživljavanje njihove uloge u savremenom dobu.

Ovo je poziv misionarima Islama (da'ijama), dobročiniteljima, braći i sestrama kako bi svi zajedno započeli kampanju samoosvješćivanja u toku koje će muslimani osjetiti važnost i dužnost činjenja dobrih djela, pogotovo u ovim teškim vremenima, i shvatiti opasnost svoje neaktivnosti po Islam i muslimane.

Imetak je, kao što znamo, osnova na kojoj počiva bilo koja djelatnost.

Imetak (novac) je žila kucavica za rad na polju *da've* (širenja Islama) i naređivanja na dobro i zabranjivanja zla, za džihad na Allahovom putu, za pomoć obespravljenim i ugroženim, kao i za mnoga druga dobra djela.

Bez stalne novčane podrške islamskim organizacijama prijeti prestanak rada na da'vetskim aktivnostima i programima pomoći. Samim tim ljudi će sve više i više tonuti u močvare zablude i nemorala - tražimo zaštitu kod Allaha od onih koji ljude odvraćaju od vjere i koji nemoral i nered uvode.

Pozivamo braću muslimane da se što prije aktiviraju kako bi pomogli širenje dobra i samostalnosti u našem društvu svim onim čime su u mogućnosti, pružajući duhovnu i materijalnu pomoć koja se ogleda u davanju savjeta, prijedloga, učenju dova, slanju novca, prehrambenih proizvoda i odjeće.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

"Neka niko od vas sebe ne potcjenjuje!"[1]

"Ništa od dobročinstva ne smatraj bezvrijednim."[2]

Mi smo uvjereni da će mnogi dobri ljudi prihvatiti ovaj poziv i da će se nasuprot tome propalice i ljudi bolesnih srca suprotstaviti tome kako bi izazvali sumnje, dok će možda neki prevrtljivci to pokušati i onemogućiti. Na Allaha se oslanjamo, a divan li je On zaštitnik!

Takvima mi krajnje jasno kažemo:

1. Međusobno potpomaganje i saradnja među vjernicima, njihova briga jednih za druge i njihova međusobna povezanost su jak oslonac (podrška) uspjehu, snazi i moći.

Što se tiče cijepanja u grupe i razilaženja, to je put neuspjeha, poniženja i poraza. Uzvišeni Allah kaže:

Svi se čvrsto Allahovog užeta držite i nikako se ne razjedinjujte.[3]

---

[1] Hadis je zabilježio Ibn Madže.

[2] Hadis je zabilježio Tirmizi.

[3] Ali Imran, 103.

I kaže:

> *... i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite strpljivi, jer Allah je, zaista, na strani strpljivih.*[1]

Uz strpljenje i duhovnu snagu Uzvišeni Allah će nas pomoći u trijumfu istine i borbi protiv neistine i njenih zagovornika.

Što se tiče vatrenog entuzijazma, povremenog zanosa, puno govora, praznog čavrljanja, ono ništa ne koristi niti pomaže.

2. Uz strpljenje, duhovnu snagu i čvrstu volju Allah će nas pomoći u pobjedi istine i borbi protiv neistine, savladavanju prepreka i ublažavanju poteškoća.

3. Moraju se žrtvovati vrijedne i skupocjene stvari, mora se trošiti vrijeme i ulagati napor za ostvarivanje uzvišenih ciljeva kojima se teži.

Što se tiče vatrenog entuzijazma, povremenih izliva emocija, puno govora, praznog čavrljanja, ono ništa ne koristi, niti pomaže.

Željeli bi podsjetiti na jednu vrlo važnu historijsku činjenicu, a to je da je većina velikih poduhvata, bilo ekonomskih, naučnih, dobrotvornih ili drugih, počela jako skromno, a onda s prolaskom vremena napredovala sve više i više.

Danas mnoge islamske organizacije posjeduju ogromna novčana sredstva. Njihovi vakufi, programi i ogranci se šire mnogim državama svijeta.

Kada bi gledali na njihov početak, uvidjeli bismo da su one počele pojedinačnim inicijativama uz skromna ulaganja i sa skromnim mogućnostima. Međutim, Allah je dao bereket u tim iskrenim naporima onih koji su ulagali svoj trud i

[1] El-Enfāl, 46.

požrtvovano radili na pozivanju svoje braće muslimana da daju dobrovoljne priloge, da pomažu i učestvuju u nošenju tereta odgovornosti.

Abdurrahman es-Samit, doktor i da'ija iz Kuvajta te jedan od osnivača Vijeća muslimana Afrike, kaže:

"Sjećam se da nam je na prve tri sjednice bilo nužno potrebno 500 $ i da ih nismo mogli sakupiti. Međutim, nakon toga, hvala Allahu, položili smo ispit... Vijeće je sada najveća organizacija koja se bavi islamskim radom među muslimanima u Africi. Njegove aktivnosti pokrivaju 40 država. Vodimo brigu o 3288 da'ija. Imamo više od pola miliona studenata koji uče u 840 škola kojima upravlja Vijeće... Također, štampali smo i podijelili 6,5 milona islamskih knjiga na 18 jezika.

Imamo radioemisije Kur'ana časnog koje pokrivaju područje 16 država zapadne Afrike a koje se emitiraju na 10 jezika..."[1]

Nadamo se da će se dobri i plemeniti ljudi odazvati ovome pozivu i pružiti svoju saradnju, međusobno jedni druge pozivati na savjetovanje, dogovor, postavljanje plana i programa a zatim krenuti u akciju sakupljanja dobrotvornih priloga u sklopu humanitarne organizacije ili se natjecati u nekim dijelovima njenih aktivnosti, kao što su izgradnje džamija i instituta, organiziranje šerijatskih kurseva, širenje svjetla tevhida, učestvovanje u borbi protiv zabluda i grijeha, pomaganje nemoćnih, vođenje brige o siročadima i udovicama itd.

Molimo Allaha da ovo djelo bude početak jednog dobrog djela za islamsku da'vu u ovoj zemlji i da onaj ko ovo pročita bude jedan od inicijatora. Isto tako, molimo Allaha da nas sve

[1] Iz intervjua datog časopisu *El-Bejjan*, br. 80, str. 94.

pomogne u činjenju dobrih djela i dadne bereket u našim naporima, da pomogne istinu Svojom riječi i nevjernike u korijenu istrijebi.

... otpaci se odbacuju, dok ono što koristi ljudima ostaje na Zemlji.[1]

Allah je Taj koji pomoć daje, i On na Pravi put upućuje.

Autor

---

[1] Er-Râd, 17.

Uvod

U uvodu ćemo dati jezičku i terminološku definiciju sadake, objasniti razliku između sadake i zekata koji je obavezan s jedne strane i između sadake i poklona s druge strane, kao i vrste sadake.

I Definicija sadake

a) jezička definicija[1]:

Sadakom se naziva ono što se daje. Korijen riječi *sadaka* vodi porijeklo iz riječi *es-sidku*, što znači: snagu, čvrstinu i nepostojanje kontradiktornosti između riječi i stvarnosti.

Dobila je naziv po tome, jer ona predstavlja ispoljavanje snage vjerovanja (imana) onoga koji daje sadaku i njegov iskren nijjet.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"... a sadaka je dokaz."[2]

b) terminološka definicija:

Ona je ono što čovjek troši od imetka u vidu činjenja dobrog djela kako bi se približio Allahu, a ne u vidu davanja poklona nekome.[3]

---

[1] *El-Kamusu-l-muhit*, str. 810; *Mu'džemu mufredati elfazi-l-Kur'an*, str. 287; *Nedretu-n-ne'im*, 6/2517.

[2] Hadis je zabilježio Muslim.

3 Ovo posljednje znači da poklon ne ulazi u pojam sadake. *El-Mevsu'atu-l-fikhije*, 26/323; *Nedretu-n-ne'im*, 6/2518.

Ili, ona je, kao što imam Ibn Kudame kaže: "Davanje nekome nečega u vlasništvo za života bez ikakve protuusluge, želeći time učiniti dobro djelo kojim se približava Allahu."[1]

Riječi "za života" znače da u pojam sadake ne ulazi oporuka.

Ragib el-Asfahani kaže: "Sadaka je ono što čovjek izdvaja iz svoga imetka u vidu činjenja dobrog djela, kao što je zekat. Međutim, u osnovi, sadakom se smatra ono što se dobrovoljno daje, dok se zekat odnosi na ono što je obaveza da se dâ."[2]

Fakihi većinom riječ "sadaka" upotrebljavaju za ono što se dobrovoljno daje.

Ponekad se riječ sadaka upotrebljava za vakuf. Primjer za to je hadis koji bilježi Buharija u kojem je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Omeru, radijallahu 'anhu:

"Zadrži glavnicu (zemlju), a podijeli plodove!"

Ponekad se upotrebljava za bilo koje dobročinstvo koje čovjek učini. Primjer toga je hadis kojeg prenosi Muslim i drugi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

"Svako dobročinstvo je sadaka."

II Razlika između sadake i zekata

- Zekat je obavezan (*farz*), a sadaka pohvalna (*mustehab*),
- Zekat je definiran određenim iznosom nisaba koji se razlikuje za različite vrste imetka i nije se obavezan davati dok ne prođe godina dana, dok za sadaku ti uvjeti ne važe,

---

[1] *El-Mugni*, 8/239.

[2] *Mu'džemu mufredati elfazi-l-Kur'an*, str. 286.

- Vrste onoga imetka iz kojeg je dužnost izdvajati zekat su određene[1]. To se razlikuje od vrste imetka od kojeg je poželjno davati sadaku a tih vrsta je mnogo,
- Ono u šta se zekat troši također je ograničeno na osam kategorija koje su spomenute u riječima Uzvišenog Allaha:

Zekat pripada samo (1) *siromasima i* (2) *nevoljnicima, i* (3) *onima koji ga sakupljaju, i* (4) *onima čija srca treba pridobiti, i* (5) *za otkup iz ropstva, i* (6) *prezaduženim, i* (7) *u svrhe na Allahovom putu i* (8) *putniku - namjerniku. Allah je odredio tako! - A Allah sve zna i mudar je.*[2]

Sadaka se razlikuje po tome što se može koristiti u više svrha za razliku od zekata. Tako se sadaka može dati i bogatom plemenitom čovjeku kako bi mu bila podrška za njegovu plemenitost ili bogatašu koji ima veliku porodicu.[3]

Sadaka se može dati čak i nevjerniku. Ovo su najvažnije razlike. A Allah najbolje zna.

III Razlika između sadake i poklona

I sadaka i poklon su davanja nekome nečega bez protuusluge. Ako je to davanje isključivo zbog toga da se zaradi sevap, tj. nagrada kod Allaha, onda je to sadaka, a ako je to davanje zbog prijateljstva, ljubavi ili s posebnom namjerom davanja, onda je to poklon.[4]

---

[1] To su: zlato, srebro, trgovačka roba, rude, skriveno blago (riznice), poljoprivredni plodovi, ovce, krave i deve.

[2] Et-Tevba, 60.

[3] *El-Mebsut*, od imama Es-Sarhesija el-Hanefija (12/92).

[4] *El-Mugni*, 8/239.

IV Vrste sadake

Sadaka se može podijeliti na sljedeće vrste:

- Sadaka koja je u pogledu imetka sa šerijatskog stanovišta obavezna (*farz*), a to je zekat kojeg je dužnost izdvajati iz imetka,
- Sadaka koju čovjek daje na tijelo, a to je sadakatu-l-fitr, ili kako se još naziva zekatu-l-fitr,
- Sadaka za koju se čovjek obaveže (zavjetuje) da će je dati, ta sadaka je obavezna (farz) zbog zavjeta koji je dao,
- Sadaka koja je obavezna (*farz*) da se dadne u ime Allaha, kao što je *fidja* i *kefaret* i
- Dobrovoljna sadaka, koja i jeste predmet ove rasprave, koja obuhvaća razne vrste davanja.

I

Vrijednost milostinje i dijeljenja na Allahovom putu

Prilikom apela koji je Islam uputio pozivajući ljude na dobrovoljno davanje sadake, darežljivost i plemenitost, objasnio je ljudima i kakav položaj (stepen) na Ahiretu ima onaj ko je plemenit i dijeli svoj imetak, kao i kakva ga nagrada čeka kod Allaha, jer je čovjek po svojoj prirodi željan saznati kakva ga nagrada očekuje nakon što obavi bilo koji posao.

Obraduje se ako ranije ili kasnije očekuje korist za sebe ili drugoga. Zbog toga se on daje na posao i sâm sebe podstiče da ga obavi. To je mudri islamski način podsticanja ljudi na činjenje dobra.

Vrijednosti sadake i dijeljenja (na Allahovom putu) koje je Uzvišeni Allah naveo u Svojoj Knjizi i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojim hadisima su mnogobrojne, a mi ćemo spomenuti samo neke od njih:

1. Mnogostruko uvećavanje dobrih djela

Uzvišeni Allah kaže:

> *Onima koji milostinju budu udjeljivali i onima koje je budu udjeljivale, i koji drage volje Allahu zajam budu davali - mnogostruko će se vratiti i njih čeka nagrada plemenita.*[1]

[1] El-Hadid, 18.

I kaže Uzvišeni:

Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati pa da mu ga On mnogostruko vrati?[1]

Mufessiri u tumačenju ovoga ajeta kažu[2]:

"Ovo je podsticanje na blag način da se udijeli sadaka, objašnjenje ljudima na način blizak njihovom shvaćanju (razumijevanju), a Allah nije niokom ovisan i On je hvale dostojan.

Allah, *subhanehu*, je vjernikovo dijeljenje imetka na dunjaluku kojim se želi mnogostruka nagrada na Ahiretu uporedio sa zajmom, isto kao što je žrtvovanje života i imetaka s ciljem ulaska u Džennet uporedio sa prodajom."

Kada je objavljen ovaj ajet Ebu Dahdah el-Ensari, radijallahu 'anhu, rekao je:

"O Allahov Poslaniče, za tebe bih žrtvovao i oca i majku! Allah od nas traži zajam, a On je neovisan o zajmu?!"

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Da, On želi da vas njime uvede u Džennet."

Nakon toga je (Ebu Dahdah) dao kao sadaku bostan koji je brojao 600 palminih stabala."[3]

Zajam treba karakterizirati ispravan nijjet, dobrodušnost i ne smije ga pratiti vrijeđanje i prigovaranje.[4]

Ebu Osman en-Nehdi, ugledni tabi'in, rekao je:

---

[1] El-Bekare, 245.

[2] *Tefsiru-s-Sa'di*, 1/180; *Tefsiru-l-Kurtubi*, 3/234; *Tefsiru-l-Kasimi*, 1/588.

[3] *Tefsiru-l-Kurtubi*, 3/234.

[4] Ostali *šartovi* (uvjeti) i *adabi* (lijepi postupci) prilikom davanja sadake se nalaze u sedmom poglavlju.

"Do mene je dopro hadis kojeg prenosi Ebu Hurejre: 'Uistinu Allah Svome robu, vjerniku, za jedno učinjeno dobro piše hiljadu hiljada dobrih djela (tj. milion dobrih djela).'

"Zatim", nastavlja Ebu Osman, "krenuo sam na hadždž te godine, a želio sam hadždž obaviti samo kako bih ga pitao za taj hadis. Sreo sam Ebu Hurejru i pitao ga o tome pa je rekao:

'Nisam ja to rekao. Onaj ko ti je to prenio nije dobro zapamtio. Ja sam rekao da Allah vjerniku za jedno dobro djelo daje dvije hiljade hiljada dobrih djela (tj. dva miliona).'

Zatim Ebu Hurejre upita: 'Zar to ne nalazite u Allahovoj Knjizi u ajetu:

Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati, pa da mu ga On mnogostruko vrati?[1]

Mnoštvo je kod Allaha veće od hiljadu hiljada ili dvije hiljade hiljada. Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

"Allah, zaista, umnogostručava jedno dobro djelo do dvije hiljade hiljada dobrih djela."[2]

Jahja ibn Mu'az, rahimehullah, je rekao:

"Čudim se onom čovjeku koji svojim djelom traži zadovoljstvo ljudi, a oni su stvorenja poput njega, i čovjeku koji čuva imetak, a Svemoćni Gospodar traži od njega da mu dadne zajam."[3] (tj. da ga dijeli kao sadaku - op. prev.)

---

[1] El-Bekare, 245.

[2] Hadis su zabilježili Ahmed, Ibn Munzir i dr.

[3] Hadis je zabilježio Bejheki.

2. Sadaka je uzrok stalnog priticanja nagrade čovjeku, čak i nakon njegove smrti

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Kada čovjek umre prekidaju se njegova dobra djela, osim u tri slučaja:

- trajna sadaka,
- znanje kojim se (iza njega) koristi i
- dobro odgojeno dijete koje mu dovu čini."[1]

Sve dok taj imetak bude postojao, svejedno bio to mesdžid (džamija), škola, bolnica, bunar ili bostan, kao vakuf za siromahe ili studente i sl., Allah će dati da onome ko je to dao kao sadaku neprestano teče nagrada za to.

3. Ona je uzrok opraštanja grijeha

Uzvišeni Allah kaže:

Lijepo je kad javno dijelite milostinju (sadaku), *ali je za vas bolje ako je dajete siromasima kad niko ne vidi, i On će preći preko nekih vaših loših postupaka. - A Allah dobro zna ono što radite.*[2]

Od Mu'aza ibn Džebela, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Post je zaštita, a sadaka gasi grijehe kao što voda gasi vatru.'"[3]

---

[1] Hadis je zabilježio Muslim.

[2] El-Bekare, 271.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed, Tirmizi, Hakim i dr.

4. Ona je uzrok olakšavanja strahote Sudnjeg dana, njegovih mnogobrojnih poteškoća i žestoke vrućine

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Sedmericu će Allah staviti pod Svoj hlad onoga Dana kada drugog hlada osim Njegovog neće biti:

- pravedna vladara,
- mladića koji je odrastao u obožavanju Uzvišenog Allaha,
- čovjeka čije je srce vezano za džamiju, otkada iz nje izađe pa dok se ponovo u nju ne vrati,
- dvojicu ljudi koji su se zavoljeli u ime Allaha, pa se radi Njega sastaju i rastaju,
- čovjeka koji se u samoći sjeti Allaha pa zaplače,
- čovjeka kojeg je pozvala ugledna i lijepa žena, a on rekne: Ja se bojim Allaha! i
- čovjeka koji dadne sadaku pa je sakrije tako da ne zna njegova lijeva ruka šta daje desna."[1]

Od Ukbe ibn Amira, radijallahu 'anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Svaki čovjek će biti pod okriljem svoje milostinje[2] sve dok se među ljudima ne presudi."[3]

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed, Muslim, Tirmizi i dr.

[2] To je aluzija na gore navedeni hadis u kojem se kaže: "Sedmericu će Allah staviti pod Svoj hlad onoga dana kada drugog hlada osim Njegovog neće biti", pa se spominje kao jedan od razloga za to i dijeljenje sadake, što potvrđuje i ovaj hadis.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed, Hakim i Ibn Huzejme.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Ko otkloni od vjernika jednu od dunjalučkih poteškoća, Allah će otkloniti od njega jednu od poteškoća Sudnjega dana."[1]

Nagrada je prema vrsti djela kao što Uzvišeni kaže:

> *Zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?!*[2]

5. Ona je uzrok zaštite od poteškoća i nesreće

Hakim prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Onaj koji dobro čini je sačuvan od nesreća, poteškoća i propasti. Dobročinitelji na ovome svijetu će biti dobročinitelji na onome svijetu."

Iz podužeg hadisa u kojem nas je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio o pet stvari koje je Uzvišeni Allah naredio Jahjau, alejhi-s-selam, i Israelićanima, mi ćemo se zadržati samo na onome što je vezano za temu ove risale, a to su Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

"I naređuje vam (tj. Allah, dželle šanuhu - op. prev.) davanje sadake. Primjer toga je kao primjer čovjeka kojeg su neprijatelji zarobili i svezali mu ruke za vrat, a zatim ga doveli da mu glavu odsijeku, pa on kaže: 'Ja ću se otkupiti od vas cjelokupnim svojim imetkom', i otkupi se od njih."[3]

Ibn Kajjim kaže: "Ovo su riječi koje su potvrđene u stvarnosti. Sadaka, uistinu, ostavlja neobičan trag u otklanjanju raznih nevolja, pa makar ona bila od grješnika, nasilnika pa čak i od nevjernika!

---

[1] Hadis su zabilježili Muslim, Ebu Davud i dr.

[2] Er-Rahman, 60.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed i Tirmizi, a pet naredbi su: (1) obožavanje Allaha Jedinog i klonjenje širka, (2) namaz, (3) post, (4) sadaka i (5) zikr - stalno spominjanje Allahovog imena i činjenje ibadeta.

Uzvišeni Allah zbog nje otklanja mnoge nevolje. Ta stvar je poznata ljudima na osnovu njihovog životnog iskustva.

Tirmizija u svome *Džami'u* prenosi hadis od Enesa ibn Malika, radijallahu 'anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Sadaka gasi srdžbu Gospodara svjetova i sprječava lošu završnicu života."

U eseru[1] je došlo:

"Požurite sa sadakom, jer nevolja neće (zaobilazi vas) na sadaku."[2]

6. Ona je znak bogobojaznosti, uzrok dostizanja stepena dobročinstva i ulaska u Džennet

Uzvišeni Allah kaže:

> *... i nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju - a Allah voli one koji dobra djela čine.*[3]

I kaže Uzvišeni:

> *Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže; a bilo šta vi udijelili, Allah će, sigurno, za to znati.*[4]

---

[1] Eser je ono što se prenosi da su ashabi i tabi'ini govorili i radili. Kod većine muhaddisa eser je sinonim za hadis. (op. prev.)

[2] *El-Vabilu-s-sajjib mine-l-kelimi-t-tajjib*, str. 49-50, a eser prenosi Ibn Ebi Dunja, Bejheki i dr.

[3] Ali Imran, 133.-134.

[4] Ali Imran, 92.

7. Ona je dokaz čovjekove humanosti, darežljivosti i plemenitosti

Poznato nam je da je Allah plemenit i da voli plemenite ljude. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

"Allah je plemenit i voli plemenitost. Voli lijep odgoj (ahlak), a prezire loš."[1]

Kada sadaka ne bi imala nikakvu drugu vrijednost osim navedene, to bi bilo čovjeku dovoljno kao podsticaj da što više daje sadaku i da žuri da je udijeli.

8. Ona je uzrok zadobijanja Allahove milosti i Njegove pomoći

Allah, *azze ve dželle*, kaže:

> *... a milost Moja obuhvaća sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonuli i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali.*[2]

Od Abdullaha ibn Amra ibn 'Asa, radijallahu 'anhuma, se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Milostivima će se smilovati Milostivi, pa budite samilosni prema onima na Zemlji, smilovat će vam se Onaj koji je na nebu."[3]

I rekao je:

"Ko ne bude samilostan prema ljudima, ni Allah neće biti samilostan prema njemu."[4]

---

[1] Hadis su zabilježili Hakim, Bejheki i dr.

[2] El-Araf,156.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi.

[4] Hadis je muttefekun alejhi.

Od samilosti prema ljudima je činjenje dobročinstva prema njima, dijeljenje sadake i pomaganje.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Allah je na pomoći (Svome) robu, sve dok on pomaže svoga brata."[1]

9. Ona je uzrok zaštite čovjekovog potomstva nakon njegove smrti

Od Omera, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem rekao:

"Neće čovjek na lijep način davati sadaku, a da Allah neće na lijep način postupati prema onima koje on ostavlja iza sebe."[2]

Taberanija u svome *Mu'džemu* s lancem prenosilaca od Ibn Mes'uda prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Allah je proživio dva čovjeka kojima je dao mnoštvo imetka i djece, pa zovnu jednog od njih dvojice: -Ej, ti!"

'Odazivam Ti se!' - reče on, pa ga Allah upita:

'Zar ti nisam dao mnoštvo imetka i djece?'

'Jesi, Gospodaru moj' - odgovori on.

'Šta si uradio s onim što sam ti Ja dao?'

'Ostavio sam ga svome djetetu bojeći se siromaštva.'

'Kada bi znao (šta si uradio) malo bi se smijao, a puno plakao. Ono čega si se bojao za njih, već ih je snašlo', a zatim se obrati drugome:

---

[1] Hadis je zabilježio Muslim.

[2] Hadis su zabilježili Ibn Mubarek, Ed-Dejlemi i Ibn Šahin.

'Ej, ti!'

'Odazivam Ti se!' - reče on.

'Zar ti nisam dao mnoštvo imetka i djece?'

'Jesi, Gospodaru moj.'

'Šta si uradio s onim što sam ti Ja dao?'

'Dijelio sam ga iz pokornosti prema Tebi, i za svoje djete se pouzdao u Tvoje obilje.'

'Kada bi znao (šta si uradio) puno bi se smijao, a malo plakao. Ono u šta si se uzdao oni su dobili.'"

Bilježi se u *Mešari'u-l-ešvaku* da "se isto tako desilo Omeru ibn Abdulazizu, vođi pravovjernih, *rahimehullah*. Kada mu se prikučila smrt, okupio je svojih jedanaest sinova i naredio da se pripremi njegovo nasljedstvo. Zatim je ženi dao šta je sljeduje, a ostatak je podijelio svojim sinovima. Svaki od njih je naslijedio jedan dinar!

Mesleme ibn Abdulmelik, njegov amidžić, mu reče: - O vladaru pravovjernih, trebao bi meni povjeriti da vodim brigu o njima.

- Moji sinovi spadaju u jednu od dvije vrste ljudi:

- ako budu dobri, pa Allah vodi brigu o dobrim ljudima,

- a ako budu nešto drugo mimo toga, pa neću da im pomažem u griješenju prema Uzvišenom Allahu.

Nakon njegove smrti jedan od njegovih sinova je opremio stotinu konjanika za borbu na Allahovom putu, a što se Mesleme tiče, nakon njegove smrti svaki njegov sin je naslijedio 11 000 dinara (zlatnika). Jedan od njegovih sinova je viđen kako u pećnici peče goluba."[1]

---

[1] *Mešari'u-l-ešvak fi mesari'i-l-'išak*, 1/300.

10. Ona je uzrok povećanja obilja iz riznica Moćnog i Jakog

Uzvišeni Allah kaže:

Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati.[1]

Zahvaljivanje na Allahovim blagodatima koje se ne mogu pobrojati kao što biva jezikom (izgovaranjem zahvale), također biva i djelom, tj. udjeljivanjem imetka.

Ako čovjek bude trošio dio svog imetka u korisne stvari, Uzvišeni Allah će ga obilato obasuti iz Svojih riznica i nadoknaditi mu to mnogim dobrima.

Uzvišeni Allah kaže:

... što god vi udijelite, On će to nadoknaditi, On najbolje opskrbljuje.[2]

U hadisi-kudsiju stoji:

"O čovječe, udjeljuj imetak, pa će i tebi dati."[3]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zakleo se da dijeljenje sadake nimalo ne umanjuje imetak.[4]

---

[1] Ibrahim, 7.

[2] Saba, 39.

[3] Hadis je muttefekun alejhi.

[4] Od Abdurrahmana ibn Avfa, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Tri su stvari za koje se kunem:

- imetak se nimalo ne umanjuje (dijeljenjem) sadake pa udjeljujte sadaku,
- neće čovjek oprostiti nepravdu koja mu je nanesena, a da mu Uzvišeni Allah zbog toga neće povećati njegovu snagu (odlučnost), pa opraštajte, povećat će vam se snaga i
- neće čovjek sebi otvoriti vrata prosjačenja tražeći (proseći) od ljudi, a da mu Allah neće otvoriti vrata siromaštva.'"
(Hadis su zabilježili Ahmed, Bezzar i Ibn Ebi Dunja)

Od Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Neki čovjek je bio u prostranoj bezvodnoj pustinji kada je začuo glas iz oblaka: ‘Napoji bašču tog i tog!’ Oblak je plovio nebom i izlio kišu na neplodni kamenjar. Usred kamenjara nalazio se jarak koji je primio svu vodu. Onaj čovjek je krenuo jarkom da vidi gdje će se voda zaustaviti, kad tamo čovjek stoji u svojoj bašči i lopatom navraća vodu.

‘O Allahov robe, kako se zoveš?’ - upita ga on.

‘Tako i tako.’ - odgovori mu. Njegovo ime odgovaralo je imenu koje je čuo iz oblaka. ‘A zašto me pitaš za ime?’- upita vlasnik bašče.

Čovjek odgovori: ‘Čuo sam glas iz oblaka iz kojeg je došla ova voda da kaže: -Napoji bašču tog i tog, spominjući tvoje ime. Pa šta ti radiš s njome (baščom)?’

‘Kad si to već spomenuo onda da ti kažem: - Ja čekam njezine plodove, pa jednu trećinu od toga podijelim kao sadaku, jednu trećinu ostavim za svoju porodicu, a jednu trećinu vratim[1] u bašču.’”[2]

Dragi brate, mnogi ljudi se danas natječu u tome da odu u banku koja mu daje najveći profit (kamatu), kako bi prigrabili ovodunjalučke neznatne koristi. Osim što je neznatna, ta korist je prolazna i podložna propasti. Ali, prije svega, taj neznatni dobitak je haram.

Ti ćeš, nažalost, vidjeti da se oni slijepo pouzdaju u te banke, uprkos tome što su one podložne bankrotu, dok u isto vrijeme nemaju povjerenja u Allahovo obećanje, iako sebe smatraju vjernicima! Zar to, uistinu, nije čudno?!

---

[1] Misli se na sjeme koje baci prilikom sjetve. (op. prev.)

[2] Hadis je zabilježio Muslim.

Zar nas Allah nije upozorio na kamatu i učinio nam je zabranjenom u mnogim ajetima, poput Njegovih riječi:

Allah uništava kamatu, a unapređuje sadaku. Allah ne voli nijednog nevjernika, grješnika.[1] i

O vjernici, bojte se Allaha i od ostatka kamate odustanite, ako ste pravi vjernici. Ako to ne učinite, eto vam onda, neka znate - rata od Allaha i Poslanika Njegova! A ako se pokajete, ostat će vam glavnice imetaka vaših, nećete nikoga oštetiti, niti ćete oštećeni biti.[2]

Šta je ljudima, pa se ne odazivaju?! Zar nije preče da svoj kapital pohranjuju za Strašni dan u kojem će se Sunce primaknuti ljudima na udaljenost od jedne milje, dok će oni koji su davali sadaku biti u hladu 'Arša?!

Uistinu, nisu svjesni veličine gubitka oni koji izbjegavaju umnožiti svoj kapital putem trgovine sa Allahom, subhanehu!

Trgovina koja je profitabilna, blagoslovljena i spasonosna.

Uzvišeni Allah kaže:

Oni koji Allahovu Knjigu čitaju i molitvu obavljaju i od onoga čime ih Mi opskrbljujemo udjeljuju, i tajno i javno, mogu se nadati nagradi koja neće nestati da ih On prema onome što su radili nagradi i još im iz obilja Svoga dâ, jer On mnogo prašta i blagodaran je.[3] i

O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne; u Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovom putu se borite - to vam je, da znate, bolje.[4]

---

[1] El-Bekare, 276.

[2] El-Bekare, 278.-279.

[3] Fâtir, 29.-30.

[4] Es-Saff, 10.-11.

Pored svih ovih mnogobrojnih vrijednosti dijeljenje sadake i dobročinstvo imaju odgojni utjecaj na pojedinca, društvo i ekonomiju, čime se efikasno učestvuje u izgradnji međusobno povezanog društva i naprednije ljudske civilizacije.

II

Tragovi i plodovi dijeljenja imetka na Allahovom putu

Uzvišeni Allah Svojim robovima nije otkrio nešto od onoga što je njima nepoznato (*gajb*), a da se u tome ne krije velika mudrost. Niti im je propisao ikakav propis, a da to nije zbog otklanjanja izvjesne štete od njih ili zbog stjecanja koristi njima. S obzirom na te stvari, Zakonodavac mnogo puta potiče (ljude) na dijeljenje sadake zbog toga što ona ima svoje rane i kasne plodove koje daje, kao i raznorazne ovodunjalučke i ahiretske koristi i pozitivne efekte koji se ne odražavaju samo na pojedincu, već obuhvaćaju cjelokupnu aktivnost društva.

U sljedećim redovima, ukratko, spomenut ćemo neke od tih koristi i plodova koje daje dijeljenje imetka:

1. Dijeljenje imetka je odgojni faktor koji utječe na muslimana da se čvrsto pouzda u Uzvišenog Allaha i u ono što On posjeduje od neiscrpnih riznica i drugih blagodati koje ne nestaju. Što se god musliman čvršće pouzdava u Uzvišenog Allaha, sve više dijeli na Allahovom putu i obrnuto.

On kada dijeli i vidi kao rezultat (plod) toga mnoštvo imetka za kojeg ne zna odakle mu dolazi i bereketa koji se u njemu nalazi, postaje uvjeren da Allah ne krši Svoje obećanje.

Samim tim povećava mu se njegov iman (vjerovanje) u Allaha i učvršćuje njegovo ubjeđenje. Kada dijeljenje imetka ne bi imalo nikakvog drugog ploda do ovog, bilo bi dovoljno.

2. Dijeljenje imetka je odgojni faktor, koji utječe na muslimana i u pogledu iskrenosti prema Uzvišenom Allahu, pa ako bude od onih koji su dužni dati zekat ko može znati je li on izdvojio tačno onoliko koliko je dužan ili je izdvojio manje od toga?

To zna samo Stvoritelj koji sve čuje i vidi. Zbog toga djeljenje imetka (davanje sadake) u nama budi iskrenost, povjerljivost i uvjerenje da Uzvišeni Allah to sve motri. Zbog toga je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"... a sadaka je dokaz."[1]

Tj. ona je očigledan dokaz iskrenosti čovjeka prema svome Gospodaru i nepostojanja *nifaka* (licemjerstva), jer *munafici* (licemjeri) i ljudi slabog vjerovanja pokušavaju prevariti Allaha a i ljude u pogledu izdvajanja zekata, gunđaju zbog činjenja dobrih djela kojima se želi približiti Allahu vođenjem brige o sirotinji. Čak se, kao što ćemo vidjeti, ismijavaju sa svakim onim koji čini dobra djela.

3. Dijeljenje imetka utječe na oplemenjavanje duše i njeno čišćenje od raznih bolesti poput egoizma, pohlepe, zavisti i ljubavi prema dunjaluku.

Uzvišeni Allah kaže:

Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim učiniš.[2]

I ukoliko čovjek bude dijelio imetak, utoliko će imati stvarni lijek za mnoge bolesti duše, a ukoliko bude škrtario, to će mu

[1] Hadis je zabilježio Muslim.

[2] Et-Tevba, 103.

biti čvrst temelj za te bolesti koje čine da on na ovome svijetu nesretno živi, a na Ahiretu bude od onih koji su propali - utječemo se Allahu od toga.

4. Dijeljenje imetka uči muslimana praktičnom načinu skromnosti da je imetak samo sredstvo kojim se služi kako bi bio pokoran Uzvišenom Allahu, kao i da gomilanje imetka nije cilj sâm sebi. Na taj način imetak neće biti njegova briga koja će ga preokupirati niti će postati idol kojeg on obožava, neće mu ni robovati sakupljajući ga, čuvajući i vršeći obrt s njime.

Molimo Allaha da dadne da nam imetak bude u rukama, a ne u srcima!

5. Činjenje dobrih djela, također, pobuđuje osjećaje sreće i zadovoljstva te uzrokuje duševno spokojstvo, radost i smirenost.

Ibn Kajjim, rahimehullah, je rekao:

"Sadaka i činjenje dobrih djela imaju čudotvoran utjecaj na duševnu smirenost."[1]

Zbog toga mnogi dobročinitelji najveći užitak (slast) nalaze u pomaganju onih koji imaju kakvu potrebu i unošenju radosti u srca onih koje je kakva nevolja snašla.

Zubejdi[2] je bilo najdraže da svoj položaj i imetak koristi kako bi pomogla siromašnima da se žene.

6. Dijeljenje imetka pobuđuje osjećaje onoga koji daje sadaku (dijeli imetak) i čini ga čovjekom blage naravi koji gaji iskrene bratske osjećaje prema drugima, koji

[1] *Zadu-l-me'ad*, 2/23.

[2] Žena abbasijskog halife Haruna er-Rešida i majka halife Emina, bila je plemeniti dobročinitelj. Ostavila je tragove na putu kojim se hadždž čini (Irak - Mekka). Umrla je 216. g/h. *Sijeru e'alami-n-nubela*, 10/241.

vodi brigu o njima i na blag i ljubazan način se odnosi prema siromasima, koji pomaže slabe i obespravljene sprovodeći u praksu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

"Primjer vjernika u međusobnoj pažnji, milosrđu i saosjećanju je kao primjer jednoga tijela. Kad oboli jedan njegov organ, čitavo tijelo osjeća nesanicu i vrućicu."[1]

Tako onaj ko dijeli pomaže sebi, a i drugima i čvrsto je povezan s pojedincima iz svoga društva, stalno posjećujući svoju bližnju rodbinu, komšije i prijatelje dijeleći s ljudima njihove brige, tugu i radost.

Time dijeljenje imetka (sadake) učestvuje u izgradnji međusobno povezanog islamskoga društva koje vodi brigu jednih o drugima, i čini veze između pojedinaca srdačnijim i humanijim, jer se one zasnivaju na ljubavi, bratstvu, davanju prednosti drugome nad samim sobom i ljubavi prema činjenju dobra društvu, želeći time zadovoljstvo Uzvišenog Allaha, a ne zbog neke bezvrijedne materijalne koristi.

7. Dijeljenje imetka učestvuje u razvoju ekonomije i racionalnom iskorišćavanju financijskih prihoda, sprečava nagomilavanje imetka u rukama bogatih slojeva društva koji su navikli na raskoš.

Uzvišeni Allah kaže:

... da ne bi prelazio samo iz ruke u ruke bogataša vaših.[2]

Time su konačno riješeni problemi siromaštva, okončana borba među staležima i otklonjena mržnja među ljudima. Time muslimansko društvo biva jače, snažnije, povezanije i čisto od bolesti i problema koji nagrizaju druga društva.

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed i Muslim.

[2] El-Hašr, 7.

Zbog svih ovih vrijednosti, koristi i pozitivnih efekata, koji su posljedica dobrih djela, muslimani su se, još od vremena Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, natjecali u činjenju dobrih djela. Imali su pravo što se natječu sve dok su u tome vidjeli nagradu u vječnome Džennetu.

Uzvišeni Allah kaže:

... i neka se za to natječu oni koji se hoće natjecati![1]

Posljedica toga natjecanja je da su muslimani dostigli vrhunac u činjenju dobrih djela.

Listajući stranice starije i novije historije nećeš naći neki narod da je bar približno dostigao taj vrhunac.

Ovo upućuje na dobrotu muslimana i njihovu kulturu i civilizaciju, koja kao produkt toga ima na stotine humanitarnih organizacija i milione vakufa. U okviru nje pojavio se ogroman broj poznatih dobročinitelja s kojima se možemo ponositi i krenuti njihovim stopama.

[1] El-Mutaffifin, 26.

III

Živi primjeri plemenitosti i darežljivosti

Historija je puna jedinstvenih primjera koje su ostavili dobročinitelji. Na čelu svih njih je naš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od kojeg "niko nije tražio nešto što on ima, a da mu to nije dao, bilo to malo ili puno. Davao je kao što daje čovjek koji se ne boji siromaštva.

Davanje poklona i dijeljenje sadake bile su mu najdraže stvari. Osjećao je radost i sreću zbog toga što dijeli, više nego što je to osjećao onaj ko bi to primao.

Bio je najdarežljiviji čovjek. Njegova desnica je bila kao vjetar koji ljudima donosi korist. Kada bi mu došao neko ko je imao nekakvu potrebu, on bi mu davao prednost nad samim sobom, nekad u hrani, a nekad u odjeći.

Njegova darežljivost se ogledala u raznovrsnim davanjima, nekada bi davao poklon, nekada bi dijelio sadaku, dok bi nekad kupio nešto pa bi prodavaču platio i poklonio to što je kupio. Ponekad bi uzimao zajam pa bi vraćao više i bolje od onoga što je uzajmio.[1]

Nekad bi kupio nešto pa bi platio više nego što vrijedi. Primao je poklon, a onda bi zauzvrat darovao većim poklonom.

---

[1] To se ne smatra kamatom, jer onaj ko je dao zajam nije uvjetovao prilikom davanja zajma da mu vrati više, nego što je to bilo na dobrovoljnoj osnovi onoga koji je uzeo zajam.

Kada bi ga vidio čovjek koji je škrtario i bio pohlepan, samo to bi mu bilo podsticaj na dijeljenje sadake i poklona. Onaj ko bi sa njim bio u društvu i vidio šta on radi, ne bi se mogao sustegnuti od darežljivosti i velikodušnosti."[1]

Mi smo apsolutno uvjereni da nema nikog ko je bio tako plemenit (darežljiv) kao što je to slučaj sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, niti će biti neko tako plemenit poput njega!

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je dijelio mada je i sâm bio potreban i manjem od toga. Prolazili su dani kada bi on bio gladan, a uz to niotkog ništa nije tražio. Živio je životom siromaha, a dijelio poput kraljeva!

Omer ibn Hattab, radijallahu 'anhu, ušao je kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na kojem je bio trag hasure[2], pa je zaplakao. Poslanik ga upita:

"Šta te je rasplakalo, o sine Hattabov?"

"O Poslaniče, kako da ne plačem kad je ova hasura ostavila trag na tebi i kada vidim samo ovo u tvojoj zdjeli (u zdjeli je bilo nešto malo pšenice), a Kisra i bizantijski car uživaju u raskoši i izobilju, dok ti, kao Allahov Poslanik i Njegov odabranik, imaš samo ovu zdjelu s hranom?!" - odgovori on, pa ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita:

"O sine Hattabov, zar nisi zadovoljan da nama pripadne Ahiret, a njima dunjaluk?!"

Od Ibn Abbasa, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: - Izašao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana među svoje ashabe, a u ruci mu je bio komad zlata, pa reče:

---

[1] Ibn Kajjim - *Zadu-l-me'ad*, 2/22-23.- ovim je sažeo ono što je došlo u hadisima o Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, navodeći Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, plemenitost.

[2] Na kojoj je ležao. (op. prev.)

"Muhammed ne bi imao opravdanja pred svojim Gospodarem kada bi umro, a ovo je kod njega!"- te ga je podijelio prije nego što je ustao i reče:

"Volio bih kada bi Muhammedovi drugovi (ashabi) posjedovali zlata i srebra koliko je ovo brdo", pa je pokazao prema Uhudu, "a zatim ga podijelili na Allahovom putu tako da ne ostane nijedan dinar (zlatnik)."

Ibn Abbas, radijallahu 'anhuma, rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je umro, a da iza sebe nije ostavio dinara (zlatnika), niti dirhema (srebrenjaka), ni roba, ni ropkinju. Ostavio je svoj oklop kao zalog kod jednog Jevreja za trideset sa'a pšenice koje su on i njegova porodica jeli."[1]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je uzor i najbolji primjer svojim ashabima i onima koji su ih slijedili čineći dobra djela. Stoga i nije čudno da su se oni trudili da dijele na Allahovom putu i natječu se u dijeljenju skromno se odnoseći prema prolaznim dunjalučkim ukrasima, smatrajući dragocjenosti koje se daju na Allahovom putu jeftinim stvarima. Na to ih je podsticalo Allahovo obećanje koje je On čvrsto dao da će dobročiniteljima mnogostruko uvećati dobra djela.

Ebu Bekr es-Siddik, radijallahu 'anhu, sav svoj imetak dao je na Allahovom putu, pa ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao:

"O Ebu Bekre, šta si ostavio svojoj porodici?"

- Ostavio sam im Allaha i Njegovog Poslanika - odgovori on.

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Nikad mi više nije donio koristi neki imetak, kao što mi je donio korist Ebu Bekrov imetak."

---

[1] Hadis je zabilježio Taberani.

Ebu Bekr tada reče: - O Allahov Poslaniče, zar ja i moj imetak ne pripadamo tebi?![1]

Omer el-Faruk, radijallahu 'anhu, dao je pola svoga imetka kako bi učestvovao u opremanju muslimanske vojske za Pohod na Tebuk i uvakufio je zemlju za siromahe. Jednoga dana dobio je 10. 000 (zlatnika). Nakon toga ih je razvrstao kako bi ih mogao podijeliti siromasima. Njegova žena ga je počela nagovarati da nešto novca ostavi pa joj on reče:

- Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Kada bi hurija pokazala (otkrila) samo jedan prst, njen bi miris osjetilo sve živo."

Pa zar da ih ja ostavim zbog vas?! Allaha mi, preče je da ostavim vas zbog njih, nego da ostavim njih zbog vas![2]

Osman Zunnurejn, radijallahu 'anhu, dijelio je svoje bogatstvo na Allahovom putu. Bio je najbogatiji čovjek, a na dan kada je umro iza sebe je ostavio samo dvije deve[3] koje je pripremio za hadždž.

Abdulmelik ibn Šeddad je rekao: - Vidio sam Osmana ibn Affana, radijallahu 'anhu, u petak na minberu. Imao je krutu adensku košulju koja je vrijedila četiri dirhema.[4]

Prije Bitke na Tebuku opremio je trgovačku karavanu u Šam koja je brojala 200 deva s tovarom i ljudima koji se brinu o njima. Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao ljude da daju dobrovoljne priloge za opremanje vojske, Osman je poklonio čitavu karavanu, a zatim je došao s hiljadu dinara (zlatnika) i stavio ih u krilo Vjerovjesniku,

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed i Ibn Madže.

[2] Hadis je zabilježio Taberi.

[3] Jednu za jahanje, a drugu za tovar. (op. prev.)

[4] Hadis je zabilježio Ebu Nu'ajm.

sallallahu alejhi ve sellem. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ih je uzeo i rekao:

"Osmanu od danas neće ništa nauditi, ma šta uradio!"[1]

Nakon što je Poslanikov mesdžid postao tijesan, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao je ljude da kupe jedan komad zemlje pored mesdžida kako bi bilo više prostora pa je rekao:

"Ko kupi komad zemlje od tog i tog i pripoji je mesdžidu, dobit će bolju za nju u Džennetu."[2]

Alija, radijallahu 'anhu, podijelio bi većinu svoga imetka, a onda bi se zaputio na pijacu da proda svoju sablju i kupi potrepštine za kuću. Nakon toga bi rekao:

- Kada bih imao vrijednosti koliko jedna košulja, ne bih prodao sablju.[3]

Jednom prilikom je muslimanima podijelio ogromnu svotu novca govoreći: - O zlatnici, o srebrenjaci, obmanjujte nekoga drugog! - sve dok kod njega nije nestalo dinara i dirhema.[4]

Imao je puno zemlje u Jenbu'u koja je davala prihod od 1. 000 veseka[5] hurmi, te ju je uvakufio za siromahe, za potrebe na Allahovom putu, za putnike, bliske i daleke, u stanju rata ili mira, za Dan kada će neka lica postati svijetla, a neka crna kako bi Allah odvratio džehennemsku vatru od njegovog lica.[6]

---

[1] Hadis je zabilježio Tirmizi.

[2] Hadis su zabilježili Tirmizi i Nesa'i.

[3] Hadis je zabilježio Ebu Nu'ajm.

[4] Hadis je zabilježio Ebu Nu'ajm.

[5] Vesek iznosi 60 sa'a, jedan sa' iznosi četiri pregršti; hiljadu veseka iznosi oko 130 t.

[6] Prenosi El-Vakidi iz knige *El-Is'af fi ahkami-l-evkaf*, čiji je autor Burhanuddin et-Tarablusi el-Hanefi, str. 8.

Talha ibn Ubejdullah, radijallahu 'anhu, jedan od deseterice koji su obradovani Džennetom, jednom prilikom je podijelio 400. 000 (dinara) siromašnima.[1]

Hasan el-Basri, rahimehullah, prenosi da je on[2] prodao svoju zemlju za 700.000 (dinara), pa nije mogao zaspati bojeći se (iskušenja koje donosi) novac. Kad je osvanuo, podijelio ga je.[3]

Zubejru ibn Avvamu, radijallahu 'anhu, drugu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svaki dan je dolazio prihod od hiljadu ljudi koji su vodili njegove razne trgovačke poslove, pa ih je on dijelio i ništa od toga ne bi sa sobom ponio kući.[4]

Abdurrahman ibn 'Avf, radijallahu 'anhu, pošteni trgovac koji je obradovan da će ući u Džennet, kojem je Allah dao bereket u njegovom imetku tako da se povećavao neobično brzo, rekao je u čemu leži tajna njegovog mnoštva imetka:

- Ja podijelim 100 (dinara) ujutro, pa dobijem 1.000 naveče. Podijelim 100 naveče, pa dobijem 1.000 ujutro.

On je za vrijeme Allahovog Poslanika podijelio pola svoga imetka, zatim je podijelio 40.000 (dinara), a potom opremio 500 konjanika na Allahovom putu i 500 konja.[5]

Abdullahu ibn Abbasu, radijallahu 'anhuma, učenjaku i tumaču Kur'ana, došao je Ebu Ejjub el-Ensari, radijallahu 'anhu, a pritisnuo ga je dug, pa mu je dao sve što je bilo u kući i još je dodao 40.000. Nakon toga je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

---

[1] Hadis su zabilježili Ibn Sa'd i Hakim.

[2] Tj. Talha. (op. prev.)

[3] Hadis su zabilježili Ibn Sa'd i Ebu Nu'ajm.

[4] Hadis je zabilježio Ebu Nu'ajm.

[5] Hadis je zabilježio Ibn Mubarek.

"Nema nijednog muslimana koji odjene nekog muslimana, a da ga Allah ne čuva sve dok na njemu ima i najmanja krpica."[1]

Kada su objavljene riječi Uzvišenog Allaha:

Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati, pa da mu ga On mnogostruko vrati?[2],

Ebu Dahdah, radijallahu 'anhu, upitao je:

- O Allahov Poslaniče, Allah od nas traži zajam?!"

"Da, Ebu Dahdah." - odgovori on.

- Pruži mi ruku! - reče Ebu Dahdah, zatim ga uze za ruku i obrati mu se riječima:

- Dajem bašču kao zajam svome Gospodaru.

Njegova bašča je brojala 600 stabala palmi. Nakon toga je krenuo sve dok nije stigao do bašče u kojoj je bila Ummu Dahdah[3] sa djecom, pa je zovnu:

- O Ummu Dahdah!

- Odazivam ti se! - reče ona.

- Izađi iz nje (bašče), jer sam je dao kao zajam svome Gospodaru![4]

Buharija i Muslim prenose od Enesa, radijallahu 'anhu, da je rekao:

- Ebu Talha je u Medini posjedovao najviše palmi. Najdraže od njegovog imetka mu je bila Bejreha, koja se nalazila u

[1] Hadis je zabilježio Tirmizi.

[2] El-Bekare, 245.

[3] Tj. njegova žena. (op. prev.)

[4] Hadis su zabilježili Ebu Ja'la i Taberani.

pravcu mesdžida. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi tu ulazio i pio vodu iz nje.

Enes dalje kaže: - Kada je objavljen ajet:

Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže,[1]

Ebu Talha je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

- O Allahov Poslaniče, Uzvišeni Allah kaže: *Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže.*[2] Meni je najdraža Bejreha. Ona je sadaka u ime Allaha. Nadam se da ću za nju od Allaha dobiti nagradu, pa je ti, o Allahov Poslaniče, iskoristi u ono na šta ti Allah ukaže.

Tada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Beh, beh[3], to je imetak koji donosi veliku korist."

U Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* prenosi se, također, da je Omer, radijallahu 'anhu, rekao:

- O Allahov Poslaniče, nisam nikada imao imetka koji mi je dragocjeniji od parcele na Hajberu pa šta mi naređuješ da činim?

"Zadrži glavnicu (zemlju), a podijeli plodove!"

Ovaj način izdvajanja sadake je jedan od prvih vakufa u Islamu.

---

[1] Ali Imran, 92.

[2] Ali Imran, 92.

[3] Izraz divljenja u arapskom jeziku. Obično se upotrebljava u situacijama kada čovjek bude prijatno iznenađen nekim djelom, kao što se kod nas često upotrebljava u takvim situacijama izraz *Ma šaallah*! ili kao što se ranije upotrebljavao, a neki ga i danas koriste, izraz *Aferim*! koji je inače turskog porijekla i glasi *aferin*, a znači "bravo!"

IV

Traktat o vakufu u Islamu

U ovome dijelu ćemo pokušati ukratko definirati šta je to vakuf, njegovo vrste i ciljeve. Kratko ćemo se osvrnuti na njegov historijski razvoj, pokušaje neprijatelja da oslabe njegovu kulturno-civilizacijsku ulogu kao i na vrste vakufa u Islamu.

I Definicija vakufa

a) *Jezička definicija*: *vakf* jezički znači zadržavanje i sprečavanje (zaustavljanje).

b) *Terminološka definicija*: "To je zadržavanje glavnice, a trošenje prihoda (prinosa) u dobrotvorne svrhe."[1] Tj. zadržavanje glavnice koja se ostavlja u vakuf i zabrana njezinog posjedovanja i korišćenje prihoda od nje u ono za šta je namijenjen.

Ibn Abidin el-Hanefi u djelu *Hašije* kaže da je to "zadržavanje glavnice tako da ona predstavlja Allahovo vlasništvo te davanje prihoda onome kome (vakif) želi."

Dr. Zuhejli u pogledu definicije vakufa kaže: "To je zadržavanje imetka od kojeg se može izvući korist - s tim da ostaje glavnica, tako da nema pravo njime upravljati (posjedovati ga) onaj ko ga je uvakufio (vakif) - u postojeće dozvoljene svrhe ili u korišćenju prihoda od njega u dobrotvorne i korisne svrhe s namjerom činjenja dobrog djela kojim se približava Uzvišenom Allahu."[2]

[1] *El-Mugni*, 8/184.

[2] *El-Vesaja ve-l-vakf fi-l-islami*, str. 156.

II Vrste vakufa

Dvije su vrste vakufa[1]:

1. Privatni ili porodični vakuf; Ovaj vakuf znači da čovjek uvakufi npr. zemlju svojoj djeci ili rođacima, a nakon njihove smrti vakufsko dobro ide siromasima ili u druge dobrotvorne svrhe,
2. Dobrotvorni vakuf; To je vakuf koji se na samom početku uvakufi u neku dobrotvornu svrhu.

III Ciljevi vakufa i mudrost njegovog propisivanja

Ciljeve možemo sažeti u sljedeće:

- Obogaćivanje stalnih izvora prihoda s raznih strana dobrotvornim ustanovama, jer one - shodno pojmu vakufa u Islamu - ne raspolažu s glavnicom koja je ostavljena u vakuf, već s prihodima. Samim tim korist od toga se proteže dugi niz generacija.

Velijullah ed-Dehlevi kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, donio je propis o vakufu zbog koristi koje se ne mogu naći u ostalim vrstama sadake. Ponekad čovjek dadne mnogo imetka na Allahovom putu, pa on nestane (potroši se) tako da će siromasi opet doći u istu poziciju. Zbog toga nema ničeg boljeg, niti korisnijeg za običan narod od toga da nešto bude ostavljeno (uvakufljeno) za potrebe siromaha i putnika, čiji prihod će im se dijeliti, a uz to će ostati glavnica."[2]

- Korist od vakufa obuhvaća i žive i mrtve, nagrada za njega teče sve dok postoji ono što je uvakufljeno shodno značenju riječi "trajna sadaka" na koju je podsticao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

---

[1] *Fikhu-s-sunne*, 3/419; *El-Vesaja ve-l-vakf*, str. 16.

[2] Preuzeto iz knjige *Kitabu-l-vukuf*, 1/67.

Od Zejda ibn Sabita, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

-Nismo vidjeli da ima išta korisnije za mrtvog ili živog čovjeka od vakufa. Što se mrtvaca (*mejjita*) tiče, pa on za njega ima nagradu, a što se živog čovjeka tiče, pa on se uvakufljuje zbog njega tako da se ne može pokloniti, niti naslijediti, niti ga neko može prodati (upropastiti).[1]

- Vakuf predstavlja praktičnu primjenu islamskog načela o međusobnom pomaganju,

- Uspostavljanje potrebne ravnoteže (harmonije) između različitih socijalnih grupa u skladu s programom koji čuva siromahovo dostojanstvo, brine se o obespravljenim (nemoćnim), pokreće neiskorišćene mogućnosti (potencijale), s tim da se ne ugrožavaju interesi nijedne socijalne grupe. Na taj način se povećava međusobna ljubav i bratstvo među svim članovima zajednice.

- Podsticanje ljudi na dijelenje (imetka) i davanje (poklona), jer kad oni vide plodove i očigledne rezultate, to će u njihova srca unijeti smirenost, pogotovo kad vide da se prihod od njihovih vakufa koristi u korisne svrhe što utječe na to da se još više natječu u činjenju dobrih djela i iznalaženju novih vidova (vrsta) vakufa.

- Liječenje bolesnih, pomaganje nemoćnim i slijepim, potpomaganje putnika (koji je ostao bez sredstava), olakšavanje sklapanja braka siromašnim osobama, briga o jetimima i mnoge druge korisne ciljeve koje odrede dobročinitelji prilikom uvakufljenja vakufa.

- Podsticanje naučnih aktivnosti koje će biti izolirane od političkih i drugih pritisaka. Poznato je da samostalnost škola i univerziteta koji se financiraju putem vakufskih

[1] *El-Is'af*, str. 9.

organizacija igra veliku ulogu u buđenju naučne svijesti, unapređivanju nauke i širenju kulture (obrazovanja) u velikom obimu.

IV Kratak osvrt na historijat vakufa

Prvi vakuf u Islamu pojavio se za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Dr. Mustafa es-Siba'i, rahimehullah, kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je prvi koji je ostavio primjer toga svome Ummetu. Uvakufio je sedam bostana, koje su mu putem oporuke u amanet ostavili neki mudžahidi, da nakon njihove smrti peuzme brigu nad bostanima i upravlja s njima kako hoće, pa ih je on uvakufio za siromahe, borce na Allahovom putu i one koji budu potrebni.

Nakon toga njegov primjer je slijedio i Omer ibn Hattab, radijallahu 'anhu, pa je uvakufio svoju zemlju na Hajberu. I ne samo Omer već su Ebu Bekr, Osman, Alija, Zubejr, Mu'az i ostali ashabi, radijallahu 'anhum, uvakufljavali svoje imetke. Nema nijednog ashaba a da nije bar nešto uvakufio od svoga imetka!

Taj nadasve ljudski i humani gest ponovio je Omer u vrijeme njegove vladavine kada je uvakufio zemlju na Allahovom putu, pa je pozvao grupu muhadžira i ensarija i tražio od njih da budu svjedoci tome."[1]

Džabir ibn Abdullah el-Ensari kaže: "Ne znam da ijedan od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio sposoban, nije nakon toga uvakufio nešto."[2]

[1] Oni su bili svjedoci uvakufljavanja imetka, jer je moguće da dođe do spora oko toga, pogotovo od strane nasljednika. *Fethu-l-Bari*, 5/459.

[2] Iz knjige *Min revai'i hadaretina*, str. 177.-178.

Broj vakufa za vrijeme Emevija jako se povećao u Egiptu, Šamu i drugim osvojenim krajevima kao posljedica izobilja kojim je Allah obasuo muslimane nakon osvajanja pa im se povećao imetak, pokretna i nepokretna imovina, a mnogi su postali vlasnici njiva i vrtova pa su bili u mogućnosti ostavljati razne vrste vakufa.

Za vrijeme halife Hišama ibn Abdulmelika osnovana je posebna uprava koja je nadzirala vakufe i vodila brigu o njima. Prvi koji je to učinio je Tevbe ibn Nimr, egipatski kadija.

Vakufi su bili u rukama njihovih vlasnika, kao i onih koji su ih ostavljali u oporuci, pa je osnovan poseban katastar o kome je kadija vodio računa.

U abbasijskom periodu brigu o vakufima je vodio *sadru-l-vakf* (upravnik vakufa) kojem je povjeren nadzor nad upravljanjem vakufima i postavljanju pomoćnika.

Za vrijeme Memeluka institucija vakufa znatno je porasla što je bilo uzrok da se postave tri katastra.

Kada su Osmanlije preuzele vlast u većem dijelu islamskih krajeva, vakufska dobra su se proširila jer su i sultani i drugi odgovorni ljudi u Osmanskom carstvu uvakufljavali svoj imetak. Pojavili su se i problemi upravljanja vakufima, tj. nadzora nad njima. Izdata su mnogobrojna uputstva oko organiziranja vakufa, objašnjenja njegovih vrsta i načina upravljanja njima. Po mnogim uredbama iz toga doba još i dan-danas se radi.[1]

---

[1] Sažetak uvoda knjige *Kitabu-l-vukuf*, 29-33.

V Vakufi u našim krajevima

Bosna se ubraja u jedan od osmanskih vilajeta u kojem su posebno bili rasprostranjeni vakufi.

"Dolaskom Osmanlija na ovaj prostor ustanovljava se institucija vakufa kod nas. Svakako najpoznatiji naš vakif je bio Gazi Husrev-beg koji je veći dio svoje imovine uvakufio širom Bosne i Hercegovine. Ovim se ni u kom slučaju ne umanjuje vrijednost drugih vakufa i vakifa, jer svaki vakuf, ma koliko bio mali, zaslužuje spomena i truda da se sačuva. Poznato je, također, da su mnogi gradovi u BiH nosili ime Vakuf, kao npr.; Kulen-Vakuf, Skender-Vakuf, Varcar-Vakuf, Donji-Vakuf, Gornji-Vakuf. Malo je poznato da je npr. Sanski Most ranije nosio ime Vakuf. Nažalost, oni su suštinski izgubili te epitete, pa makar i formalno nosili ta imena, jer je istima gotovo sva imovina oduzeta. Ovo ukazuje na činjenicu da su ti gradovi nastali kao zadužbine muslimana."[1]

VI Planovi neprijatelja za ukidanje vakufa

S obzirom na važnost vakufa u historiji Islama i njegovu praktičnu ulogu u služenju Kur'anu i Sunnetu, širenju raznih nauka, pružanju pomoći, bratstvu, međusobnoj ljubavi i brizi jednih za druge, neprijatelji su bijesno napali na vakufske organizacije pokušavajući ograničiti njihovu kulturno-civilizacijsku ulogu. Počeli su sa donošenjem nepravednih zakona, za vrijeme kolonijalizacije, protiv islamskih država, zatim postavljajući za direktore ljude koji hoće ukrasti ili povjeravajući upravu vakufima ljudima koji nisu sposobni upravljati njima, da bi ih na kraju u potpunosti konfiscirali i nacionalizirali.

---

[1] Časopis *Saff*, br. 27, str.8., iz intervjua sa direktorom za vukufe Nezimom Halilovićem.

Ono što se desilo u Bosni smatra se žalosnim primjerom uništenja vakufa kao i uvodom za ukidanje islamske edukacije i islamskih aktivnosti našeg naroda.

"Dolaskom Austro-Ugarske okupacione uprave 1878. godine, počinje devastiranje muslimanskih harema, koji se često pretvaraju u parkove. Takav je slučaj sa Čekričinica haremom, koji je pretvoren u park (danas poznat kao Veliki park, preko puta robne kuće 'Sarajka'). Mnogi mesdžidi su u tom vremenu pretvoreni u magacine, a Brusa bezistan je prvobitno pretvoren u skladište, a potom u paromlin. Musalla (otvoreni prostor za klanjanje bajram-namaza) je iskorišćena za gradnju zgrade Zemaljske vlade (današnja zgrada Predsjedništva), a pored nje je izgrađena i zgrada Željeznice.

U vrijeme Kraljevine SHS, Bošnjaci kao fizička lica i Islamska zajednica kao institucija, oštećeni su provođenjem agrarne reforme, kada je oduzeto 1,3 miliona hektara zemlje, a od toga 70% je bila, što vakufska, što bošnjačka zemlja. Od 1918. - 1952. god., samo u Sarajevu su porušene 24 džamije. Vlasti tadašnjeg Banjalučkog kotara su 27. 07. 1939. god. oduzele 107. 676 dunuma i 528 m^2 vakufske zemlje Gazi Husrev-bega (prostor Teslića, Tešnja i Doboja), od čega su dvije trećine otpale na šumu, a jedna trećina na obradivo zemljište.

U SFRJ se nastavlja oduzimanje vakufskih dobara: rušenjem džamija, ekshumacijama muslimanskih harema, nacionaliziranjem stambenih i poslovnih prostora, zgrada i sl. Vakufska direkcija koja je do tada upravljala vakufskom imovinom, ukinuta je 1959. godine zbog nemogućnosti funkcioniranja, jer je njena imovina u potpunosti opljačkana. Prema tome, udari na vakufsku imovinu traju punu 121 godinu."[1]

---

[1] Ibid.

Na osnovu proračuna Direkcije za upravu vakufima u Bosni vrijednost oduzetih vakufa dostiže cifru od oko 12 milijardi maraka.[1]

VII Oblici islamskih vakufa

Islamski učenjaci i istraživači[2] navode mnoge oblike vakufa koje su se pojavile u okviru islamske kulture i civilizacije, od kojih su:

- mesdžidi (džamije), škole, ustanove, univerziteti, bolnice,
- hanovi i hoteli za putnike koji ostanu bez sredstava, kao i posebne kuće za hadžije u Mekki,
- tvrđave, tvornice oružja, konjušnjice i sve što je potrebno onome ko bi želio da pođe u džihad ili vojni pohod,
- posebni vakufi za opravku puteva i mostova,
- narodne kuhinje u kojima se siromasima dijelio hljeb, meso, čorba i slatko, posebni vakufi za mezarja, tako što bi čovjek dobrovoljno dao zemlju kako bi služila kao mezaristan, posebni vakufi za kupovanje ćefina, opremanje i ukop mejjita.

Dr. Mustafa Siba'i kaže: "Što se tiče dobrotvornih ustanova za socijalnu brigu, to je jedno istinsko čudo. Postojale su ustanove za napuštenu djecu i siročad, za njihovo sunećenje i brigu o njima, ustanove za nepokretne i slijepe. Sve spomenute kategorije su uživale blagodati tih ustanova i imale su osiguran smještaj, hranu odjeću pa čak i edukaciju.

[1] Ibid, str. 8.

[2] Poput Mustafe Siba'ija u kjnizi *Min revai'i hadaretina*, str. 182.-187.; Jusuf el-Kardavi u knjizi *El-Imanu ve-l-hajatu*, str. 247.; Abdullah ibn Ahmed ez-Zejd u uvodu verifikacije knjige *El-vukuf*, 1/33.

Postojali su također i zavodi za vođenje brige o zatvorenicima, zatim za pripremanje vodiča i lica koja će voditi brigu o slijepima i nepokretnima, ustanove za pomaganje sklapanja braka neoženjenih osoba koje su slabijeg imovinskog stanja i uručivanje mehra. Kako li je divna ova bratska briga i koliko li je mi danas trebamo!

Treba spomenuti i ustanove koje su vodile brigu o opskrbljivanju majki mlijekom i šećerom, kao i veterinarske stanice koje su vodile brigu o bolesnim životinjama i njihovoj ishrani i čuvanju dok su bolesne.

To je dakle trideset vrsta dobrotvornih ustanova koje su nastale u okrilju naše kulture i civilizacije. Možeš li naći slične primjere i u jednom od prijašnjih naroda?! Ili, možeš li naći za mnoge od njih primjer u savremenoj civilizaciji?!

To je put uspjeha kojim smo kročili i bili prepoznatljivi onda kada je čitav svijet bio ogrezao u neznanju, zaostalosti i nepravdi."[1]

Ovo sažeto poglavlje o vakufima u Islamu je nadopuna prethodnom poglavlju, zbog toga što ono što se u njemu navodi su, uistinu, živi primjeri darežljivosti i plemenitosti u ime Uzvišenog Allaha.

Nadam se da će nam ovaj traktat osvijetliti veličinu ove vjere koja je učinila da srca onih koji je slijede čeznu za činjenjem dobrih djela i koja je njihova osjećanja učinila plemenitim. Kada bi listali stranice historije i proučavali životopise naših velikana i junaka, mogli bismo sabrati mnogobrojne tomove primjera njihove darežljivosti i dobročinstva!

Bitno je da se ta humana ljudska i plemenita briga nije ograničila samo na period ashaba, radijallahu 'anhum, već je nastavila svoju tradiciju i u periodu tabi'ina i onih koji su ih

[1] *Min revai'i hadaretina*, str. 181.-182.

slijedili dobra djela čineći, pa čak i u ovim zadnjim stoljećima. Vrelo dobra je nastavilo izvirati kao potvrda Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

"Primjer moga Ummeta je poput kiše. Ne znaš da li je bolji njezin početak ili kraj."[1]

Sredstva javnog informiranja nas slabo obavještavaju o dobročiniteljima koji iskazuju svoju plemenitost izdvajajući ogromne imetke kao pomoć svojoj braći muslimanima u svim krajevima zemaljske kugle.[2]

Kako su samo velika sredstva pomoći izdvojena za nas u proteklom ratnom periodu koji nije tako daleko!

U toku skupljanja dobrovoljnih priloga došli su do izražaja jedinstveni primjeri plemenitosti i darežljivosti u kojima su učestvovali svi; bogati i siromašni, muškarci i žene, pa čak i djeca, kako bi nam pomogli!

Jedna od zgoda koju navodi šejh Selman el-Avde u jednom svome predavanju je da je jedan dječak dao dva rijala[3] jednom od službenika koji je radio na prikupljanju pomoći, pa mu je rekao:

"Ovaj je za Bosnu, a drugi za Hercegovinu."[4]

Da Allah nagradi dobročinitelje, blago se njima!

Molimo Allaha da dadne da se njihov broj poveća, da nam pomogne da ih slijedimo i da od nas odstrani bolest škrtosti.

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed i Tirmizi.

[2] Navest ćemo jedan primjer toga koji se navodi u časopisu *El-Hajrijje*, br. 99, da je jedan dobročinitelj iz Katara dao dobrovoljni prilog od 1. 000. 000 $ jednoj islamskoj organizaciji s tim da je u oporuci ostavio trećinu svoga imetka za dobrotvorne svrhe.

[3] Saudijska moneta.

[4] Predavanje "Da'vetu li-l-infak" na audio kaseti.

V

Negativne strane škrtosti i njezine loše posljedice

1. Škrtost je jedan od uzroka kazne na Sudnjemu danu

Uzvišeni Allah kaže :

Neka oni koji škrtare u onome što im Allah iz obilja Svoga daje nikako ne misle da je to dobro za njih; ne, to je zlo za njih. Na Sudnjemu danu bit će im o vratu obješeno ono čime su škrtarili, a Allah će nebesa i Zemlju naslijediti; Allah dobro zna ono što radite.[1]

Imam El-Begavi u svome *Tefsiru* kaže: "Neka ne misle oni koji škrtare da je to dobro za njih, ne, to je zlo za njih. Na Sudnjem danu bit će im o vratu obješeno ono čime su škrtarili, tj. ono što je čovjek uskratio od zekata pretvorit će se u zmiju koja će mu se okačiti o vrat i ujedati ga od glave do pete. To je mišljenje Ibn Mes'uda i Ibn Abbasa, radijallahu 'anhuma, zatim Ebu Vaila, Ša'bija i Siddija."[2]

Buharija u svome *Sahihu* prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, da je rekao: - Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

Kome Allah dadne imetak, pa ne bude izdvajao zekat iz njega, taj imetak će se pretvoriti u zmiju otrovnicu s dva otrovna zuba koja će se obavijati oko njega na Sudnjemu

[1] Ali Imran, 180.

[2] *Tefsiru-l-Begavi*, 1/378.

danu i uzeti ga svojim čeljustima govoreći: - Ja sam tvoj imetak! Ja sam tvoje blago!"[1]

Uzvišeni Allah, govoreći o onome ko je bio škrt i obmanut svojim imetkom, navodi nam njegove riječi koje će reći kada mu bude data knjiga njegovih djela u lijevu ruku:

> ... *bogatstvo moje mi nije od koristi, snage moje nema više!*[2]

Taj imetak kojeg je uzeo za božanstvo odvratio ga je od vjerovanja u Allaha, *subhanehu*, i od pomisli da pomogne siromašne i bijednike. Zbog toga Allah melekima zebanijama naređuje:

> *Držite ga i u okove ga okujte, zatim ga samo u vatri pržite, a onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite, jer on u Allaha Velikog nije vjerovao i da se nahrani nevoljnik - nije nagovarao.*[3]

Onaj ko škrtari u imetku on posjeduje jednu od osobina onih koji su vjerovjesnike u laž ugonili, a koje će snaći ova bolna kazna.

A što se dobročinitelja tiče, oni se pouzdaju u ono što ih čeka kod Allaha od nagrade i blagodati. Zbog toga se oni stalno trude da se zaštite od tih okova putem dijeljenja imetka na Allahovom putu.

Ebu Derda', radijallahu 'anhu, je naređivao svojoj ženi kada bi kuhala da stavi više hrane kako bi nahranio veliki broj siromaha, pa bi tom prilikom rekao:

-O Ummu Derda', Allah ima okove od kojih vatreno grotlo neprestano ključa od kada je Allah stvorio Džehennem, pa sve do dana kada će se njima okovati vratovi ljudi. Allah nas

---

[1] Hadis je zabilježio Buharija.

[2] El-Hakka, 28.-29.

[3] El-Hakka, 30.-34.

je spasio jedne njegove polovice onda kada smo prihvatili Islam, zato podstiči, o Ummu Derda', da se siromah nahrani.

2. Škrtost je osobina munafika (licemjera) i stanovnika Džehennema, da nas Allah zaštiti od toga

Uzvišeni Allah kaže:

Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute.[1]

Ima onih koji su se obavezali Allahu: 'Ako nam iz obilja Svoga dadne, udjeljivat ćemo, zaista, milostinju i bit ćemo, doista, dobri!'

A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se - a oni i onako glave okreću.

I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim sve do Dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu.[2]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Neće se spojiti kod muslimana škrtost i vjerovanje (iman), niti će se spojiti kod muslimana prašina na Allahovom putu i džehennemski dim."[3]

Od Abdullaha ibn Amra, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Stanovnik vatre je svaki umišljeni, osorni, oholi, pohlepan i škrt."[4]

---

[1] Et-Tevba, 67.

[2] Et-Tevba, 75.-77.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed i Nesai.

[4] Hadis su zabilježili Ahmed i Hakim.

3. Škrtost vodi činjenju velikih grijeha i širenju zla i nereda u društvu

Zbog toga što škrtost (kao posljedica pohlepnog zgrtanja imetka) vodi onoga koji škrtari u prekidanje rodbinskih veza, nanošenje nepravde ljudima, prolijevanje krvi, prodavanje vjere i izdaju države za nešto što malo vrijedi.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Čuvajte se nepravde, jer će nepravda biti tmina na Sudnjemu danu. I čuvajte se škrtosti, jer je ona upropastila one koji su bili prije vas. Navela ih je da prolijevaju krv i ohalale ono što im je haram."[1]

Od Ibn Omera, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Čuvajte se škrtosti, jer je one prije vas upropastila škrtost. Navela ih je da lažu, pa su lagali, navela ih je da čine nepravdu, pa su činili nepravdu, navela ih je da prekinu rodbinske veze, pa su ih prekinuli."[2]

4. Škrtost je uzrok zapadanja u malodušnost i krizu i bacanja samog sebe u propast

Uzvišeni Allah kaže:

> *... a onome koji tvrdiči i osjeća se neovisnim i ono najljepše smatra lažnim - njemu ćemo Džehennem pripremiti, i bogatstvo njegovo mu, kad se strovali, neće koristiti.*[3]

---

[1] Hadis je zabilježio Muslim.

[2] Hadis su zabilježili Ebu Davud, Hakim i Bejheki.

[3] El-Lejl, 8.-11.

I kaže Uzvišeni:

I imetak na Allahovom putu žrtvujte, i sami sebe u propast ne dovodite, i dobro činite; Allah, zaista, voli one koji dobra djela čine.[1]

Buharija u svome *Sahihu*, Ibn Ebi Hatim u svome *Tefsiru* i drugi prenose od Huzejfe, radijallahu 'anhu, povodom tumačenja Allahovih riječi: ... *i sami sebe u propast ne dovodite*, da to znači ostavljanje dijelenja na Allahovom putu. To tumačenje se prenosi i od mnogih drugih ashaba i tabi'ina, neka je Allah zadovoljan sa njima. Poznat je slučaj čovjeka koji je sam nasrnuo na Bizantijce prilikom prvog pokušaja da se osvoji Konstantinopolis, pa su ljudi povikali: -*La ilahe illellah!* Sâm sebe baca u propast!! Tada Ebu Ejjub el-Ensari, radijallahu 'anhu, reče:

"Taj ajet je objavljen povodom nas, o skupino ensarija! Kada je Allah pomogao Svoga Poslanika i objelodanio Islam, mi smo rekli: - Hajde da ostanemo kod svojih imetaka i da ih unaprijedimo - pa je Allah, *azze ve dželle*, objavio: *I imetak na Allahovom putu žrtvujte, i sami sebe u propast ne dovodite.* Bacanje u propast svojim rukama je da ostanemo kod svojih imetaka i da ih unapređujemo, a ostavimo džihad."[2]

5. Škrtost je uzrok prekidanja opskrbe, propasti imetka i njegovog miješanja sa haramom

U suri *El-Kalem* Allah nam navodi slučaj vlasnika bašče kako bi uzeli pouku iz njega. Uzvišeni Allah kaže:

Mi smo ih na kušnju stavili, kao što smo vlasnike jedne bašče na kušnju stavili kad su se zakleli da će je sigurno rano izjutra obrati, a nisu rekli: "Ako Bog da!" I dok su

---

[1] El-Bekare, 195.

[2] Hadis su zabilježili Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i dr.

oni spavali, nju od Gospodara tvoga zadesi nesreća i ona osvanu opustošena. A u zoru oni su jedni druge dozivali: 'Poranite u bašču svoju ako je mislite obrati!'

I oni krenuše tiho razgovarajući: 'Neka vam danas nikako nijedan siromah ne ulazi!'

I oni poraniše uvjereni da će moći to provesti, a kad je ugledaše, povikaše: 'Mi smo zalutali; ali ne, ne, - svega smo lišeni!'[1]

Kazivanje o njima završava riječima:

Eto takva je bila kazna, a na onome svijetu je, kada bi oni znali, kazna još veća.[2]

Hafiz Ibn Kesir, rahimehullahu, kaže:

"Otac im je ostavio u naslijeđe tu bašču, a oni su bili sljedbenici Knjige. Njihov otac je s baščom postupao na lijep način, tako što bi od onoga što bi dobio od nje ostavio sjemena za nju koliko je potrebno, jedan dio bi pohranio za svoju porodicu tako da im bude dovoljno hrane za godinu dana, a ostatak bi dijelio kao sadaku.

Nakon što je umro bašču su naslijedili njegovi sinovi pa su rekli: 'Naš otac je bio nerazuman što je od nje davao siromasima. Ako im mi ne budemo davali, onda ćemo imati više.'

Kada su to odlučili sprovesti, stigla ih je kazna tako da ih je zadesilo suprotno onome što su oni namjeravali. Allah im je uskratio i glavnicu imetka, i dobit, i ono što je davano u sadaku, pa im ništa nije ostalo.

Uzvišeni Allah kaže: *Eto takva je bila kazna,* tj. takva je kazna onome ko krši Allahove naredbe i škrtari sa onim što

[1] El-Kalem, 17.-27.

[2] El-Kalem, 33.

mu je Allah dao i čime ga je obasuo, koji ne daje siromašnom njegovo pravo i koji poriče Allahove blagodati.

... a na onome svijetu je, kada bi oni znali, kazna još veća,

tj. to što ih je snašlo je dunjalučka kazna, a ahiretska kazna je još teža."[1]

Zatim je Ibn Kesir, rahimehullah, naveo hadis kojeg je zabilježio Bejheki od Alije, radijallahu 'anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio branje i žetvu noću. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je to kako siromasi ne bi bili uskraćeni za svoje pravo od tog imetka.

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema nijednog dana u kojem osvanu robovi, a da ne siđu dva meleka pa jedan govori: - Allahu moj, nadoknadi onome koji daje, a drugi govori: - Allahu moj, daj propast onome koji ne daje."[2]

Uzvišeni Allah opisujući iskrene vjernike kaže:

... i oni u čijim imecima bude određeni dio za onoga koji prosi i za onoga koji ne prosi.[3]

Daj bližnjem svome pravo njegovo, i siromahu, i putniku-namjerniku, ali ne rasipaj mnogo.[4]

Kroz ova dva ajeta možemo vidjeti da imetak nije u potpunosti naše vlasništvo kojim možemo raspolagati kako hoćemo, već u njemu imaju i prava drugi. Ako ta prava ne

---

[1] *Tefsiru-l-Kur'ani-l-'azim*, 4/636.

[2] Hadis je muteffekun alejhi.

[3] El-Me'aridž, 24.-25.

[4] El-Isra, 26.

dadnemo njihovim vlasnicima, onda će se tuđi hakk pomiješati sa našim imetkom pa Allah neće dati u njemu bereket.

Od Aiše, radijallahu 'anha, se prenosi da ja Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Sadaka se nije pomiješala s nekim imetkom, a da ga nije uništila."[1]

Jedini način da se sačuva halal je da se dadnu prava onima kojima pripadaju. Tada će imetak biti halal i berićetan.

6. Škrtost je najgora i najopasnija bolest srca

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je delegaciju Benu Seleme ko im je poglavar, pa su odgovorili:

- Poglavar nam je Džidd ibn Kajs, samo on je škrt.

"A koja bolest je gora od škrtosti?! On (više) nije vaš poglavar, već vam je poglavar Bišr ibn el-Bera" - reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

U sljedećem poglavlju ćemo objasniti zašto je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za škrtost rekao da je najgora bolest.

7. Škrtost je uzrok tjeskobe u prsima na ovome svijetu i nesreće na onome svijetu

Uzvišeni Allah kaže:

A oni koji se sačuvaju od škrtosti, oni su uspjeli.[3]

Ovaj ajet upućuje na to da će onaj ko se ne sačuva od škrtosti na Ahiretu biti od onih koji su nesretni, koji su propali - da nas Allah sačuva od toga.

---

[1] Hadis su zabilježili Bejheki i El-Bezzar.

[2] Hadis je zabilježio Hakim.

[3] El-Hašr, 9.

Hasan el-Basri, rahimehullah, jedan od uglednih tabi'ina, rekao je: "Ne znam da je iko nesretniji zbog svog imetka od škrtice, jer je na ovome svijetu zaokupljen brigom kako će ga sakupiti, a na onome svijetu će polagati račun za to što je škrtario. Na ovome svijetu nije siguran od brige koju mu on zadaje, a na onome svijetu se neće spasiti od grijeha u koji ga je on odveo. Na ovome svijetu živi poput fukare - siromaha, a na onome će biti obračunavan poput bogataša."

Ibn Kajjim je rekao: "Škrtac, onaj koji ne čini dobročinstvo, je čovjek koji najviše osjeća tjeskobu. Njegov život je najteži i ima najveće brige. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je da je primjer škrtice i darežljivog čovjeka kao primjer dvojice ljudi koji su obučeni u željezne ogrtače. Kad god dobročinitelj poželi dati sadaku[1] njegov ogrtač se produži i raširi, a kad god škrtac poželi dati sadaku svaka halka na ogrtaču se učvrsti i nimalo se ne raširi. To je primjer širenja prsa onoga koji dijeli i tjeskobe onoga koji škrtari."[2]

Obaveza nam je zaštititi se od svih uzročnika te opasne bolesti.

[1] Aludira na Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis kojeg su zabilježili Buharija i Muslim, a u kojem stoji: "Primjer škrtice i darežljivog čovjeka je kao primjer dvojice ljudi na kojima su željezni ogrtači koji sežu od grudi do ključne kosti. Što se tiče darežljivog čovjeka, on ne udijeli ništa a da mu se ogrtač ne proširi i ne pokrije cijelo tijelo pa čak i jagodice na njegovim prstima. A što se tiče škrtice, on ne poželi dijeliti sadaku a da se svaka halka na ogrtaču ne učvrsti. On pokušava da proširi ogrtač ali ne uspijeva."

[2] *Zadu-l-me'ad fi hedji hajri-l-'ibad*, 1/26.

VI
Kako se liječiti od škrtosti

Znaj, Allah ti se smilovao, da nema lijeka nijednoj bolesti dok joj se ne upoznaju uzroci i ne uspostavi dijagnoza. Ova teška bolest ima šest uzroka:

1. Slabost imana,
2. Loše mišljenje o Uzvišenom Allahu i nedostatak čvrstog pouzdanje u obećanje koje je On dao,
3. Ljubav prema dunjaluku, posebice prema imetku,
4. Povećanje prohtjeva koji se mogu zadovoljiti jedino imetkom,
5. Duga nada i zaborav na smrt i
6. Okretanje i usmjeravanje srca samo prema vlastitom djetetu.

Nakon što smo prešli prvi korak, a to je spoznaja uzroka bolesti, na nama je da potražimo odgovarajući lijek za nju, koji će je u potpunosti izliječiti. Ti lijekovi su uzeti iz apoteke Kur'ana i Sunneta, i ne može se postići izlječenje osim pomoću njih, a oni su:

1. Liječenje slabosti imana (vjerovanja) postiže se

a) Povećanjem vjerskog znanja, a naročito spoznajom Allahovih lijepih imena i uzvišenih svojstava, Njegovih prava, veličini Njegovih blagodati prema nama, spoznajom pravednih šerijatskih propisa koje je Allah propisao u Svome uzvišenom Šerijatu,

b) Činjenjem zikra u svakoj situaciji i razmišljanjem o Njegovoj Knjizi,

c) Čestim razmišljanjem o savršenstvu Njegovog stvaranja i harmoniji koja vlada u kosmosu te ajetima (znakovima) koji upućuju na Njegovu veličinu, moć i potpuno znanje i mudrost,

d) Činjenjem raznovrsnih obaveznih i neobaveznih ibadeta.[1]

2. Liječenje lošeg mišljenja o Allahu postiže se:

a) Traženjem Allahove zaštite od šejtanskog zavođenja;

Uzvišeni Allah kaže:

> *A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište kod Allaha, On uistinu sve čuje i zna.*[2]

I kaže Uzvišeni:

> *Šejtan vas plaši neimaštinom i navraća vas da budete škrti (el-fahša), a Allah vam obećava oprost i nagradu Svoju; Allah je neizmjerno dobar i zna sve.*[3]

Ibn Kajjim, rahimehullah, kaže: "Allah, *subhanehu*, kaže da je šejtan taj koji ljude poziva pohlepi i škrtosti. On poziva na taj način što ljude plaši neimaštinom ako budu udjeljivali od svojih imetaka. To je razlog koji u većini slučajeva utječe na ljude. Nekada čovjek krene da dâ sadaku i u tom trenutku kao da čuje glas koji mu govori: 'Ako to budeš dao može ti zatrebati, pa je bolje da to zadržiš kako ne bi osiromašio.'

---

[1] Više o tome pogledaj na temu povećanje imana u knjizi *Iman* od dr. Muhammeda Nu'ajma Jasina.

[2] El-'Araf, 200.

[3] El-Bekare, 268.

Pa kad mu dijeljenje predstavi u lošem svjetlu, onda ga pokuša navesti na loše djelo, a to je škrtost koja se smatra jednim od najlošijih djela.

Mufessiri (tumači Kur'ana) su se složili da se u ovom ajetu pod lošim djelom (*el-fahša*) misli na škrtost.

To je šejtanovo obećanje i naredba, a on uvijek kad obeća iznevjeri i kad naređuje griješi. Onaj ko se odazove njegovom pozivu je zalutao i prevaren. On se povodi za onim koji mu lažno obećanje daje, a zatim se prema njemu najgore odnosi.

Šejtan čovjeka plaši neimaštinom ne zbog toga što saosjeća sa njim, niti zbog toga da ga posavjetuje, niti zato što voli da on ostane bogat, naprotiv, njemu je najdraže da ga vidi siromašnog, već ga plaši siromaštvom i navraća na škrtost kako bi imao loše mišljenje o svome Gospodaru i ostavio ono što On voli, poput udjeljivanja u ime Allaha.

A Allah, *subhanehu*, mu obećava oprost grijeha i nagradu, a to je da mu dadne mnogostruko više nego što on udijeli na ovome svijetu ili ga nagradi na dunjaluku i na Ahiretu. Ovo je Allahovo obećanje, a ono prvo šejatanovo, pa neka pogleda onaj koji želi dati sadaku koje obećanje je istinitije i sigurnije!"[1]

b) Lijepim mišljenjem o Allahu koje je jedno od temeljnih principa vjerovanja (imana) i dužnost svakog muslimana i muslimanke;

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

"Neće niko od vas vjerovati dok ne bude imao lijepo mišljenje o Uzvišenom Allahu."[2]

---

[1] *Et-tefsiru-l-Kajjim*, str. 168.

[2] Hadis su zabilježili Ahmed i Muslim.

c) Jačanjem puzdanja u Uzvišenog Allaha i uvjerenja da On sigurno nadoknađuje ono što čovjek podijeli kao sadaku;

Uzvišeni Allah kaže:

Što god vi udijelite, On će to nadoknaditi, On najbolje opskrbljuje.[1]

Zbog toga što je škrtost zapreka za mnogostruku nadoknadu na ovome svijetu i zapreka za nagradu na budućem svijetu, i što kod čovjeka sve više i više učvršćuje loše mišljenje o Allahu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je molio Allaha da ga zaštiti od škrtosti. O tome se prenose brojni vjerodostojni hadisi u Buharijinom *Sahihu*, a i u drugim hadiskim zbirkama, poput Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

"Allahu moj, utječem Ti se od brige i tuge, od slabosti i lijenosti, od škrtosti i kukavičluka, od tereta duga i od toga da padnem u ruke (vlast) neprijatelja."[2]

Sa'd ibn Ebi Vekkas je učio svoju djecu sljedećoj dovi: -Allahu moj, utječem Ti se od kukavičluka. Utječem Ti se od škrtosti. Utječem Ti se da doživim duboku starost i utječem Ti se od dunjalučkih iskušenja i patnje u kaburu."[3]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Najgore što se može naći kod čovjeka jeste nezasitna pohlepa i pretjeran strah (kukavičluk)."[4]

Od Ibn Mes'uda, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao: - Došao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kod Bilala, pa je našao hurme koje je on ostavio (u skladište), te ga je upitao: 'Bilale, šta je ovo?'

[1] Saba, 39.

[2] Hadis su zabilježili Buhari, Tirmizi i Nesa'i.

[3] Hadis su zabilježili Tirmizi i Nesa'i.

[4] Hadis su zabilježili Ebu Davud i Ahmed.

-To sam pripremio za tvoje goste.

"Zar se ne bojiš da ti to ne bude dim u džehennemskoj vatri? Udijeli to, Bilale, i ne boj se umanjivanja od Vlasnika 'Arša'. - reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

Imam Kurtubi kaže: "Strah od neimaštine je loše mišljenje o Allahu, a loše mišljenje o Allahu je kufr (nevjerovanje). To je zbog toga što je Uzvišeni Allah obećao da će onome ko dijeli sadaku mnogostruko nadoknaditi još na dunjaluku a nagradit će ga na Ahiretu. Stoga onaj ko se bude suzdržavao od dijeljenja sadake bojeći se siromaštva, kao da ne vjeruje riječima Allaha i Njegovog Poslanika. Zbog toga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"A koja je to bolest gora od škrtosti?!"[2]

---

[1] Hadis su zabilježili Bezzar i Taberani.

[2] *El-keflef ve-l-kana'a*, str. 27.

3. Ljubav prema imetku liječi se:

a) Spoznajom da je imetak iskušenje;

Uzvišeni Allah kaže:

> *Imanja vaša i djeca vaša su samo iskušenje, a u Allaha je nagrada velika.*[1]

A Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Svaki narod ima iskušenje, a iskušenje mog Ummeta je imetak."[2]

b) Spoznajom da će biti obračunavan zbog imetka na Sudnjem danu

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

"Niko se neće pomaknuti s mjesta obračuna, dok ga Allah ne upita za četvero:

- život, u šta ga je proveo,
- za mladost, u čemu ju je proveo,
- za imetak odakle ga je stekao, i u šta ga je potrošio,
- za znanje, je li po njemu radio."

c) Spoznajom da je njegovo gomilanje uzrok žestoke kazne, ako čovjeka odvrati od njegove osnovne dužnosti u životu, a to je obožavanje Uzvišenog Allaha

Uzvišeni Allah kaže:

> *Zaokuplja vas nastojanje da što imućniji budete sve dok grobove ne naselite. A ne valja tako, saznat ćete svakako! i još jednom, ne valja tako! saznat ćete sigurno! Ne valja*

---

[1] Et-Tagabun, 15.

[2] Hadis su zabilježili Ahmed i Tirmizi.

tako, nek'znate pouzdano, Džehennem ćete vidjeti jasno! I još jednom, doista ćete ga vidjeti očigledno! Zatim ćete toga Dana za sladak život biti pitani sigurno![1]

I kaže Uzvišeni:

Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovom putu - navijesti bolnu patnju na Dan kad se ono u vatri džennemskoj bude usijalo, pa se njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosala. "Ovo je ono što ste za sebe zgrtali; iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali!"[2]

Ebu Zerr, radijallahu 'anhu, rekao je: -Došao sam Allahovom Poslaniku, a on je sjedio u hladu Ka'be, pa kad me ugleda reče:

"Oni su najveći stradalnici, tako mi Gospodara Ka'be!"

-A ko to? - upitao sam, pa mi on odgovori:

"Oni koji gomilaju imetke, osim onoga ko izdašno dijeli svoj imetak, a malo je takvih..."[3]

O propasti, kada čovjek izgubi neizmjernu nagradu zbog zekata koji je obavezan davati, i zbog sadake koja se dobrovoljno daje, na Dan kada će svako željeti da ima dobro djelo koje će učiniti da tas njegovih dobrih djela pretegne tas loših djela!

---

[1] Et-Takatur, 1.-8.

[2] Et-Tevba, 34.-35.

[3] Hadis je muttefekun alejhi.

d) Zuhdom[1] u prolaznim dunjalučkim stvarima, a pogotovo imetku

Uzvišeni Allah kaže:

Znajte da život na ovome svijetu nije ništa drugo do igra, i razonoda, i uljepšavanje, i međusobno hvalisanje i nadmetanje imecima i brojem djece! Primjer za to je bilje čiji rast poslije kiše oduševljava zemljoradnike, ono zatim buja, ali ga poslije vidiš požutjela, da bi se na kraju skršilo. A na onome svijetu je teška patnja i Allahov oprost i zadovoljstvo; život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje.[2]

---

[1] *Zuhd* je riječ arapskog porijekla koja znači ostavljanje neke stvari u korist one koja je vrjednija od nje. Terminološki zuhd se može definirati kao: "Nepridavanje važnosti ovome svijetu i brisanje njegovih tragova iz srca." Kako bi musliman bio spreman za pokornost Allahu i kako bi osjetio slast te pokornosti.

Ebu Sulejman ed-Darani kaže da je zuhd: "Ostavljanje onoga što čovjeka zaokuplja od (pokornosti) Allahu."

Imami Ahmed kaže: "Zuhd na ovome svijeta je kratkoća nade."

Međutim, istinski zuhd ne znači ostavljanje ovog dunjaluka u potpunosti, zapostavljanjem rada i privređivanja, zadovoljstvom sa siromaštvom, ostavljanju lijepih stvari, oblačenjem grube odjeće, nevođenjem brige o čistoći, sjedenjem u tekiji... kao što to misle neke sufije. To je veliko zastranjivanje u razumijevanju pojma zuhda koje je posljedica utjecaja kršćanskog i budističkog asketizma na islamsku misao.

. Junus ibn Mejsere kaže: "Nije zuhd u pogledu ovoga svijeta smatranje haramom dozvoljenih stvari, niti upropašćavanje imetka, već je zuhd u pogledu ovoga svijeta (tj. da se skromno odnosiš prema dunjaluku) da se više pouzdaš u ono što je u Allahovj ruci, nego u ono što je u tvojoj i da je tvoje stanje kada te zadesi neka nevolja i onda kada te ne zadesi isto, i da ti budu isti onaj ko te hvali i onaj ko te kudi.

Više o značenju zuhda, njegovih vrsta i razlici između ispravnog islamskog i krivog poimanja zuhda, pogledaj u *Tehzibu medaridži-s-salikin* od Ibn Kajjima, str. 284, zatim *El-Bahru-raik* od Ahmeda Ferida, str. 187. (ovo posljednje djelo je prevedeno na bosanski pod nazivom *Bistro more pobožnosti i suptilnosti* - op. prev.).

[2] El-Hadid, 20.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Dunjaluk je kuća onome ko nema kuće, imetak onome ko nema imetka, njega gomila onaj ko pameti nema."[1]

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je prošao pored jedne mrtve ovce, pa je upitao: "Mislite li da je ova ovca bezvrijedna svome vlasniku?"

-Bacili su je zbog toga što je bezvrijedna - odgovoriše ashabi.

"Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, dunjaluk je, zaista, bezvredniji kod Allaha od ove ovce kod njezinog vlasnika. Kada bi dunjaluk kod Allaha vrijedio koliko krilo komarca (mušice), ne bi nevjerniku dao da se na njemu napije vode."[2]

e) Obavezivanjem na izdvajanje viška imetka shodno mogućnostima

Prilikom liječenja loših osobina (mahana) čovjek kod koga se one nalaze mora biti strpljiv na gorčinu ljekova koji će ih izliječiti (iskorijeniti).

Nema ništa gore po onoga koji škrtari od obavezivanja samog sebe na izdvajanje imetka i udjeljivanja jednog djela u dobrotvorne svrhe. Ako bude strpljiv i nadao se nagradi od Allaha, i ako stalno bude izdvajao sadaku iz svoga imetka, postepeno će nestajati škrtosti, a plemenitost će kod njega postati prirodna stvar. Samim tim bolest će nestati, dok će gorčina dobiti okus slasti.

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed i Bejheki.

[2] Hadis su zabilježili Ibn Madže i Hakim, a hadis sličan njemu bilježe Muslim i Tirmizi.

4. Povećanje prohtjeva (strasti) liječi se:

a) Strpljivošću, jer su prohtjevi za jelom, pićem, spolnim općenjem, gledanjem i sl. dragi duši.

Šejtan te prohtjeve čovjeku maksimalno uljepšava. Zbog toga nema načina da se čovjek spasi robovanja tim prohtjevima osim strpljivosti i stalne borbe sa prohtjevima koji ga navode na zlo, u protivnom to ga odvodi u propast.

Što se tiče krajnjeg ishoda strpljivosti, Uzvišeni Allah kaže:

> ... *i oni koji trpe da bi postigli naklonost Gospodara svoga, i koji molitvu obavljaju, i koji od onoga što im dajemo udjeljuju, i koji dobrim zlo uzvraćaju - njih čeka najljepše prebivalište, edenski vrtovi u koje će ući oni i roditelji njihovi i žene njihove i porod njihov - oni koji su bili čestiti i meleki će im ulaziti na svaka vrata: "Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište!"*[1]

b) Umjerenošću prilikom udovoljavanja prohtjevima i slijeđenjem univerzalnog islamskog načina života koji ne umrtvljuje prohtjeve (strasti), niti im daje da se raspojasaju, već im udovoljava na prirodan način u kome nema raskalašenosti (pretjeranog odavanja strastima), niti neprirodnog i lažnog asketizma.

Pretjerano odavanje strastima dovodi do opasnih duševnih i tjelesnih bolesti koje utječu na čovjeka kao pojedinca, i raznih socijalnih i moralnih zastranjivanja i devijacija koji negativno utječu na društvo u cjelini. Također i pretjerano sputavanje strasti šteti i pojedincu i zajednici.

---

[1] Er-Rad, 22.-24.

5. Duga nada i zaborav na smrt liječe se:

a) Razmišljanjem o smrti koja će neizbježno doći svakome stvorenju.

Uzvišeni Allah kaže:

Svako živo biće će smrt okusiti! I samo na Sudnjem danu dobit ćete u potpunosti vaše nagrade, i ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden - taj je postigao što je želio; a život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje.[1]

Svako od nas ima svoj smrtni čas već određen kojeg ni u kojem slučaju ne može prekoračiti, niti pak ubrzati. Allah jedini zna kada će kome čas smrti doći, a pero je to po Allahovoj naredbi zapisalo (u Levhi-mahfuz).

Uzvišeni Allah kaže:

Sve što je živo umire Allahovom voljom u času suđenom. Dat ćemo onome koji želi nagradu na ovome svijetu, a dat ćemo i onome koji želi nagradu na onome svijetu i sigurno ćemo nagraditi zahvalne.[2]

Zbog toga je moguće da u svakom trenutku i na bilo kojem mjestu ispijemo čašu smrti i okusimo njenu gorčinu.

Uzvišeni Allah kaže:

... a čovjek ne zna šta će sutra zaraditi i ne zna čovjek u kojoj će zemlji umrijeti.[3]

Ma koliko čovjek bježao od smrti, i ma koliko se posvećivao dunjaluku da bi zaboravio na nju, on će je, neizbježno, okusiti prije ili poslije.

---

[1] Ali Imran, 185.

[2] Ali Imran, 145.

[3] Ali Imran, 34.

Uzvišeni Allah kaže:

Reci: "Smrt od koje bježite zaista će vas stići. Zatim ćete Onome koji poznaje i nevidljivi i vidljivi svijet vraćeni biti i On će vas o onom što ste radili obavjestiti."[1]

b) Čestim sjećanjem na smrt.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Često se prisjetite rušitelja slasti."[2]

c) Posjećivanjem mezaristana radi uzimanja pouke.

Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Bio sam vam zabranio posjetu kaburima, a sada ih posjećujte, jer posjeta mezarju omekša srce i ovlaži oči suzama te podsjeća na Ahiret."[3]

d) Uzimanjem pouke iz smrti svojih bližnjih i voljenih tako što ćemo se prisjetiti gdje su i kako do jučer živjeli i kuda su otišli sada kada je zemlja prekrila njihovu ljepotu.

Trebamo se prisjetiti kako su se umarali skupljajući imetak i kako ih je smrt iznenada zadesila pa su otišli ništa ne noseći sa sobom. Čak će možda neki zbog tog imetka imati i kaznu u kaburu, a zatim na Sudnjem danu biti bačen u još veću patnju.

Ne smijemo se zadovoljiti samo spoznajom toga, već moramo iz toga uzeti pouku; pokajati se za sve grijehe koje smo počinili, dati svakome njegov hak (pravo), pripremiti se za susret sa Uzvišenim Allahom i požuriti s dobrim djelima, pogotovo sa namazom i dijeljenjem sadake prije nego što nekome od nas dođe smrt, pa njegovo lice postane vječno crno od tuge i kajanja.

---

[1] El-Džuma, 8.

[2] Hadis su zabilježili Tirmizi i Nesa'i.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed, Tirmizi i Ibn Madže.

Uzvišeni Allah kaže:

> *... i nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju - a Allah voli one koji dobra djela čine.*[1]

I kaže Uzvišeni Allah:

> *I od onoga čime vas Mi opskrbljujemo udjeljujte prije nego nekom od vas smrt dođe, pa da onda reknete: 'Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš, pa da milostinju udjeljujem i da dobar budem!'*
>
> *Allah sigurno neće ostaviti u životu onoga kome smrtni čas njegov dođe, a Allah dobro zna ono što vi radite.*[2]

6. Okretanje srca prema djetetu liječi se:

a) Spoznajom da je dijete, poput imetka, iskušenje, čak i veće nego imetak.

Ono može biti neprijatelj, kao što kaže Uzvišeni Allah:

> *O vjernici, i među ženama vašim i djecom vašom, doista imate neprijatelja, pa ih se pričuvajte!*[3]

Da, čovjek ima neprijatelja u ženi i djeci ako ga oni odvraćaju od dobrih djela, ili ga navraćaju na griješenje prema Uzvišenom Allahu pa im zbog velike ljubavi prema njima udovolji u tome, te počne griješiti prema svome Stvoritelju i ode u propast![4]

---

[1] Ali Imran, 133.-134.

[2] El-Munafikun, 10.-11.

[3] Et-Tagabun, 14.

[4] v. Ibn Kesirov *Tefsir*, 4/588.

b) Spoznajom da je Allah kada mu je podario dijete, odredio i njegovu opskrbu, i On ga neće ostaviti bez opskrbe nakon smrti oca.

Koliko je samo djece kojoj roditelji nisu ostavili imetka, pa je njihovo stanje bolje od onih koji su naslijedili ogromna bogatstva, a zatim ih potrošili u griješenju i zabavi. Već je bilo govora o tome da sadaka čuva potomstvo nakon čovjekove smrti.[1]

c) Spoznajom da škrtac ne skuplja imetak za svoje dijete, osim s ciljem da ga ostavi u dobrom stanju, dok se on naprotiv okrene lošim stvarima! To je krajnja glupost i nepromišljenost!

Najveća propast za škrticu je kada na Sudnjem danu vidi svoj imetak na tasu dobrih djela njegovog dobrog nasljednika koji je bio pokoran Uzvišenom Allahu i dijelio imetak u dobrotvorne svrhe.

Buharija u svome *Sahihu* bilježi od Ibn Mes'uda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao:

"Kome je imetak njegovog nasljednika draži od njegovog imetka?"

-O Allahov Poslaniče, nema niko od nas, a da mu njegov imetak nije draži! - odgovoriše (ashabi).

"Njegov imetak je ono što je udijelio, a imetak njegovog nasljednika ono što je ostavio." - reče on.

Glavnica imetka je ono što čovjek trenutno posjeduje, a ostatak je ono od čega će imati koristi na Ahiretu poput onoga što je udijelio u dobrotvorne svrhe.

Od Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se da su zaklali ovcu, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao:

---

[1] Vidi str. 28

"Šta je ostalo od nje?"

-Nije ostalo ništa osim plećke (tj. sve su podijelili kao sadaku osim plećke koja je ostala)" - odgovori ona.

"Nama je ostala sva ovca osim plećke" - reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

7. Jedan od najkorisnijih imanskih lijekova i najubojitije oružje protiv neprijatelja jeste DOVA

Vjernik, nakon upoznavanja sa naprijed spomenutim uputstvima, njihove praktične primjene i korišćenja tog eliksira, treba se što više dovom obraćati Uzvišenom Allahu, posebno u odabranim vremenima kada se dova prima, moleći da ga izliječi od pohlepe i sačuva od toga zla.

Sa'd ibn Ebi Vekkas, radijallahu 'anhu, kada bi tavafio oko Ka'be imao je običaj učiti ovu dovu: -Gospodaru, sačuvaj me od pohlepe, sačuvaj me od pohlepe..., pa je upitan: -Zar ne učiš nikakvu drugu dovu?"

-Ako budem sačuvan od pohlepe, onda sam uspio - odgovori on.

Jedan od djelotvornih lijekova je i često razmišljanje o ajetima i hadisima, svejedno govorili oni o vrijednostima dijeljenja sadake ili o prijetnji onima koji škrtare i sustežu se od dijelenja imetka iz straha od siromaštva.

Nema sumnje da vjernik ne može biti škrt ako često razmišlja o tim ajetima i hadisima, već postaje darežljiv dijeleći dio od onoga što posjeduje, pa makar to bilo sasvim malo, želeći ono što mu je obećao Uzvišeni Allah i strahujući od bolne kazne.

[1] Hadis je zabilježio Tirmizi.

VII

Udijeli makar malo, a Allah će u tome dati bereket

Od Adijja ibn Hatima, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

-Allah će na Sudnjem danu razgovarati sa svakim od vas bez posrednika. Čovjek će pogledati na svoju desnu stranu i vidjet će samo svoja djela. Zatim će pogledati na lijevu stranu i vidjet će samo svoja djela, pa će pogledati ispred sebe i ugledat će samo vatru! Zato se čuvajte vatre, pa makar udijelili pola hurme'."[1]

Od Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se da je rekla:

-Allahov Poslanik je rekao: "O Aiša, zaštiti se od vatre pa makar udjeljivanjem polovice hurme ..."[2]

Dragi brate, dobročinstvo nemoj nipošto omalovažavati pa makar se radilo o jednom ili dva dinara zbog Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Ništa od dobročinstva ne smatraj bezvrijednim."[3]

Šta znaš, možda baš taj dinar kojeg te je stid dati bude uzrokom da se napoji žedni, ili da se nahrani gladni, ili odjene

[1] Hadis je muttefekun alejhi.

[2] Hadis je zabilježio Ahmed.

[3] Hadis je zabilježio Muslim.

onaj koji nema odjeće, ili da se izliječi bolesnik koji je ophrvan teškom bolešću... Kada je Allah oprostio čovjeku koji je napojio psa[1], šta misliš onda kako će tek postupiti sa onim ko spasi život jednog vjernika ili bude sudjelovao u njegovom spašavanju od gladi, siromaštva, neznanja ili bolesti.

Uzvišeni Allah kaže:

> *... a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, kao da je svima ljudima život sačuvao.*[2]

Allahova milost je neizmjerna. Njegova dobrota je tolika da je čovjek ne može sebi predstaviti pa Allah možda dadne bereket u onome što je manje, a ne dadne u onome što je više.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

"Zaista čovjek udijeli neznatnu sadaku, pa je Allah uvećava sve dok ne bude poput brda Uhud."[3]

A u drugom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Zaista Allah uvećava nečiju sadaku makar bila hurma ili zalogaj dok ne bude poput Uhuda."[4]

---

[1] Buharija i Muslim prenose da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Dok je neki čovjek išao putem, obuzela ga je jaka žeđ. Naišao je na jedan bunar pa se spustio u njega i napio se. Potom je izašao iz njega, kad tamo neki pas liže blato od žeđi, pa reče čovjek: 'Žeđ je obuzela ovog psa kao što je bila i mene', te se spustio u bunar, napunio cipelu (huff) vodom koju je držao ustima sve dok se nije ispeo, pa napoji psa. Allah ga je nagradio za to, pa mu je oprostio."

(Ashabi) upitaše: -O Allahov Poslaniče, zar i u životinjama imamo nagradu?!

"U svemu što je živo" - odgovori on.

[2] El- Ma'ida,32.

[3] Hadis je zabilježio Taberani.

[4] Hadis su zabilježili Taberani i Ibn Hibban.

Zar nisi čuo Allahove riječi:

Allah uništava kamatu, a unaprjeđuje sadaku. Allah ne voli nijednog nevjernika, grješnika.[1]

... onaj ko bude uradio koliko trun dobra - vidjet će ga.[2]

Došao je neki prosjak na vrata Aiše, kćerke Es-Siddikove (Ebu Bekrove), radijallahu 'anhuma, pa je rekla svojoj robinji: "Nahrani ga!"

Ona je otišla, zatim se vratila i rekla joj: "Nisam našla ništa čime bih ga nahranila."

"Vrati se i nađi mu nešto" - reče (Aiša), te se ona vratila i našla jednu hurmu pa ju je donijela. Tada Aiša reče:

"Dadni mu je jer ona ima ogromnu vrijednost[3] ako bude primljena."[4]

Od Berire, radijallahu 'anha, prenosi se da je ona bila kod Ummu Seleme, majke pravovjernih, radijallahu 'anha, pa joj je došao prosjak, a ona je imala samo jedan komad hljeba pa reče: "Berira, ustani i dadni mu ga." Ja sam ostala nepomična. Onda je prosjak progovorio, pa ona reče: "Berira, ustani i dadni mu ga!"

(Berira) reče: "Kada sam vidjela njenu odlučnost, ustala sam i dala mu ga, a kod nas osim toga nije bilo druge hrane." Njih dvije su taj dan postile. "Nakon što se već smrklo, i nakon što smo iftarile, zatražila je vode i napila se pa je spustila glavu i zaspala. Samo što je to uradila, neki čovjek na vratima zatraži dozvolu da uđe. Ona mi reče: "Berira, pogledaj ko je to."

---

[1] El-Bekare, 276.

[2] Ez-Zilzal, 7.

[3] Aluzija na Allahove riječi: ... *onaj ko bude uradio koliko trun dobra - vidjet će ga.* (Ez-Zilzal, 7.) (op. prev.)

[4] Hadis je zabilježio Bejheki.

Reče (Berira): "Neki čovjek je donio veliku posudu koja je bila puna pečenog ovčijeg mesa pomiješanog s hljebom."

"Ne znam kako sam od radosti", kaže Berira, "podigla tu posudu."

"Šta sad misliš? Je li bolje ovo ili onaj tvoj komad hljeba?" - upita Ummu Seleme.

"Svakako da je bolje ovo" - odgovorila sam. Na to Ummu Selema reče:

"Hvala Allahu, ovo pripada nama zajedno sa onim što nam je Allah, *azze ve dželle*, pripremio, *inšallah*."[1]

Nekima od selefa nije prošao dan, a da nisu udijelili sadaku u njemu, makar jedan kolač ili makar glavicu luka!

Jezid ibn Habib kaže: "Mersed el-Jezeni je bio prvi koji bi poranio u mesdžid. Nijednom ga nisam vidio unutar mesdžida, a da u svome rukavu nije nosio sadaku. Čak sam ga vidio kako nosi glavicu crvenog luka želeći je podijeliti kao sadaku!"

"O Ebu-l-Hajr", rekao sam ja, "to čini da se tvoja odjeća čuje neugodnim mirisom[2]."

On odgovori: "O Ibn Ebi Habibe, ja u kući nisam našao ništa osim ovoga. Jedan od ashaba mi je pričao da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Vjernikov hlad na Sudnjem danu je njegova sadaka'."[3]

Ibn Abbas, radijallahu 'anhuma, rekao je: "Udijeli na Allahovom putu, pa makar drvenu strijelu."[4]

---

[1] Hadis je zabilježio Bejheki.

[2] Misli se na neugodni miris koji ostavlja crveni luk. (op. prev.)

[3] Hadis su zabilježili Ibn Huzejme i Bejheki, a ashab o kome je riječ je Ukbe ibn Amir, radijallahu 'anhu.

[4] Hadis je zabilježio Ibn Ebi Šejbe, a miškas je vrh (šiljak) strijele.

Zar nisi čuo za riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

"Jedan dirhem je pretekao sto hiljada dirhema."

-Kako to, o Allahov Poslaniče? - upita neki čovjek.

"Čovjek koji ima mnogo bogatstva pa iz njega izdvoji sto hiljada i dadne ih kao sadaku i čovjek koji ima samo dva dirhema pa uzme jedan od njih i dadne ga kao sadaku."[1]

Hasan el-Basri, rahimehullah, prenosi da je neki čovjek rekao Osmanu, radijallahu 'anhu: "O bogataši, vi nas pretekoste u dobrim djelima: dijelite sadaku, oslobađate robove i obavljate hadždž."

"A vi nas činite zavidnim" - reče (Osman, radijallahu anhu).

"Mi vas činimo zavidnim?!" - upita (čovjek).

"Da, jer tako mi Allaha, zaista je dirhem koji neki od vas teško izdvaja i dadne ga kao sadaku bolji od deset hiljada dirhema koji izdvaja neki od nas dajući tako neznatan dio iz obilja."[2]

Zar ne znaš da je "najbolja sadaka koju s poteškoćom daje onaj ko malo ima", kao što je to Poslanik rekao onome ko je pitao: "Koja je sadaka najbolja?"[3]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Svaki musliman je dužan davati sadaku."

-A ako nemadne? - upitaše (ashabi).

---

[1] Hadis su zabilježili En-Nesa'i, Ibn Huzejme i Hakim.

[2] Hadis je zabilježio Bejheki.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed, Ebu Davud i Ibn Huzejme.

"Nek' radi svojim rukama, pa zaradi za sebe i udijeli sadaku."[1]

Ashabi su dobro zapamtili ovaj Poslanikov savjet i praktično ga sproveli u svome životu. Oni su sami sebe podsticali na rad[2] kako bi zaradili nešto novca ili hrane i potrošili jedan dio od toga na sebe i svoju porodicu, a ostatak udijelili kao sadaku.

Ibn Sa'd u svojoj knjizi *Et-tabekatu-l-kubra* navodi da je Selman el-Farisi, jedan od uglednih ashaba, svu svoju godišnju platu davao kao sadaku, a ona je iznosila 400. 000 dirhema, a jeo bi samo ono što bi svojim rukama zaradio.[3]

Kupovao bi palmino lišće za dirhem pa bi od njega pravio razne stvari koje bi zatim prodavao za tri dirhema. Na taj način bi povratio utrošeni dirhem, drugi bi potrošio na svoju porodicu, a treći bi dao kao sadaku.[4]

Zejneb, žena Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, plela je odjeću koju bi davala Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, vojsci.[5]

Taberani, Bejheki i drugi bilježe da je Ebu Akil el-Ensari, radijallahu 'anhu, proveo noć vadeći vodu iz bunara i noseći je na svojim leđima za dva sa'a hurmi. Jedan sa' je odnio svojoj porodici kako bi se okoristili njime, a drugi je

---

[1] Hadis je zabilježio El-Bejheki.

[2] Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, kaže: "Kada je objavljen ajet o sadaki, mi smo (tovare) nosili na svojim leđima." Tj. zaprtili bi tovar na svoja leđa i nosili ga ljudima i slično tome zbog velikog siromaštva, neka je Allah zadovoljan njima. Ove Ibn Mes'udove riječi se nalaze u Buharijinom *Sahihu* i drugim hadiskim zbirkama.

[3] Bio je upravnik Medaina, bivše prijestonice Perzijskog carstva.

[4] *Et-tabekatu-l-kubra* od Ibn Sa'da, 4/64-67.

[5] Hadis je zabilježio Taberani.

namijenio za sadaku kako bi se time približio Allahu, azze ve dželle. Došao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga o svojoj namjeri.

"Istresi ga zajedno sa ostalim imetkom od sadake!" - reče mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada su to vidjeli licemjeri, rekli su: -Allahu ne treba ovakva sadaka.

Nakon toga došao je Abdurrahman ibn Avf, radijallahu 'anhu, sa 4. 000 dirhema, zatim Asim ibn Adijj sa 100 devinih tovara, pa su (munafici) rekli: -Ovi ne dijele osim da ih ljudi vide. Povodom toga Allah je objavio:

One koji vjernike ogovaruju zato što sadaku daju, a rugaju se i onima koji je s mukom daju - Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna.[1]

Od prezrenih osobina munafika, a kojih se moramo strogo kloniti, osim pohlepe i škrtosti, je i ismijavanje onih koji daju sadaku, bez obzira da li oni kao sadaku davali malo ili mnogo. Ova ružna osobina povezana je sa još jednom, ne manje prezrenom osobinom, a to je navođenje ljudi na škrtarenje i predstavljanje škrtarenja u lijepom svjetlu,[2] kao što Uzvišeni Allah kaže:

... one koji škrtare i traže od drugih da budu škrti i koji kriju ono što im je Allah iz obilja Svoga darovao: a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju.[3]

---

[1] Et-Tevba, 79. Kazivanje u skraćenoj verziji bilježe Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*.

[2] Zašto sam rekao da su te dvije osobine neodvojive jedna od druge? Zbog toga što je izrugivanje onih koji daju sadaku pozivanje na škrtarenje, a pozivanje na škrtarenje prati ogovaranje i izrugivanje onih koji daju sadaku.

[3] En-Nisa', 37.

Ako je pozivanje na škrtarenje najgori vid škrtosti[1] i najprezrenija osobina škrtica i munafika, onda je zasigurno, suprotno tome, davanje prednosti drugome nad samim sobom vrhunac darežljivosti, jer onaj koji daje prednost drugom muslimanu nad samim sobom daje mu prednost u onome što i sâm treba, dok se onaj koji je pohlepan trudi da dobije ono što nema i kada ga dobije, onda škrtari. Zatim, on se ne zadovoljava samo škrtarenjem, već traži od drugih i poziva ih da ostave dijeljenje sadake onima koji su potrebni.[2]

Kada su ensarije dale prednost muhadžirima nad samim sobom i podijelili sa njima svoje imetke[3], mada su ih i oni sami trebali, Uzvišeni Allah je o njima objavio naljepšu pohvalu rekavši:

> *... i onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što*

---

[1] Islamski učenjacu škrtost dijele na tri vrste:

1. škrtost prema drugom, s tim da onaj koji škrtari koristi imetak za svoje potrebe,
2. škrtost prema samome sebi, a pogotovo prema drugome i
3. nezaustavljanje samo na tome da škrtari prema sebi i drugome, već to uzima kao (životni) pravac kojem poziva druge.

A gora od svega toga je škrtost Jevreja koji se ne zadovoljavaju samo ovim, već su i za Allaha, neka je On uzvišen od toga, rekli da je škrt.

Uzvišeni Allah kaže:

Jevreji govore: "Allahova ruka je stisnuta!" Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće. (El-Ma'ida, 64.)

[2] *Tehzibu medaridži-s-salikin*, str. 405.

[3] Čak je Sa'd ibn Rebi' htio rastaviti jednu od svoje dvije žene kako bi njome oženio svoga pobratima Abdurrahmana ibn Avfa, radijallahu 'anhu, međutim, Abdurrahman je to odbio, a nije uzeo ni imetak koji mu je on ponudio, već je rekao: "Uputi me na pijacu," (pa se počeo baviti trgovinom).

im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se sačuvaju pohlepe, oni će sigurno uspjeti.[1]

Bilježi imam Ahmed u svome Musnedu od Enesa, radijallahu 'anhu, da je rekao: -Muhadžiri su rekli: 'O Allahov Poslaniče, nismo vidjeli nikoga poput ljudi kojima smo došli da bolje postupaju kad imaju malo i da više dijele kad imaju puno! Sačuvali su nas poteškoće i učinili da se prijatno osjećamo tako da smo pomislili da će im pripasti svi sevapi.'

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Neće ukoliko im budete zahvalni na tome i ukoliko budete upućivali dove za njih."

Buharija i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe da je Ebu Hurejre rekao:

"Došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: 'O Allahov Poslaniče, zadesila me je nestašica', pa je poslao nekoga svojim ženama (da vidi šta ima od hrane) i ništa nije našao kod njih.

"Ko će ugostiti ovoga čovjeka večeras, Allah mu se smilovao?" - upita Poslanik.

Ebu Talha el-Ensari reče: 'Ja ću, o Allahov Poslaniče', pa je došao sa njim svojoj kući rekavši ženi: - Ugosti gosta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ne ostavljaj ništa[2]."

-Nema ništa kod mene, osim hrane za djecu" - reče ona.

Ebu Talha na to uzvrati: 'Kada djeca htjednu večerati, ti ih uspavaj pa donesi hranu i ugasi svijeću. Večeras ćemo se sustegnuti od jela radi gosta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.'

---

[1] El-Hašr, 9.

[2] Tj. iznesi sve što ima pred njega. (op. prev.)

Ona je tako i učinila, pa je Allah objavio: ...*i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno.*[1]

Ovo poglavlje završavamo događajem koji prenosi Abdullah ibn Omer koji kaže: "Poklonjena je jednom od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ovčija glava pa je on rekao: 'Moj brat taj i taj i njegova porodica su potrebniji ovome od nas', pa ju je poslao njima. I nisu je prestali slati jedan drugome sve dok ona nije obišla sedam kuća i vratila se prvobitnom vlasniku, a svima je bila potrebna."[2]

---

[1] El-Hašr, 9.

[2] Hadis su zabilježili Hakim, Bejheki i dr.

VIII

Šartovi i adabi sadake

Dijeljenje na Allahovom putu ima svoje *šartove* (uvjete) i *adabe* (lijepe postupke). Neki od njih su obavezni, pa se na njih mora obratiti pažnja kako bi nam sadaka bila primljena kod Uzvišenog Allaha, dok su neki poželjni pa je lijepo da ih čini onaj ko želi veću nagradu. Najvažniji od njih su sljedeći:

1. *Ihlas* - iskrenost prema Uzvišenom Allahu;

To je prvi šart da bi neko djelo bilo primljeno. Zbog toga musliman, kada dijeli svoj imetak, treba se čuvati rija'a koji predstavlja skriveni širk i ne osvrtati se na pohvale ljudi. Time ne treba da želi biti poznat među ljudima, niti da time želi postigne neku ovodunjalučku korist poput pribavljanja materijalne koristi ili čuvanja svog položaja u društvu ili traženja časti (ugleda) i vlasti kao što su to ranije, u predislamskom dobu, činili bogati Arapi a što je danas cilj bogatih ljudi na Zapadu.[1]

[1] U predislamskom dobu se po svojoj darežljivosti pročuo jedan veći broj Arapa, međutim, njihova darežljivost je bila samo zbog toga da se pročuju. No, što se tiče bogataša sa Zapada danas, pogotovo u SAD-u, oni većinom daju dobrovoljne priloge dobrotvornim organizacijama kako bi izbjegli porez, dobili glasove birača i sl. To je u većini slučajeva mada ima pojedinaca koje je na davanje potakla ljudska humanost ili vjerska povezanost.

Međutim, ni prvo ni drugo im neće koristiti na Ahiretu sve dok ne budu vjerovali u Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Što se nagrade za ova dobra djela tiče, nju će onaj koji je bio darežljiv, a uz to je bio nevjernik, dobiti na ovome svijetu, što je u skladu s Allahovom pravednošću.

Iskreni musliman to čini samo radi Uzvišenog Allaha i ima za cilj Njegovo zadovoljstvo. Njegov cilj je plemenit - steći nagradu kod Allaha.

Njega na dijeljenje podstiče iskreno i duboko ubjeđenje u Allahovo obećanje i samilost prema onima koji su potlačeni na Zemlji.

Uzvišeni Allah kaže:

> *Zato podaj bližnjemu pravo njegovo, i siromahu i putniku-namjerniku! To je najbolje onima koji žele Božije zadovoljstvo, oni će postići šta žele.*
>
> *A novac koji dajete da se uveća novcem drugih ljudi neće se kod Allaha uvećati, a za sadaku koju udijelite da biste zaslužili Božije zadovoljstvo - takvi će svoja dobra djela umnogostručiti.*[1]

I kaže Uzvišeni:

> *Oni koji troše imetke svoje u želji da steknu naklonost Allahovu i da im to postane navika - liče vrtu na visoravni na koji se izliva obilna kiša, pa daje dvostruk plod; ako ne bude kiše obilne, bude kiše-rosulje. - A Allah dobro vidi ono što radite.*[2]

Onome čiji *nijjet* (namjera) prilikom dijeljenja sadake bude želja da ga ljudi vide ili da čuju za njega ili da priskrbi bilo koju dunjalučku korist, njegova transakcija je propala i imetak upropašten. I ne samo to, da ga je spalio ili bacio u more bilo bi mu bolje nego što ga je udijelio s takvom namjerom!

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

---

[1] Er-Rum, 38.-39.

[2] El-Bekare, 265.

“Na Sudnjem danu prvo će biti presuđeno čovjeku koji je poginuo u borbi na Allahovom putu. Pokazat će mu se nagrada za to i on će je prepoznati, zatim će ga Allah upitati:

‘Šta si učinio za ovu nagradu?’

‘Borio sam se na Tvome putu dok nisam poginuo.’ - odgovorit će.

‘Lažeš! Borio si se da kažu: - Kako je hrabar! - i eto rekli su.’ - reći će Allah, zatim će narediti da ga naglavačke bace u džehennemsku vatru.

I čovjeka - učenjaka, koji je naučio Kur’an i druge podučavao. Pokazat će mu se nagrada za to i on će je prepoznati. Zatim će ga Allah upitati:

‘Šta si učinio za ovu nagradu?’

‘U Tvoje ime sam učio, podučavao druge i učio Kur’an.’ - odgovorit će on.

‘Lažeš! Učio si da ti drugi kažu: - Što je učen! - i učio si Kur’an da bi govorili: -On je dobar učač. - I eto, hvalili su te!’ - reći će Allah, zatim će narediti da ga naglavačke bace u Džehennem.

I čovjeka, kojem je Allah dao obilan i svakovrstan imetak. Pokazat će mu se nagrada za to i on će je prepoznati, zatim će ga Allah upitati:

‘Šta si učinio za ovu nagradu?’

‘Dijelio sam imetak na svaki način za koji sam znao da si Ti zadovoljan!’ - odgovorit će on, pa će Allah reči:

‘Lažeš! Dijelio si imetak da bi drugi kazali: -Kako je darežljiv!- i eto, rekli su!’

Potom će Allah narediti da ga naglavačke bace u Džehennem.”[1]

[1] Hadis su zabilježili Muslim, Nesa’i i dr.

Kada je ovaj hadis spomenut Mu'aviji, radijallahu 'anhu, žestoko je zaplakao tako da je pao u nesvijest. Kada se osvijestio, potrao je svoje lice, a zatim rekao:

"Istinu je rekao Uzvišeni Allah:

Onima koji žele život na ovome svijetu i ljepote njegove - Mi ćemo dati plodove truda njihova i neće im se u njemu ništa prikratiti.

Njih će na onome svijetu samo vatra peći; tamo neće imati nikakve nagrade za ono što su na Zemlji radili i bit će uzaludno sve što su činili.[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

'Ono čega se najviše bojim za vas je mali širk', pa je upitan: 'A što je to, o Allahov Posllaniče?'

'To je rija' (činjenje djela da bi bio viđen). Uzvišeni Allah će na dan kada bude davao nagradu Svojim robovima za njihova djela reći: -Idite onima zbog kojih ste radili djela pa vidite hoćete li od njih dobiti nagradu'!" - odgovori Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

2. Tajno dijeljenje sadake, jer sadaka nije obavezna pa ako se tajno daje bit će dalje od rija'a. Što god više musliman tajno daje sadaku, to je bolje za njega, kao što Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže u hadisu o sedmorici koje će Allah uvesti u hlad onoga Dana kada drugog hlada ne bude, pa je spomenuo "čovjeka koji tajno dadne sadaku, tako da ne zna njegova lijeva ruka šta daje desna."[3]

[1] Hud, 15.-16.

[2] Hadis su zabilježili Ahmed i Bejheki.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed, Muslim, Tirmizi i dr.

Međutim, dozvoljeno je javno davanje sadake, i to onda kada je čovjek siguran od rija'a i kada želi da bude lijep primjer drugima kako bi se poveli za njim.

Uzvišeni Allah kaže:

Reci vjernicima, robovima Mojim, da molitvu obavljaju i da udjeljuju, tajno i javno, dio onoga što im Mi darujemo, prije nego što nastupi Dan u kome neće biti ni trgovanja ni prijateljstva.[1]

3. Da bude iz čistog i halal imetka, jer je Uzvišeni Allah *"dobar i ne prima osim dobro."*[2]

Tj. Uzvišeni Allah je čist od svih nedostataka i mahana, pa ne prima od sadake, osim ono što bude halal i što je čisto od haram zarade. Ako čovjek sakupi haram imetak i dadne ga kao sadaku, to mu neće biti primljeno kod Allaha niti će za to imati nagradu, već će ga kazniti za to jer je on taj imetak stekao putem varanja, laži, pronevjere i nepravde.

Od Ibn Mes'uda, radijallahu 'anhu, se prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, čovjek neće biti musliman sve dok njegovo srce i njegov jezik ne budu čisti od grijeha, i neće biti vjernik sve dok njegov komšija ne bude siguran od njegovog nasilja."

-A šta se podrazumijeva pod tim, o Allahov Vjerovjesniče? - upitaše oni.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Da ga vara i nanosi mu nepravdu. Neće čovjek zaraditi imetak na haram način, zatim ga udijeliti i imati bereket u njemu, niti će ga dati kao sadaku, pa ona biti primljena od njega, niti će ga ostaviti iza svojih leđa a da mu ne bude poputbina za Vatru.

---

[1] Ibrahim, 31.

[2] Hadis su zabilježili Muslim i Tirmizi.

Allah grijeh ne briše grijehom, već grijeh briše dobrim djelom. Zaista hrđavo ne briše hrđavim."[1]

I rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Ko stekne imetak na haram način, a zatim ga dadne kao sadaku, neće u njemu imati nagradu, već će mu to biti teret (na Sudnjem danu)."[2]

4. Dijeljenje najboljeg i najdražeg imetka, a klonjenje od dijeljenja lošeg imetka.

Uzvišeni Allah kaže:

Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže.[3] i

O vjernici, udijelite od lijepih stvari koje stičete i od onoga što vam Mi iz zemlje dajemo, ne izdvajajte od onoga što ne vrijedi da biste to udijelili - kad ni vi sami to ne biste primili, osim zatvorenih očiju. I znajte da Allah nije ni o kome ovisan i da je hvale dostojan.[4]

Izdvajanje i dijeljenje imetka koji je bezvrijedan predstavlja loš odnos prema Uzvišenom Allahu. To je ujedno i dokaz bolesti srca i pomanjkanja razuma, jer neshvatljivo je kako može davati prednost trenutačnom i prolaznom, nad onim što je trajno i neprolazno?!

U kazivanju o dva Ademova sina je itekako velika pouka onima koji su razumom obdareni. Uzvišeni Allah kaže:

I ispričaj im priču o dvojici Ademovih sinova, onako kako je bilo, kad su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa kad je od

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed i Bezzar.

[2] Hadis je zabilježio Bejheki.

[3] Ali Imran, 92.

[4] El-Bekare, 267.

jednog bila primljena, a od drugog nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" - "Allah prima samo od onih koji su bogobojazni." - reče onaj.[1]

Od Abdullaha ibn Amra ibn 'Asa, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

"Jedan od Ademovih sinova je posjedovao usjeve, a drugi je posjedovao ovce. Obadvojici je naređeno da prinesu žrtvu. Onaj što je posjedovao ovce žrtvovao je najbolju i najdeblju ovcu iz stada. Onaj koji je posjedovao usjeve žrtvovao je najlošiji prinos, pa je Allah primio žrtvu onoga koji je posjedovao ovce.

Tako mi Allaha, ubijeni je bio jači, ali ga je bojazan od grijeha spriječila da pruži ruku prema svome bratu."[2]

5. Da daje sadaku draga srca i nasmijana lica, jer će za to imati još veću nagradu kod Allaha.

Od Ebu Derda'a, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pet je stvari, pored vjerovanja, ko ih učini ući će u Džennet:

- čuvanje (klanjanje) pet dnevnih namaza i njihovo ispravno obavljanje,
- post u toku ramazana,
- obavljanje hadždža, ko je u mogućnosti,
- davanje zekata i
- ispunjavanje emaneta."

Rečeno je: -A što je to ispunjavanje emaneta?

[1] El-Ma'ide, 27.

[2] Hadis je zabilježio imam Ibn Džerir i Et-Taberi u svome *Tefsiru*, 4/527. Mi smo ga ovdje naveli u skraćenoj verziji.

"Kupanje nakon dženabeta.[1]" - odgovori Poslanik.[2]

Onaj ko dijeli sadaku mora se dobro pripaziti da prilikom davanja sadake ne prigovara, da nije namrštenog lica i da u srcu ne osjeća nikakav prezir zato što daje, jer su to karakteristike munafika o kojima Allah kaže:

Reci: 'Trošili vi milom ili silom, od vas se neće primiti, jer ste vi opak narod.'

A prilozi njihovi neće biti primljeni zato što u Allaha i u Njegova Poslanika ne vjeruju, što s predanošću molitvu ne obavljaju i što samo preko volje udjeljuju.[3]

Što se iskrenih vjernika tiče, oni ako imaju imetak, udijele od njega sadaku, a ako ga nemaju, teško ih ožalosti to što zbog neimaštine ne mogu udijeliti sadaku i učiniti dobro djelo. Poznato je da su neki ashabi plakali zbog toga što nisu imali imetka i nisu se bili u stanju pripremiti za Pohod na Tebuk, a ni Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ih imao mogućnosti opremiti kako bi zajedno sa njim krenuli u džihad.

Uzvišeni Allah o njima kaže:

Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu naći sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni. Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela - a Allah prašta i samilostan je - ni onima kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinje za jahanje: 'Ne mogu naći za vas životinje za jahanje' - pa su se vratili suznih očiju, tužni što ih ne mogu kupiti.[4]

---

[1] Pod kupanjem nakon dženabeta se misli na kupanje nakon spolnog odnosa muškarca sa ženom ili općenito poslije izlaska sjemena. (op. prev.)

[2] Hadis je zabilježio Taberani.

[3] Et-Tevba, 53.-54.

[4] Et-Tevba, 91.-92.

6. Da ne kvari svoju sadaku prigovaranjem i vrijeđanjem, jer to predstavlja loš odnos prema Stvoritelju i prema ljudima. To su očiti dokazi bolesti srca i pomanjkanja razuma, jer kako to da čini dobročinstvo ljudima, a zatim ih vrijeđa raznim pogrdama, ružnim riječima, potcjenjivanjem i sl.?!

Uzvišeni Allah kaže:

One koji troše imetke svoje na Allahovom putu, a onda ono što potroše ne proprate prigovaranjem i uvredama, čeka nagrada kod Gospodara njihova, - ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati.

Lijepa riječ i izvinjenje vredniji su od sadake (milostinje) koju prati vrijeđanje. - A Allah nije ni o kome ovisan i blag je.

O vjernici, ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama, kao što to čine oni koji troše imetak svoj da bi se ljudima pokazali, a ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet; oni su slični litici sa oskudnom zemljom kad se na nju sruči pljusak, pa je ogoli; oni neće dobiti nikakvu nagradu za ono što su radili. - A onima koji neće da vjeruju Allah neće ukazati na Pravi put.[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Trojicu Allah neće ni pogledati na Sudnjem danu:

- onoga ko je bio neposlušan svojim roditeljima,
- notornog alkoholičara i
- onoga ko prigovorom proprati ono što udijeli."[2]

---

[1] El-Bekare, 262.-264.

[2] Hadis su zabilježili Nesa'i, Hakim i dr.

7. Da malim smatra ono što dadne kao sadaku, makar to bilo i puno, jer ako to smatra velikim, onda ga to dovodi do samozadivljenosti što spada u upropaštavajuće grijehe i upropaštava dobra djela.

8. Da ne omalovažava to što je dao, makar to bilo sasvim malo, zbog ajeta i hadisa koji govori o tome, a koje smo naveli u prethodnom poglavlju, kao i zbog hadisa u kojem se prenosi da je Ummu Budžejd[1], radijallahu 'anha, rekla:

-O Allahov Poslaniče, dođe mi siromah (prosjak) na vrata, a ja nemam ništa da mu udijelim.

"Ako ne nađeš ništa što bi mu mogla dati osim ovčijeg papka, podaj mu barem to."[2]

I kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "O muslimanke! Neka nijedna od vas ne smatra bezvrijednim poklon koji dâ svojoj komšinici makar to bio ovčiji papak."[3]

9. Poželjno je da onaj koji daje sadaku daje to u paru, zbog riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

"Ko udijeli par (nečega) na Allahovom putu, bit će dozivan u Džennetu: 'O Allahov robe, ovo je veliko dobro, pa dođi!' Ko bude od onih koji su namaz obavljali, bit će dozivan s vrata namaza, ko bude od onih koji su se borili na Allahovom putu, bit će dozivan s vrata džihada, ko bude od onih koji su davali sadaku, bit će dozivan s vrata sadake, a ko bude od onih koji su postili, bit će dozivan s vrata za postače (vrata Rejjan)."

---

[1] Njezino puno ime je Havva bint Zejd ibn es-Seken. Bila je jedna od onih koji su dali prisegu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. (*El-isabe fi temjizi-s-sahabe*, 4/276.)

[2] Hadis su zabilježili Ebu Davud, Tirmizi i dr.

[3] Hadis su zabilježili Buharija i Muslim.

Ebu Bekr tada reče: -Dao bih za tebe i oca i majku, o Allahov Poslaniče. Nije nužno da neko bude prozvàn sa svih vrata, ali hoće li iko biti pozvan sa svih vrata?

"Da, nadam se da ćeš ti biti jedan od njih."[1]

U verziji koju prenose Nesa'i i Ibn Asakir od Ebu Zerra se prenosi da su ga neki tabi'ini upitali: "Šta se misli pod 'parom'?"

"Dva konja, dvije deve, ili dva odijela..." - odgovori on.

10. Žurenje sa davanjem sadake, tako da čovjek daje sadaku dok je još mlad, zdrav i dok strahuje od siromaštva.

Bolje je čovjeku da tada daje sadaku, nego da je daje kada je bolestan ili kad mu smrt dođe. Uzvišeni Allah kaže:

I od onog čime vas Mi opskrbljujemo udjeljujte prije nego nekom od vas smrt dođe, pa da onda reknete: "Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš, pa da milostinju udjeljujem i da dobar budem!"[2]

I kaže Uzvišeni:

Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha, i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji molitvu obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone.[3]

---

[1] Hadis su zabilježili Buharija i Muslim.

[2] El-Munafikun, 10.

[3] El-Bekare, 177.

O tumačenju Allahovih riječi: *... i koji od imetka, iako im je drag, daju...* prenose se riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Da daješ dok si zdrav, dok voliš imetak, dok se nadaš da ćeš još živjeti i dok se bojiš siromaštva."[1]

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan: -Koja je sadaka najbolja?

"Da udijeliš sadaku dok si zdrav i nadaš se da ćeš još živjeti, a bojiš se neimaštine. Nemoj to odgađati do onog trenutka kada ti duša do grla dođe pa da kažeš: 'Tome toliko, tome toliko'."[2]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Da čovjek udijeli dok je živ i zdrav jedan dirhem, bolje mu je nego da na samrti udijeli stotinu."[3]

11. Najbolje je da onaj koji daje sadaku uvakufi glavnicu svoga imetka kako bi ta sadaka bila od koristi i nakon njegove smrti.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savjetovao je Omera, radijallahu 'anhu, da tako postupi kada mu je rekao:

"Uvakufi glavnicu, a prihod udijeli na Allahovom putu."

I hadis koji smo već naveli:

"Kada čovjek umre, prekidaju se njegova dobra djela, osim u tri slučaja:

- trajna sadaka,
- znanje kojim se (ljudi) koriste i
- dobro odgojeno dijete koje mu dovu čini."[4]

[1] Hadis je zabilježio Hakim, a slično tome prenosi i Bejheki.

[2] Hadis su zabilježili Buharija i Muslim.

[3] Hadis su zabilježili Ebu Derda i Ibn Hibban.

[4] Hadis je zabilježio Muslim.

Nema sumnje da je uvakufljavanje imetka u dobrotvorne svrhe kako bi se njegovim prihodima pomogli siromašni i, udovice, siročad, bolesnici, studenti, sve dok vakuf traje (a on nekada može trajati i više stotina godina[1]), najkorisniji vid sadake kako za onoga ko daje sadaku tako i za ostale ljude.

12. Da dadne sadaku onome ko je stvarno zaslužuje i onome ko će je iskoristiti u pokornosti Uzvišenom Allahu, a da je ne daje onome ko nema potrebe za njom, ni onima koji će je iskoristiti u griješenju prema Allahu, a ni za potporu novotarija i sličnih stvari koje odvode u zabludu - da nas Allah sačuva od toga.[2]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

"Nahranite svojom hranom bogobojazne i i činite dobročinstvo vjernicima."[3]

Onaj koji dijeli sadaku treba davati prednost bogobojaznim, siromašnim studentima (učenicima), borcima koji se bore da bi Allahova riječ bila gornja, siromasima koji ne prose, a o kojima Uzvišeni Allah kaže:

---

[1] Poput mnogobrojnih vakufa u Mekki, Medini, Kudsu, Damasku i drugim gradovima koji još i dan-danas igraju značajnu ulogu u širenju znanja i međusobnoj solidarnosti.

[2] Poput nekih koji daju sadaku prosjacima kojima je prosjačenje profesija, onima koji imaju znanje kojim odvode ljude u zabludu, sihirbazima, gatarima, vračarima, ljudima koji su zastranili u vjerovanju i uzimaju kabure za svetinje pa jedan dio te sadake troše za udovoljenje svojim strastima, a drugi za uljepšavanje zablude u kojoj se nalaze putem financiranja onih koji će pozivati toj zabludi, proširenju mezarja, njihovom ukrašavanju i osvjetljavanju kako bi privukli veliki broj neupućenih ljudi u vjeru i vjerske propise, a zatim uzimali njihove imetke ne nepravedan način.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed, Ebu Ja'la, Ibn Ebi Dunja i dr.

... i to siromasima koji, zauzeti na Allahovom putu, nemaju vremena zarađivati pa onaj koji u to nije upućen misli da su, zbog skromnosti, imućni, poznat ćeš ih po izgledu njihovu, oni proseći ne dodijavaju ljudima. - A ono što od imetka drugima date - Allah, sigurno, za to zna.[1]

Također treba davati prednost određenim aspektima i oblicima sadake od kojih će čovjek imati najveću nagradu na Ahiretu, a koji će ujedno najviše koristiti ljudima na dunjaluku.

[1] El-Bekare, 273.

IX
Oblici (kategorije) sadake

Allah Uzvišeni je iz Svoje neizmjerne milosti učinio polje sadake širokim i omogućio njeno dijeljenje u različite svrhe i različitim kategorijama. I to radi toga da to bude podsticaj dobročiniteljima i kao vid olakšavanja davanja sadake, jer onaj ko propusti dati sadaku u određene svrhe, ostavlja mu se mogućnost da dâ sadaku u drugu svrhu.

Najvažnija polja davanja sadake u Islamu su sljedeća:

1. Džihad (borba) na Allahovom putu

Džihad prvo spominjemo:

- Zbog toga što je on 'vrhunac Islama' kao što se to spominje u hadisu[1]. Islam se ne može održati, osim putem džihada, niti muslimani mogu imati snagu (moć), osim sa džihadom.

---

[1] Hadis su zabilježili imam Ahmed, Tirmizi, Nesa'i i dr. U njemu se džihad upoređuje sa vrhom devine grbe, jer nema ništa na devi što bi se moglo porediti sa grbom. Nju mogu dosegnuti samo najviši ljudi. Tako i džihadu nema ništa u Islamu što bi mu moglo biti ravno, kao što je rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je upitan: -Šta je ravno džihadu (borbi) na Allahovom putu?, odgovorio: "Ne nalazim mu ništa (ravnim)." U predaji koju prenosi Buharija kaže: "Vi to niste u stanju." (Hadis je muttefekun alejhi)

Džihad mogu voditi samo najbolji vjernici, kao što se prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Uzvišeni Allah kaže:

I borite se protiv njih dok mnogoboštvo ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane, - pa, Allah dobro vidi šta oni rade.[1]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Kada budete poslovali s kamatom, i kada se uhvatite za kravlje repove, i kada budete zadovoljni zemljoradnjom i kada ostavite džihad, Allah će na vas spustiti poniženje i neće ga otkloniti sve dok se u potpunosti ne vratite Islamu."[2]

Imam Ibn Nuhas[3], rahimehullah, kaže: "Značenje hadisa je da ljudi kada ostave džihad i posvete se zemljoradnji i sl., onda njima zavlada njihov neprijatelj zbog njihove nespremnosti da mu se suprotstave i njihovog zadovoljstva sa onim na čemu su. Tada je neminovno da ih stigne (zavlada) poniženje kojeg se neće osloboditi sve dok se ne vrate onome što im je obaveza poput odlučne borbe (džihada) protiv nevjernika, praktičnog sprovođenja vjere, pomaganju Islama i uzdizanju Allahove riječi.

---

[1] El-Enfâl, 39.

[2] Hadis su zabilježili Ahmed, Ebu Davud i dr.

[3] On je poznati mudžahid i uzor. Njegovo ime je Ebu Zekerijja Ahmed ibn Ibrahim ed-Dimiški, poznat kao Ibn Nuhas. Bio je fakih i muhaddis. Dobro je poznavao *faraid* (nasljedno pravo), matematiku, tehničke znanosti, a imao je veliki udio u naređivanju na dobro i odvraćanju od zla.

Napisao je brojne knjige od kojih su: *Tenbihu-l-gafilin 'an e'amali-l-džahilin, Bejanu-l-mugnim fi-l-virdi-e'zam, Mešari'u-l-ešvak fi mesari'i-l-ešvak*. To je jedna od najvrednijih knjiga napisanih o džihadu.

Hafiz Ibn Hadžer o njemu kaže: "... neprestano je bio u džihadu na granicima Dimjata. To je jedan grad u Egiptu."

Es-Sehavi kaže: "Dugo je bio u džihadu, dok nije pao kao šehid."

To se desilo 814 g. kada su Franci napali na Egipat, pa su im stanovnici Dimjata izašli u susret kako bi se borili protiv njih. Najstariji među njima bio je Ibn Nuhas, koji je u toj bici poginuo.

Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...sve dok se u potpunosti ne vratite Islamu"[1], upućuju da ostavljanje džihada i predavanje dunjaluku izvode iz vjere."[2]

- Drugi razlog zašto smo prvo spomenuli džihad jeste naša velika potreba za džihadom, pogotovo u današnjem vremenu kada se okupljaju protiv nas "narodi iz svih krajeva kao što se gladni ljudi okupljaju oko sofre."[3]
- Zatim zbog toga što se ne može povesti, niti voditi džihad bez trošenja imetka. To je i razlog da je Uzvišeni Allah na svim mjestima u Kur'anu gdje se spominje džihad[4] prvo spomenuo žrtvovanje imetka, a zatim žrtvovanje života, osim na jednom mjestu gdje kaže:

Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati - oni će se na Allahovom putu boriti, pa ubijati ili ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu - a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujete pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.[5]

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed, Ebu Davud i dr.

[2] *Mešari'u-l-ešvak*, str. 106.-107.

[3] Hadis su zabilježili Ahmed i Ebu Davud, a hadis u potpunosti glasi: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

"Okupljat će se narodi protiv vas, kao što se ljudi okupljaju za jelo.", pa je upitan: -O Allahov Poslaniče, je li to što ćemo tada biti malobrojni?

"Ne, već će vas biti poput morske pjene. U vaša srca će ući slabost, a nestat će straha iz srca vaših neprijatelja zbog vaše ljubavi prema dunjaluku i preziranja smrti", odgovori on.

U vjerodostojnoj predaji kod imama Ahmeda umjesto "smrti" stoji: "... preziranja borbe."

Broj muslimana danas prelazi milijardu, ali on ne igra nikakvu značajniju ulogu.

[4] Spominje se na jedanaest mjesta.

[5] Et-Tevba, 111.

Ovdje se prvo spominju životi a zatim imeci, jer se radi o prodaji i kupovini, pa se prvo spominje prodavač, a to je istinski vjernik, borac na Allahovom putu, koji nudi najvrednije i najskuplje što posjeduje, a to je njegov život, Najplemenitijem i Najveličanstvenijem kupcu, a to je Uzvišeni Allah, za određenu cijenu, a to je Džennet.

Ta cijena je veća od onoga što se prodaje bez obzira koliko to što se prodaje bilo vrijedno. Međutim, to je milost Uzvišenog Allaha prema Svojim robovima, jer je On, ustvari, Taj koji je čovjeku dao život i on je u Njegovoj vlasti.

Profesor i šehid Sejjid Kutb, rahimehullah, u komentaru ovoga ajeta kaže: "To je, uistinu, ajet koji izaziva strahopoštovanje! On otkriva bit veze između čovjeka vjernika i Allaha te bit prisege koju su dali - zbog njihovog islama - tokom čitavog njihovog života.

Onaj ko dadne tu prisegu i ispuni je, on je istinski vjernik kojem u potpunosti odgovara to svojstvo i u kome se ogleda suština vjerovanja (imana). U protivnom, ona je samo tvrdnja koja zahtijeva potvrdu u praksi.

Suština te prisege ili kupoprodaje kako ju je Allah nazvao iz Svoje plemenitosti i dobrote, je da je Allah odabrao Sebi živote i imetke vjernika. Njima ne ostaje ništa od toga što bi mogli podijeliti (jer su sve dali) niti imaju izbora u tome.

Ta prodaja je utanačena. Kupac može raspolagati robom kako to želi, shodno tome kako je (prilikom kupoprodaje) dogovorio i uvjetovao, a onome koji prodaje ne preostaje ništa drugo do da ide zacrtanim putem bez osvrtanja, izbora i negodovanja. Cijena je Džennet, put je džihad, borba i smrt, a kraj pobjeda ili pogibija na Allahovom putu."[1]

---

[1] *Fi zilali-l-Kur'an*, 3/1716.

- Četvrti razlog što prvo spominjemo džihad jeste mnoštvo ajeta i hadisa koji donose radosne vijesti o obilnoj nagradi onima koji iz svojih imetaka izdvajaju sadaku.

Uzvišeni Allah kaže:

Oni koji imanja svoja troše na Allahovu putu liče na onoga koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna. - A Allah će onome kome hoće dati i više; Allah je neizmjerno dobar i sve zna.[1]

Uzvišeni Allah predstavlja nam u ovome ajetu sliku jednog života koji je u razvoju. Sliku jednog zrna iz kojeg nikne sedam klasova, a u svakom klasu stotinu zrna. To je slika ploda koji daje prinos mnogostruko veći u odnosu na neznatnu količinu koja se zasije.

Uzvišeni nam predstavlja ovu sliku kao primjer onih koji dijele svoje imetke na Allahovom putu kako bi pobudio plemenite osjećaje kod čovjeka i potakao ga na dijeljenje imetka u dobrotvorne svrhe.

Ljudski razum staje pred matematičkom operacijom u kojoj se jedno zrno uvećava sedamsto puta! Međutim, stvarni i živi prizor koji se krije iza ajeta je velika sjetva i ogroman prihod na Ahiretu koji će Allah uvećati koliko On hoće sijaču, a koji ne može dati ništa u odnosu na ono što će uzeti.

Niti će mu se umanjiti od njegovog prihoda, već će mu on biti višestruko uvećan.[2]

U vjerodostojnim predajama je zabilježeno da se sadaka koju čovjek podijeli ili opremi borca na Allahovom putu povećava sedamsto puta. Međutim, onome ko se lično bori i sadaku utroši u džihadu, Allah uvećava nagradu sedamsto hiljada puta!!

---

[1] El-Bekare, 261.

[2] *Fi zilali-l-Kur'an,* 1/306.

Imam Ibn Madže u svome *Sunenu* i Bejheki u *Šu'abu-l-imanu* prenose od Alije, Ebu Derda'a, Ebu Hurejre, Ebu Umame, Abdullaha ibn Amra, Džabira ibn Abdullaha, Imrana ibn Husajna i drugih časnih ashaba, neka je Allah zadovoljan svima njima, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Ko dadne sadaku na Allahovom putu, i ostane u kući, za svaki dirhem ima sedamsto dirhema, a ko potroši sadaku u džihadu za svaki dirhem ima sedamsto hiljada dirhema", zatim je proučio ajet: ... *a Allah će onome kome hoće dati i više; Allah je neizmjerno dobar i sve zna.*"[1]

- Peti razlog spominjanja džihada jeste prijetnja kaznom onome ko ostavi dijeljenje imetka u svrhu džihada.

Uzvišeni Allah kaže:

Oni koji su izostali iza Allahovog Poslanika veselili su se kod kuća svojih - mrsko im je bilo da se bore na Allahovu putu zalažući imetke svoje i živote svoje, i jedni drugima su govorili: 'Ne krećite u boj po vrućini!' Recite: 'Džehennemska vatra je još vrelija!' - kad bi oni samo znali!

Malo će se oni smijati, a dugo će plakati, bit će to kazna za ono šta su zaslužili.[2]

Iako su ova dva ajeta objavljena povodom nekih pojedinaca u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, oni predstavljaju prijetnju i upozorenje svakom muslimanu koji ostavi džihad i žrtvovanje života i imetka na Allahovom putu.

U tom smislu postoji fikhsko pravilo kojim se rukovode učenjaci a koje glasi: "Akcenat se stavlja na opće značenje teksta, a ne na specifičnost povoda."

---

[1] El-Bekare, 261.

[2] Et-Tevba, 81.-82.

Od Ebu Umame, radijallahu 'anhu, se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko se ne bude borio, i ne opremi borca (gaziju), i ne brine se o porodici borca na Allahovom putu, Allah će dati da ga snađe nesreća prije Sudnjega dana."[1]

2. Da'va - pozivanje u Islam

Da'va je bila zadaća vjerovjesnika i poslanika, neka je na njih Božiji mir i spas, i ostala je zadaćom onih koji ih iskreno slijede sve do Sudnjeg dana. Uzvišeni Allah kaže:

Reci: 'Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi, i neka je hvaljen Allah, ja Njemu nikoga ne smatram ravnim.'[2]

Zbog toga nema niko veće nagrade niti može dostići veći stepen od onoga ko je spojio da'vu i činjenje dobrih djela. Uzvišeni Allah kaže:

A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: 'Ja sam doista musliman!'[3]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ko upućuje na dobro, ima nagradu kao i onaj koji ga čini."[4]

I kaže: "Ko upućuje na Pravi put, ima nagradu poput onih koji ga slijede, s tim da se njima ništa neće umanjiti od nagrade."[5]

Nema sumnje da se ova važna zadaća ne ograničava samo na da'vu (pozivanje u Islam) riječima, nego obuhvaća i da'vu lijepim i uzornim ponašanjem, kao što, također, obuhvaća i

---

[1] Hadis su zabilježili Ebu Davud i Ibn Madže.

[2] Jusuf, 108.

[3] Fussilet, 33.

[4] Hadis je zabilježio Muslim.

[5] Hadis je zabilježio Muslim.

da'vu koja podrazumijeva izdvajanje novčanih sredstava poput snimanja kaseta različitih sadržaja, štampanja knjiga, brošura i letaka i dijeljenje istih besplatno ili po nižoj cijeni, kao i financiranje da'vetskih, edukacijskih i medijskih aktivnosti, poput organiziranja kurseva, osnivanja školskih (naučnih) ustanova, novina i časopisa ili njihovo potpomaganje, izdržavanje siromašnih studenata ili onih koji su se posvetili da'vetskom poslu[1]...

Da'va (pozivanje Allahu) ne može, pogotovo u današnje vrijeme, dati očekivane plodove, osim uz ulaganje ogromnih novčanih sredstava, i to zbog sljedećeg:

a) Mnoštvo nemorala i izazova i lahkoće puta koji vodi činjenju grijeha[2]...

Poznato je da te stvari odvraćaju ljude od prihvaćanja Islama, a često i same muslimane potiču na raskalašenost.

b) Ogromna novčana sredstva koja ulažu Allahovi neprijatelji u odvođenju ljudi u zabludu i odvraćanju od Islama. Kada bi malo bolje pogledali koliko kršćani troše na putu pozivanja u trojstvo, to bi nas ostavilo zaprepašćenim:

- Kršćanska crkva godišnje troši oko 150 milijardi dolara!,
- U sklopu nje radi oko 4 miliona kršćanskih misionara!,

[1] I mnoge druge aktivnosti. Suština je u tome da onaj ko nije u mogućnosti da čini da'vu riječju (usmenom ili pisanom), ima mogućnost da materijalno potpomaže da'vu, pa makar i sa neznatnim sredstvima.

[2] Većina grijeha i zlodjela koja Islam najstrožije zabranjuje poput bluda, pijenja alkoholnih pića, homoseksualizma, uzimanja kamate, sihra, gatanja i dr., u većini zemalja ne smatraju se zlodjelom (grijehom), pa samim tim ne postoji neka kazna koja bi se primijenila na onima koji te stvari čine. Još gore od toga je postojanje raznih velikih medijskih centara koji danonoćno potiču ljude da čine te grijehe i na razne načine ih u tome ohrabruju.

- Godišnje podijeli oko 4 milijarde primjeraka knjiga!,
- Upravlja sa 800 RTV stanica širom svijeta!,
- Vatikan je izdvojio sumu od jedne milijarde dolara za aktivnosti u Bosni i Hercegovini, kako je to zvanično izjavio u sredstvima informiranja.

To su zastrašujuće cifre! Nikako se ne može porediti ono što mi ulažemo sa onim šta oni ulažu, niti naša letargija za širenjem tevhida sa njihovim žarom za širenjem širka.

Omer, radijallahu 'anhu, rekao je: "Čudim se onima koji su na ispravnom putu i njihovoj lijenosti, i onima koji su na pogrešnom putu i njihovom žaru (entuzijazmu)!"

Tako mi Allaha, da se Allah nije obavezao da će čuvati Svoju vjeru, trojstvo bi preplavilo siromašne islamske zemlje, jer je većina tih napora i novčanih sredstava utrošena u svrhe izvođenja muslimana iz njihove vjere.

Uzvišeni Allah kaže:

Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, zatim će zbog toga žaliti i na kraju će pobjeđeni biti.[1]

I kaže:

Oni žele utrnuti Allahovo svjetlo ustima svojim, a Allah će učiniti da svjetla Njegova uvijek bude, makar krivo bilo nevjernicima.

On po Poslaniku Svome šalje uputstvo i vjeru istinitu da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo pravo mnogobošcima.[2]

---

[1] El-Enfal, 36.

[2] Es-Saff, 8.-9.

Islam se danas, u različitim dijelovima svijeta, više širi jačinom svojih načela i onoga što sadrži, nego trudom da'ija, žarom njegovih sljedbenika i ulaganjem njegovih bogataša. Čak protivno očekivanom, Islam se širi neobično brzo, što prevazilazi širenje bilo koje druge vjere, uprkos praksi onih koji se nazivaju muslimanima, koja se kosi sa islamskim učenjem.[1]

Međutim, sve ovo nas ne oslobađa odgovornosti pozivanja u Islam putem usmene i pisane riječi, putem lijepog ponašanja (odgoja) i žrtvovanja imetka.

Naš nemaran odnos prema pozivanju miliona ljudi koji žive u tminama neznanja i zablude, koji tonu u močvare grijeha je očigledan i za njega ćemo biti pitani na Sudnjem danu, na Danu kada će se oni Allahu požaliti na nas i okačiti nam se o vratove vičući nam u lice: "Zašto ste bili nemarni da nam prenesete riječ istine?! Zašto ste bili nemarni da nas uputite na dobro?! Zašto ste bili lijeni da nas uvedete u Džennet, makar i silom?!"

---

[1] Poput prevare, varanja, laži, bluda, pijenja alkoholnih pića, odavanja drogama... Dr. Abdullah Hatir, specijalista za duševna oboljenja, koji je svoj studij završio u Engleskoj, spominje kako je sa njim studirao jedan student, musliman, koji je bio poznat po lošem karakteru. On je htio ostati u Engleskoj i uzeti državljanstvo pa se oženio jednom Engleskinjom, nakon što ju je prevario i ispoljio prema njoj lažnu ljubav. Međutim, nakon kraćeg vremena, on se vratio svome starom boemskom načinu života.

Njegovoj ženi nije preostalo ništa drugo nego da se razvede od njega nakon što je krajnje zamrzila i njega i njegovu zemlju i njegovu vjeru. Ta mržnja ju je potakla da izučava Islam kako bi ga mogla napasti, ali, *subhanallah*, kroz čitanje islamskih knjiga i posjete islamskim centrima, promijenio se njen stav nakon što je spoznala pravu suštinu Islama, njegovu veličinu i uvidjela da se on slaže sa čovjekovom prirodom i da je ponašanje njenog bivšeg muža u suprotnosti sa Islamom. Primila je Islam i, Allahovom milošću, postala jedna od onih koje rade za Islam. (preuzeto iz časopisa *El-Bejjan*, br. 11)

c) Zbog toga što se ne može obrazovati i odgajati stručni kadar niti se može kvalitetno suprotstaviti raznim zabludjelim pravcima, religijama i ideologijama, kao ni medijima neprijateljski raspoloženim prema Islamu, osim osnivanjem škola, naučnih institucija, univerziteta, istraživačkih centara, biblioteka, izdavačkih kuća, RTV kuća, banaka. Na taj način bi se ponudila savremena islamska alternativa na polju odgoja, obrazovanja, informiranja, umjetnosti i ekonomije.

Ništa od toga se ne može ostvariti bez solidarnosti, entuzijazma, požrtvovanja i međusobnog pomaganja muslimana te nesebičnog ulaganja i sakupljanja materijalnih sredstava za ove velike projekte. Naravno, svako u skladu svojih mogućnosti jer *Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih.*[1]

Pljusak počinje s kapljicom.

Još jednom ponavljamo, neka niko ne potcjenjuje samoga sebe i neka ne omalovažava nijedno dobro djelo.

3. Gradnja džamija

Uzvišeni Allah kaže:

> *U džamijama koje se voljom Njegovom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime - hvale Njega, ujutro i naveče ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji molitvu obavljaju i milostinju udjeljuju, i koji strepe od Dana u kom će srca i pogledi biti uznemireni.*[2]

Džamije su Allahu najdraža mjesta, kao što se to prenosi u Muslimovom *Sahihu*.

---

[1] El-Bekare, 286.

[2] En-Nur, 36.-37.

One su imale i imat će centralno mjesto u kreiranju islamskog načina života. O poticanju na gradnju džamija prenosi se više hadisa, a jedan od njih je i: "Ko napravi džamiju radi Allahova lica[1], Allah će mu napraviti kuću u Džennetu."[2]

I kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

"Dobra djela od kojih vjernik ima koristi i nakon smrti su: znanje koje je stekao i širio, ili dobro dijete koje je ostavio, ili Mushaf koji je ostavio u naslijeđe, ili džamija koju je izgradio, ili kuća koju je izgradio za putnika-namjernika[3], ili potok (voda) koji je doveo, ili sadaka koju je dao iz svog imetka dok je još bio živ i zdrav. To će mu koristiti i nakon smrti."[4]

Zato, dragi brate, Allah ti se smilovao, uzmi i ti učešća u tom dobrom djelu pa makar sa neznatnim djelom.

Enes, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Ko izgradi mesdžid mali ili veliki, Allah će mu napraviti kuću u Džennetu."[5]

---

[1] Pod gledanjem na Allahovo lice misli se na gledanje u Allahovo lice na Sudnjem danu. To će, kao što se u vjerodostojnom hadisu prenosi, biti najveća blagodat vjernicima: "Pa će skloniti zastor i neće im biti dato ništa draže od gledanja u lice svoga Gospodara." (op. prev.)

[2] Hadis je muttefekun alejhi.

[3] Tj. konak, ili han u kojem će se putnik moći odmoriti i boraviti određeno vrijeme. (op. prev.)

[4] Hadis su zabilježili Ibn Madže, Ibn Huzejme i Bejheki.

[5] Hadis je zabilježio Tirmizi..

4. Briga o jetimima (siročadi)

Mnogobrojni su ajeti i hadisi koji najstrožije zabranjuju loš odnos prema jetimima (siročadi), a potiču na lijep odnos i brigu prema njima. Ovdje ćemo navesti samo neke:

I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromasima...[1]

I riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Ja i onaj koji se brine za jetima smo u Džennetu ovako" pa je pokazao kažiprst i srednji prst razmaknuvši ih malo.[2]

Imam Ibn Bettal kaže: "Dužnost onoga ko čuje ovaj hadis je da radi po njemu kako bi bio u Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, društvu u Džennetu, a na Sudnjem danu neće biti boljeg stepena od toga."[3]

Briga o jetimu znači rješavati njegove probleme, brinuti se o njegovoj ishrani i odijevanju, odgajati ga na lijep način, školovati ga i ulagati njegov imetak u profitabilne poslove kako bi se uvećavao.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

"Najbolja muslimanska kuća je ona u kojoj živi jetim prema kojem se postupa na lijep način, a najgora muslimanska kuća je kuća u kojoj živi jetim, a prema njemu se postupa na loš način."[4]

---

[1] Kur'an, 4.,36.

[2] Hadis je zabilježio Buharija.

[3] *Fethu-l-bari*, 10/451.

[4] Hadis su zabilježili Ibn Madže i Ibn Mubarek.

5. Briga o udovicama

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objašnjavajući vrijednost ovog humanog djela, kaže:

"Onaj koji se brine o udovicama i siromasima je poput borca na Allahovom putu."[1]

Udovicama se svakako još mogu dodati i raspuštenice, pogotovo ako su siromašne i imaju puno djece.

Ne treba se briga o njima svoditi samo na financijsku stranu, već treba obuhvaćati i odgoj i edukaciju, kako bi unaprijedile svoje mogućnosti i sačuvale svoju čast i dostojanstvo. Muslimani su, u raznim povijesnim periodima, posvećivali brigu udovicama i puštenicama, pa su ostavljali i mnogobrojne vakufe u njihovu korist. Osiguravali su im posebne kuće dok se ponovo ne bi udale ili dok ih smrt ne rastavi od ovoga svijeta.

6. Dobročinstvo prema siromasima

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Nije siromah onaj koji oblijeće oko ljudi pa se zadovolji s jednom ili dvije hurme, jednim ili dva zalogaja, već je siromah onaj koji nema koliko mu treba da udovolji svojim potrebama, a ljudi to ne primijete pa mu ne daju sadaku, niti on prosi od ljudi."[2]

Savjetujući Aišu, radijallahu 'anha, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "O Aiša, ne vraćaj siromaha, makar mu dala pola hurme. O Aiša, voli siromahe i učini ih sebi bliskim, Allah će dati da budeš u Njegovoj blizini na Sudnjem danu."[3]

---

[1] Hadis je muttefekun alejhi.

[2] Hadis je muttefekun alejhi.

[3] Hadis je zabilježio Tirmizi.

7. Davanje hrane

Uzvišeni Allah hvaleći dobročinitelje kaže:

... i hranu su davali - mada su je i sami željeli - siromahu i siročetu i sužnju.

"Mi vas samo radi Allaha hranimo, od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo!

Mi se Gospodara našeg bojimo, onoga Dana kada će lica smrknuta i namrgođena biti."

I njih će Allah strahote toga Dana sačuvati i blaženstvo i radost im darovati.[1]

Abdullah ibn Selam, koji je prije primanja Islama bio jevrejski učenjak u Medini, kaže: "Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Medinu izašao sam s ljudima da pogledam" - tj. da vidim ko je on i kakvu vjeru nudi - "pa kada sam mu ugledao lice, vidio sam da njegovo lice nije lice lažova. Prvo što sam čuo da je rekao bilo je: 'O ljudi, širite selam, dajite hranu, uspostavljajte rodbinske veze i klanjajte noću kad ljudi spavaju, ući ćete u Džennet s mirom'."[2]

8. Pojenje vodom

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Ko iskopa bunar s vodom, neće iz njega piti niko žedan od džinna, ljudi i ptica a da ga Allah neće za to nagraditi na Sudnjem danu."[3]

---

[1] Ed-Dehr, 8.-11.

[2] Hadis su zabilježili Ahmed, Tirmizi, Ibn Madže i dr.

[3] Hadis je zabilježio Ibn Huzejme.

I kaže Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Ko nahrani nekog gladnog vjernika, Allah će ga nahraniti džennetskim plodovima, ko napoji žednog vjernika, Allah će ga napojiti zapečaćenim džennetskim napitkom na Sudnjemu danu, a ko odjene neodjevenog vjernika, Allah će ga odjenuti džennetskim odijelom od svile."[1]

9. Odijevanje (davanje odjeće)

Od Ibn Abasa, radijallahu anhuma, se prenosi da je Vjerovjesnik rekao:

"Nema nijednog muslimana koji odjene drugog muslimana a da nije pod Allahovom zaštitom sve dok je na njemu i najmanja zakrpa te odjeće."[2]

Od Omera, radijallahu anhu, se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan: -Koje djelo je najbolje?

"Obveseljavanje vjernika kome si utolio glad, ili ga odjenuo, ili mu ispunio njegovu potrebu."[3]

Koliko je miliona gladnih, žednih, neodjevenih i neobuvenih u islamskom svijetu koji čekaju plemenite ruke koje će ih izbaviti iz te poteškoće!!

Koliko je miliona slabih i siromašnih, siročadi i udovica sa kojima se igraju kršćanske organizacije!!

Pa udijeli malo od onoga što će i onako propasti kako bi koristilo tvojoj braći muslimanima na ovome svijetu, a tebi mnogostruko više na Ahiretu!

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

---

[1] Hadis su zabilježili Ahmed i Tirmizi.

[2] Hadis je zabilježio Tirmizi.

[3] Hadis je zabilježio Taberani.

"Najdraži čovjek Allahu je onaj od kojeg ima najviše koristi, a najdraže djelo Allahu je radost koju uneseš u život vjernika otklanjajući od njega problem, ili vraćajući dug umjesto njega, ili odstranjivajući glad od njega.

Da pomognem bratu muslimanu koji ima neku potrebu, draže mi je nego dva mjeseca boraviti u i'tikafu u mesdžidu. Ko savlada svoju srdžbu, Allah će pokriti njegovu mahanu."[1]

10. Davanje zajma (kredita) onima koji imaju potrebu i olakšavanje (opraštanje) onima koji nisu u mogućnosti vratiti zajam (dug)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Nema nijednog muslimana koji dadne pozajmicu drugom muslimanu dva puta a da mu se to ne računa kao sadaka jedanput."[2]

I kaže: "Koga raduje da ga Allah spasi od poteškoća Sudnjega dana, nek' odgodi onome ko nije u stanju vratiti dug ili nek' mu ga oprosti."[3]

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Neki čovjek je ljudima pozajmljivao novac pa bi govorio svome slugi: 'Ako ti dođe onaj koji nije u mogućnosti vratiti dug, oprosti mu, možda će i Allah nama oprostiti' pa mu je Allah oprostio."[4]

---

[1] Hadis je zabilježio Ibn Ebi Dunja.

[2] Hadis su zabilježili Ibn Madže, Ibn Hibban i dr.

[3] Hadis je zabilježio Muslim.

[4] Hadis je muttefekun alejhi.

I kaže: "Ko odgodi onome ko nije u stanju vratiti dug, ili mu oprosti (dug), Allah će ga uvesti u hlad na Dan kada drugog hlada osim Njegovog neće biti."[1]

Imam El-Munavi kaže: "Onaj koji je odgodio dužnikovo vraćanje duga zaslužio je takvu nagradu, jer mu je dao prednost nad samim sobom. Na taj način mu je olakšao, pa je i Allah olakšao njemu, a nagrada je srazmjerna učinjenom djelu."[2]

[1] Hadis su zabilježili Ahmed i Muslim.

[2] *Fejdu-l-kadir šerhu-l-džami'is-sagir*, 6/89.

X

Poseban poziv upućen ženama - muslimankama

Ovaj poziv upućujemo posebno ženama[1] i tražimo od njih da požure sa činjenjem dobrih djela zbog sljedećeg:

1. Zbog toga što one čine polovicu društva, čak i više, dok se drugi dio odgaja u njihovom okrilju pa ako one budu nemarne da žrtvuju jedan dio svoga vremena, imetka i napora na putu pomaganja ove vjere, onda će polovica mogućnosti koje muslimani imaju ostati neiskorišćena i obratno.

Samim tim, ako bude njihova stalna navika davanje sadake i činjenje dobrih djela, onda će one biti lijep uzor svojoj djeci, svojim sestrama, svojim komšinicama i svakom onome ko se nalazi u njihovoj blizini. Time će se povećati i broj dobročinitelja i zavladati atmosfera ljubavi, samilosti, međusobne povezanosti i saradnje među ljudima.

2. Zbog toga što veliki broj žena posjeduje pozamašan imetak, tako da neke od njih posjeduju razne vrste nakita i odjeće iznad svojih potreba, dok mnoge od njih troše na ukrase, odjeću i razne ukrase toliko da to prelazi u rasipništvo i pretjerivanje.

[1] U ovom poglavlju smo se dosta koristili knjižicom *Hassun-nisa'i ala bezli-l-mali ve-t-ta'ami ve-l-kesa'i* ("Podsticanje žena na udjeljivanje imetka, davanje hrane i odjeće") od Merjeme es-Salim, da je Allah nagradi svakim dobrom. Ona je bila stručnjak za ženska pitanja.

Uzvišeni Allah kaže:

> ... *ali ne rasipaj mnogo, jer su rasipnici braća šejtanova, a šejtan je Gospodaru svome nezahvalan.*[1]

Pouzdano se prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

"O žene, dajite sadaku, makar i iz svog nakita..."[2]

Kao što je poznato, muškarac je, po Islamu, dužan trošiti na svoju ženu i djecu, što nije slučaj sa ženom,[3] i to utječe da se njezino nasljedstvo ili ono što je ona zaradila uvećava, pogotovo ako ga zna uložiti u profitabilne ekonomske projekte. Zbog toga je obaveza žene da zahvaljuje svome Gospodaru na mnogobrojnim blagodatima koje joj je dao riječima, djelima, ostavljanjem zabranjenih (*haram*) stvari, izbjegavanjem rasipništva, udjeljivanjem imetka u razne dobrotvorne svrhe i sl.

Međutim, stvarnost se, nažalost, razlikuje od onoga šta se od nas traži i čemu mi pozivamo, jer većina žena se, kao što vidimo, nemarno odnosi prema dijeljenju imetka kao i prema mnogim drugim stvarima od vjere, osim kada se opomenu.

One posjeduju samilost koja čini da više saosjećaju sa slabima, nego muškarci i da se brže odazivaju pozivu na (činjenje) dobra.

---

[1] El-Isrâ', 26.-27.

[2] Hadis je zabilježio Buharija.

[3] Ovo je jedan od pokazatelja plemenitog odnosa Islama prema ženi i brige za njezina prava. Jedna od mudrosti podjele nasljedstva i davanja ženi polovice od onoga koliko dobiva muškarac se ogleda u tome što je on po Šerijatu dužan trošiti na svoju porodicu, dok ona nije, kao što je on dužan da dâ vjenčani poklon (*mehr*), dok ona nije i sl.

3. Zbog različitih i mnogobrojnih oblasti djelovanja na polju Islama i potrebe za naporima sviju, i muškaraca i žena, a također i zbog velike potrebe za novčanim sredstvima koja u osnovi mogu dobrovoljno davati i muškarci i žene bez ikakve razlike.

Rad za Islam je obaveza sviju, a dijeljenje na Allahovom putu se ne ograničava samo na pripadnike jednog spola izuzimajući drugi. Dužnost je da se iskoriste sve mogućnosti od strane muškaraca i žena radi ostvarenja uzvišenih islamskih ciljeva.

Imamo lijep primjer u Hatidži, radijallahu 'anha, koja je Islam pomagala ulažući sve što je posjedovala poput ličnog truda (napora), savjeta i imetka, tako da je njezin sav imetak nestao kada su Kurejšije opkolile i izolovale Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe u jednoj dolini.

U biti, taj imetak nije propao. Po skučenim ovodunjalučkim materijalnim mjerilima on jest propao, međutim, kod Allaha on nije propao.

Uzvišeni Allah kaže:

> *Ono što je kod vas - prolazno je, a ono što je kod Allaha- vječno je.*[1]

Zbog toga će buduće generacije neprestano spominjati Hatidžu, radijallahu 'anha, s najvećim pijetetom sve do Sunjeg dana.

---

[1] En-Nahl, 96.

Allah joj je na onome svijetu pripremio kuću od dragulja u kojoj neće biti galame, niti zamora, kao što ju je Džibril, alejhi-s-selam, obavijestio.[1]

Također, generacije će spominjati darežljivost majke pravovjernih Aiše, radijallahu 'anha, koja je često znala zaboraviti na samu sebe kada bi dijelila siromasima i onima koji su potrebni.

Urve ibn Zubejr kaže: "Aiša je udijelila pedeset hiljada (dirhema), a njena haljina je bila zakrpljena."[2]

Jednom prilikom je podijelila sto hiljada dirhema i zaboravila je da za dirhem kupi mesa, pa joj je Ummu Durre, njena služavka, rekla: "Zar nisi mogla od onoga što si podijelila da za jedan dirhem kupiš mesa kako bi mogla iftariti?" - ona je tog dana postila.

"Da si me podsjetila, uradila bih to." - reče Aiša.[3]

4. Zbog toga što će žene biti većina stanovnika Džehennema.

To je bio razlog pa ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posebno savjetovao da daju sadaku i da često traže oprosta od Allaha, kada je rekao:

"O skupino žena, dajite sadaku i često tražite oprosta od Allaha, jer sam vidio da je vas najviše u Vatri!"[4]

---

[1] Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, se prenosi da je rekao: "Došao je Džibril Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Prenesi Hatidži selam od njenog Gospodara i od mene, i obraduj je kućom u Džennetu od dragulja u kojoj neće biti galame, niti zamora." Prenosi ga Buharija, a "od dragulja" misli se na šupalj drugulj, i prostran kao veliki dvorac. (*Fethu-l-bari*, 7/171.)

[2] *Muhtesaru minhadži-l-kasidin*, str. 209.

[3] Hadis je zabilježio Ibn Sa'd.

[4] Hadis je zabilježio Muslim.

A u drugoj predaji stoji: "Dajite sadaku, jer je većina vas džehennemsko gorivo!", pa je jedna od njih upitala: -A zašto, Allahov Poslaniče?

"Zato što mnogo proklinjete i što ste nezahvalne muževima." - odgovori Poslanik.[1]

Zbog toga se žene trebaju natjecati sa muškarcima u tome kako bi se spasile od Vatre.

5. Zbog toga što na njihovim sijelima često dolazi do trača, ogovaranja, prenošenja tuđih riječi, laganja, izrugivanja i drugih grijeha koje briše samo tevba i činjenje dobrih djela, pogotovo sadaka, kao što je već spomenuto u hadisu:

"... a sadaka gasi grijehe kao što voda gasi vatru."[2]

Draga sestro, imaj na umu da ćeš biti obračunavana za taj imetak kako si ga zaradila i u šta si ga potrošila.

Znaj da od imetka nemaš osim sljedeće tri stvari, kao što Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

"Čovjek će reći: "Moj imetak! Moj imetak!", a on od svoga imetka ima samo troje:

- što pojede, to propadne,
- što obuče, to se pohaba,
- što udijeli time pribavi ahiretsku nagradu.

Sve mimo toga nestaje ili ostaje drugima."[3]

Bez obzira da li ti posjedovala imetak ili ne, potiči druge na davanje. Objašnjavaj ženama vrijednost ovog mubarek-djela i kakva obilna nagrada za njega sljeduje. Objasni im našu

[1] Hadis je muttefekun alejhi.

[2] Hadis su zabilježili Ahmed, Tirmizi, Hakim i dr.

[3] Hadis je zabilježio Muslim.

potrebu za činjenjem dobrih djela zbog mnoštva naših grijeha, lošeg govora i ogovaranja prilikom naših sjela.

Ako to budeš radila, onda se i na tebe odnose riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

"Onaj ko upućuje na dobro je kao onaj koji ga čini."[1]

Zar ne želiš biti ona koja će raditi dobra djela, bez ulaganja velikog truda??

---

[1] Hadis su zabilježili Taberani i Bezzar, a bilježi ga imam Muslim u svome *Sahihu* sa sličnim tekstom: "Ko uputi na dobro ima nagradu poput onoga koji ga čini."

XI

Pitanja na koja se potrebno osvrnuti

1. Da li žena može dati sadaku iz imetka svog muža ako ona nema svoga imetka?

Od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se nekoliko hadisa u kojima se dozvoljava ženi da dadne sadaku iz imetka svoga muža bez nanošenja štete i s muževom dozvolom.

Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

"Kada žena udijeli dio hrane iz svoje kuće bez nanošenja štete, ona ima nagradu za to što dadne, a njen muž za to što je zaradio..."[1]

Zatim hadis: "Žena (ništa) ne daje iz kuće svoga muža, osim s njegovom dozvolom", pa je upitan:

-O Allahov Poslaniče, čak ni hranu??

"To je naš najbolji imetak", odgovori Poslanik.[2]

Međutim, izuzetak je mala količina s kojom se po običaju slobodno raspolaže i koja se daje prosjaku i siromahu. U tom slučaju dozvoljeno je ženi to dati kao sadaku ne tražeći dozvolu od muža na osnovu hadisa kojeg prenose Buharija i

[1] Hadis je zabilježio Buhari.

[2] Hadis je zabilježio Tirmizi.

Muslim od Esme bint Ebu Bekr, radijallahu 'anha, koja je pitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: -O Allahov Poslaniče, ja nemam ništa, osim onoga što mi donese Zubejr - tj. njen muž - pa imam li grijeh ako dadnem malo od onoga što on donese?

"Dadni malo i nemoj škrtariti pa da i Allah tebi uskrati."[1]

Tj. nemoj škrtariti sa to malo što imaš viška i pohlepno ga pohranjivati pa da i Allah tebi uskrati iz Svoje milosti.

Od Ummu Sa'd prenosi se da je rekla: "Došla sam kod Aiše i upitala: 'Majko pravovjernih, žena dadne nešto iz kuće svoga muža kao sadaku pa da li ona ima nagradu za to ili njen muž?'

'Oboje. Tako mi je rekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem' - odgovori ona."[2]

2. Ako čovjek stekne imetak na haram način, zatim se pokaje Allahu i ne bude u mogućnosti vratiti taj imetak onome kome pripada[3], je li mu ga dozvoljeno dati kao sadaku ili nije?

Šejhu-l-islam Ibn Tejmijje je na to odgovorio:

"Ukoliko ne bude u mogućnosti povratiti imetak stečen na haram način njegovim vlasnicima zbog toga što ne zna ko su njegovi vlasnici i slično tome, ili kod njega budu stvari

---

[1] Hadis je zabilježio Muslim.

[2] Hadis je zabilježio Taberani.

[3] Jedan od uvjeta ispravne *tevbe* (pokajanja) je da onaj koji se kaje vrati svakome njegovo pravo ukoliko ga je narušio prije tevbe. Zbog toga je i dužnost vratiti imetak koji je oteo ili ga na lukav i vjerom bilo koji zabranjen način uzeo od njegovih vlasnika. Ukoliko tako ne postupi, na Sudnjemu danu će biti obračunavan za taj imetak, jer Allah oprašta Svome robu koji se pokaje i prelazi preko grijeha koje je počinio prema Njemu, ali prava prema ljudima (koja je povrijedio) ostaju vezana za njega, sve dok ih ne vrati ili dok ne zatraži halala od onoga čije je pravo povrijedio pa mu on halali. To je u skladu sa Allahovom milošću i Njegovom pravednošću.

ostavljene u emanet, ili zalog, ili posuđeni predmet, pa ne mogne znati ko su njihovi vlasnici, onda će to udijeliti na Allahovom putu...

Ko se htjedne osloboditi harama i pokajati, a ne mogne to vratiti onome kome pripada, onda nek' to podijeli kao sadaku. To je najbolji način da ga se riješi."[1]

Iz ovoga se jasno vidi da nagrada za tako podijeljenu sadaku ne pripada onome ko je podijeli, već vlasniku imetka.

Ovo je stav većine islamskih učenjaka.

Hafiz Ibn Redžeb, rahimehullah, prenio je mnoga mišljenja ashaba, radijallahu 'anhum, tabi'ina, trojice imama (Ebu Hanife, Malika i Ahmeda) koji podržavaju ovaj stav.[2]

3. Je li dozvoljeno cio (sav) imetak dati kao sadaku?

Da, dozvoljeno je jakom[3] vjerniku, sposobnom da zarađuje, vičnom u trgovanju i privređivanju, koji nema dugova[4] udijeliti sav svoj imetak kako bi se time približio Allahu.

Omer, radijallahu 'anhu, rekao je: -Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nam je naredio da dajemo sadaku, a ja sam tada imao imetka, pa sam rekao:

'Ako ikada preteknem Ebu Bekra, onda će to biti danas i došao sam s pola svoga imetka.'

"Šta si ostavio svojoj porodici?" - upita Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

'Isto toliko.' - odgovorio sam.

---

[1] *Medžmu'u-l-fetava*, 28/421-422.

[2] *Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikemi fi šerhi hamsine hadisen min dževami'i-l-kelimi*, kod tumačenja hadisa: "Allah je dobar, i ne prima osim dobro...", 1/263-264.

[3] Koji je jak (čvrst) u vjeri, u oslanjanju na Allaha i strpljivosti.

[4] *Fikhu-s-sunne*, 1/318; *El-mevsu'atu-l-fikhijje*, 26/337.

Onda je Ebu Bekr došao sa cjelokupnim svojim imetkom.

"Šta si ostavio svojoj porodici?" - upita Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

'Ostavio sam im Allaha i Njegovog Poslanika.' - odgovori on, pa sam ja rekao:

'Nikad te ni u čemu neću (moći) preteći.'"[1]

Ako jedan od gore navedenih *šartova* (uvjeta) nedostaje, onda nije dozvoljeno davati sav svoj imetak kao sadaku zbog hadisa kojeg prenosi Džabir ibn Abdullah, radijallahu 'anhuma, koji kaže:

-Dok smo bili kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dođe neki čovjek sa zlatom veličine jednog jajeta, pa reče: 'O Allahov Poslaniče, našao sam ovo u zemlji, pa ga uzmi, to je sadaka. Nemam ništa osim toga.'

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se, pa mu je on došao s njegove lijeve strane i ponudio da uzme zlato za sadaku, pa se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo. Zatim mu je došao iza leđa, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to uzeo i bacio na njega. Da ga je pogodio to bi ga zaboljelo ili ranilo, pa je rekao:

"Neki od vas mi dođe sa cjelokupnim svojim imetkom, a zatim sjedne i prosjači od ljudi!!!"[2]

4. Da li je dozvoljeno dati sadaku nevjerniku?

Dozvoljeno je dati sadaku nevjerniku, pogotovo ako je bliži rođak ili želi prihvatiti Islam. Uzvišeni Allah hvaleći dobročinitelje kaže:

---

[1] Hadis su zabilježili Ebu Davud i Tirmizi.

[2] Hadis su zabilježili Ebu Davud i Bejheki.

... i hranu su davali - mada su je i sami željeli - siromahu i siročetu i sužnju.[1]

Pojam sužanj obuhvaća i muslimana i nemuslimana, iako su u ranom periodu Islama zarobljenici bili samo nevjernici![2]

Od Esme bint Ebu Bekr, radijallahu 'anhum, se prenosi da je rekla:

-Došla mi je moja majka, a bila je idolopoklonica, pa sam upitala: 'Allahov Poslaniče, došla mi je majka, a ona me se poželila, pa hoću li održavati rodbinske veze sa njom?'

"Da, održavaj rodbinske veze sa njom" - odgovori Poslanik."[3]

Međutim, treba imati na umu da se nevjerniku ne daje sadaka koja je obavezna (zekat), već samo dobrovoljna sadaka. Općepoznato je da se onim nevjernicima koji se bore protiv Islama i muslimana ne daje nijedna vrsta sadake kako to ne bi koristili u borbi protiv Islama i muslimana.

5. Ima li koristi od sadake koja se dâ za mrtvog?

Buharija u svome *Sahihu* od Ibn Abbasa prenosi da je Sa'du ibn Ubadi, radijallahu 'anhu, umrla majka[4] u njegovom odsustvu, pa je upitao:

-Allahov Poslaniče, majka mi je umrla dok sam ja bio odsutan od nje pa hoće li joj išta koristiti ako ja dadnem sadaku za nju?

"Da." - odgovori Poslanik. Zatim Sa'd reče:

---

[1] Ed-Dehr, 8.

[2] *Tefsiru Et-Taberi*, 19/125.

[3] Hadis je zabilježio Buharija.

[4] Njezino ime je Amra bint Mes'ud, radijallahu 'anhuma. Primila je Islam i dala prisegu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem. Umrla je pete godine po Hidžri dok je njen sin bio u Bici kod Devmetu-l-džendela, kao što to hafiz Ibn Hadžer navodi u *Fethu-l-bariju*, 5/453.

-Pozivam te za svjedoka da je ovaj zidom ograđeni plodonosni vrt milostinja za nju."

Prenosi se u *El-Musannifu* od Abdurrezzaka es-Sana'nija da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, "oslobodio jednu novorođenu djevojčicu za jednu ženu koja je umrla, a nije to oporučila i udijelio je za nju neke stvari kao sadaku".

Dva sina El-'Asa ibn Vaila, a on je umro kao mušrik (idolopoklonik), htjeli su osloboditi roba za svoga oca pa su pitali za to te im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio:

"Ne oslobađa se rob za kafira (nevjernika). Ako je bio musliman, onda možeš osloboditi roba za njega ili dati sadaku, ili obaviti hadždž. Od toga će imati koristi."[1]

6. Pokuđenost zadržavanja viška.

Uzvišeni Allah kaže:

I pitaju te šta da udjeljuju. Reci: "Višak!"[2]

Od Ebu Umame, radijallahu 'anhu, se prenosi da je rekao: -Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Čovječe, ako budeš udjeljivao višak, to je dobro za tebe, a ako ga budeš zadržavao, to je zlo za tebe.

Nećeš biti prekoren ako zadržiš onoliko koliko ti je potrebno. Počni prvo od onih koje izdržavaš. Gornja ruka je bolja od donje'."[3]

Od Ebu Se'ida, radijallahu 'anhu, se prenosi da je rekao: -Bili smo na putovanju, pa je (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) rekao:

[1] Hadis je zabilježio Abdurrezak es-San'ani.

[2] El-Bekare, 219.

[3] Hadis su zabilježili Muslim, Tirmizija i drugi.

"Ko ima viška jahalicu neka dadne onome ko nema jahalice, a ko ima viška hrane nek' dadne onome ko nema hrane."

Spomenuo je Poslanik vrste imetka tako da nam je bilo jasno da niko od nas nema pravo na višak imetka koji posjeduje."[1]

Prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Blago onome ko radi po svome znanju, udjeljuje iz viška svoga imetka i suzdrži se od nepotrebnog (beskorisnog) govora."[2]

7. Kako će postupiti onaj ko ne može dati sadaku?

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao:

"Svaki musliman je dužan davati sadaku."

-O Allahov Poslaniče, a ako nije u mogućnosti? - upitaše (ashabi).

"Radit će svojim rukama pa će koristiti sebi i davati sadaku" - odgovori Poslanik.

-A ako to nije u mogućnosti? - upitaše.

"Pomoći će onoga koji ima neku važnu potrebu" - odgovori Poslanik.

-A ako nije u mogućnosti (ni to)? - ponovo upitaše.

"Neka radi dobra djela i neka se ustegne (uzdrži) od zla, to je njegova sadaka."[3]

---

[1] Hadis je zabilježio Muslim.

[2] Hadis je zabilježio Bejheki.

[3] Hadis je zabilježio Buhari.

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao: -Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Da porani neko od vas i donese breme drva na svojim leđima pa od zarađenog podijeli sadaku i bude neovisan od ljudi, bolje mu je nego da traži od svijeta pa mu oni daju ili ne daju."[1]

Ibnu-l-Kajjim, rahimehullah, kao jednu od vrsta sadake navodi "sadaku čašću, poput ashaba Ebu Damdama, radijallahu 'anhum, koji bi svako jutro govorio:

"Allahu, ja nemam imetka koji bih dao kao sadaku ljudima, već im kao sadaku dajem moju čast, pa ko me uvrijedi ili potvori halalim mu." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je:

"Ko od vas može da bude kao Ebu Damdam?"

Kroz ovakav vid sadake i darežljivosti dolazi do izražaja čistota duše i smirenost srca i čovjek se spašava od mržnje i neprijateljstva ljudi."[2]

---

[1] Hadis je muttefekun alejhi. Žestoko se prijeti i upozorava na prošenje od ljudi u mnogobrojnm hadisima, poput Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

"Neće prestati neko od vas prositi sve dok ne sretne Allaha, a na njegovom licu neće biti ni komadić mesa." (Hadis je muttefekun alejhi.), zatim:

"Ko otvori sebi vrata prošnje, a nije ga snašla oskudica (bijeda) ili brojno potomstvo (evlad), Allah će mu otvoriti vrata oskudice (bijede) odakle se ne nada." (Hadis je zabilježio Bejheki.), zatim:

"Ko bude prosio, a imadne koliko mu je dovoljno, samo traži više džehennemske žeravice."

-Allahov Poslaniče, a koliko mu je dovoljno? - upitaše ashabi.

"Koliko da se nahrani i preživi" - odgovori on. (Hadis su zabilježili Ahmed i Ebu Davud.), i:

"Ko prosi od ljudi kako bi više imao (radi obilja), prosi džehennemsku žeravicu, pa nek' traži manje ili više." (Hadis su zabilježili Muslim i Ibn Madže.)

[2] *Tehzibu medaridži-s-salikin*, str. 407.-408.

8. Je li dozvoljeno tražiti natrag poklon ili sadaku?

Nije dozvoljeno tražiti povrat sadake i poklona zbog riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

"Ne priliči nam (da budemo) loš primjer. Onaj ko uzima natrag svoj poklon je poput psa koji pojede ono što povrati."

Hafiz Ibn Hadžer u komentaru ovog hadisa kaže: "Tj. ne priliči nam, o skupino vjernika, da se kitimo svojstvima životinja u njihovim najgorim stanjima. Uzvišeni Allah kaže:

> *Onima koji ne vjeruju u budući svijet pripada loš primjer, a Allahu pripada najljepši primjer.* [1]

Ovaj način izražavanja snažnije naglašava zabranu i više upućuje na zabranu nego da je, naprimjer, rečeno: "Nemojte povraćati poklone."[2]

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (kome je dat jezgrovit govor) kaže: "Primjer onoga koji povrati (natrag) svoju sadaku je poput primjera psa koji povrati, zatim to poliže i pojede."[3]

9. Da li je dužniku dozvoljeno dati sadaku?

Bolje je da ne daje sadaku onaj koji ima dug sve dok ga ne vrati. Neki islamski učenjaci smatraju zabranjenim davanje sadake od strane onoga koji ima dug i koji nije u mogućnosti isplatiti dug, jer je vraćanje duga farz, i ne može se dati prednost sunnetu nad farzom. Međutim, ako postoji realna osnova da se dug vrati, onda nema prepreke da dâ sadaku.[4]

---

[1] En-Nahl, 60.

[2] *Fethu-l-bari*, 5/278.

[3] Hadis je zabilježio Muslim.

[4] *El-fikhu-l-islami ve eddiletuhu*, 2/921.

10. U kojim situcijama, vremenima i mjestima nagrada za sadaku biva veća?

Od toga je sljedeće[1]:

- Davanje sadake u ramazanu, shodno onome što Tirmizija prenosi od Enesa, radijallahu 'anhu, koji je rekao:

-Upitan je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Koja sadaka je najbolja?', pa je odgovorio: "Sadaka u ramazanu."

Zbog toga što se u ramazanu dobra djela umnogostručavaju i zbog toga što se pomaže siromašnima da lakše isposte, a onaj ko nahrani postača ima nagradu poput onoga koji je postio.

- U mubarek-danima, poput deset dana zu-l-hidždžeta, bajramskim danima...
- U svetim mjestima, poput Mekke i Medine,
- Na hadždžu, u borbi, na putovanju, u bolesti...
- Preporučuje se često davanje sadake u kriznim vremenima zbog riječi Uzvišenog Allaha:

  ... ili, kad glad hara, nahraniti.[2]

---

[1] *El-Medžmu'u*, 6/237; *El-Mugni*, 4/3119; *El-Mevsu'atu-l-fikhijje*, 26/342.

[2] El-Beled, 14.

Završna riječ

Džerir, radijallahu 'anhu, sjedio je kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada su mu došli ljudi iz plemena Mudar opasani sabljama, koje je pogodila strašna nesreća i neimaština, pa kaže Džerir:

-Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio njihovu iznurenost, oskudnu odjevenost i glad, lice mu je promijenilo boju. Ustao je i ušao u kuću. Nakon toga je otišao u mesdžid i klanjao podne-namaz, potom se popeo na minber, zahvalio Allahu i rekao:

"Allah je u Svojoj Knjizi objavio:

O ljudi bojte se vašega Gospodara koji vas je stvorio od jednog čovjeka..., sve do riječi Uzvišenog: ... i stalno nad vam bdi.[1]

O vjernici, bojte se Allaha i neka svaka osoba pogleda šta je spremila za sutra.[2]

Udijelite sadaku prije nego što dođe dan kad je ne mognete udijeliti! Udijelite sadaku prije nego se smrt ispriječi između vas i dijeljenja sadake! Neka čovjek udjeljuje od svojih dinara (zlatnika) i dirhema (srebrenjaka), od pšenice, od hurmi i ječma.

Nijednu sadaku ne smatrajte bezvrijednom, pa makar to bila i polovica hurme!"[3]

---

[1] En-Nisâ', 1.

[2] El-Hašr, 18.

[3] Hadis je zabilježio Bejheki, a slično tome prenosi i imam Muslim.

Na kraju, još jedanput upućujem apel muslimanima i muslimankama! Pridružite se u pomaganju i podršci vašoj obespravljenoj braći koji danas pate više nego što su patili oni kojima je nepravda nanesena, a koji su posjedovali oružje kojim su mogli braniti svoju čast i dostojanstvo.

Želimo vas podsjetiti da se učestvovanje u dobrovoljnim akcijama ne ograničava samo na dobrovoljna davanja, već su one mnogo obuhvatnije i šire.

Da daš savjet ili dobar prijedlog ili da uložiš fizički napor, ili da besplatno radiš nekoliko sati u sedmici, sve to, kao i mnoge druge aktivnosti znače tvoje učešće u oživljavanju korisnih aktivnosti čime pomažeš svoju braću koja rade na tome. Time ćeš, ako Bog da, steći nagradu kod Allaha.

To je veliki emanet. Emanet rada za Islam i pozivanja u Islam. To je isto tako i velika odgovornost koju nosi svaki musliman i muslimanka pa ponesimo je s krajnjom ozbiljnošću i hrabrošću, ako smo uistinu pravi vjernici. Trošimo na tom putu svoje imetke, svoj trud, svoje vrijeme, a ako to ne budemo činili, pa Allah će nas zamijeniti s drugim narodom kojeg će On voljeti i koji će Njega voljeti, i koji će se na Njegovom putu boriti svojim imecima i svojim životima.

Uzvišeni Allah kaže:

> *Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovom putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni. - A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti.*[1]

---

[1] El-Gašije, 38.

Molimo Te Bože, Tvojim lijepim imenima i Tvojim uzvišenim svojstvima da nam ove riječi budu od koristi na dunjaluku i na Ahiretu, da nas obaspeš Svojom milošću, da očistiš naše namjere i naša srca, da nas sačuvaš od pohlepe i škrtosti, da nas učiniš Tvojim iskrenim robovima koji slušaju i slijede Tvoju Objavu, onim koji se samo Tebe boje, koji dijele svoje imetke na Tvome putu danju i noću, javno i tajno.

Milostivi Allahu, učini nas pomagačima Tvoje vjere i pomozi nas u uzdizanju zastave Tvoga zakona i u rušenju zavjera Tvojih neprijatelja koji odvraćaju od Tvoga puta i nastoje ga prikazati krivim.

Milostivi Allahu, podaj ovome Ummetu snagu kojom će se ponositi oni koji su Ti pokorni, a ostati poniženi oni koji su Ti nepokorni, snagu pomoću koje će naređivati dobro i zabranjivati zlo.

Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kad si nam već na Pravi put ukazao, i daruj nam Svoju milost, Ti si, uistinu, Onaj koji mnogo daruje.

Gospodaru naš, podari nam na ovome svijetu dobro, a i na onome svijetu dobro. Sačuvaj nas od džehennemske kazne i uvedi nas Svojom milošću u Džennet sa dobročiniteljima, o Moćni, o Ti koji grijehe praštaš!

Naše posljednje riječi su:

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

Tematski sadržaj djela

II poglavlje: **Tragovi i plodovi dijeljenja imetka na Allahovom putu**

1. Dijeljenje imetka je odgojni faktor koji utječe na muslimana da se čvrsto pouzda u Uzvišenog Allaha,
2. Dijeljenje imetka je odgojni faktor koji utječe na muslimana u pogledu iskrenosti prema Uzvišenom Allahu,
3. Dijelenje imetka utječe na pročišćavanje duše i njeno čišćenje,
4. Dijeljenje imetka uči muslimana praktičnom načinu skromnosti,
5. Činjenje dobrih djela pobuđuje osjećaje sreće i zadovoljstva i uzrokuje duševno spokojstvo, radost i smirenost,
6. Dijelenje imetka pobuđuje osjećaje onoga koji daje sadaku (dijeli imetak) i čini ga čovjekom blage naravi koji gaji iskrene bratske osjećaje prema drugima,
7. Dijeljenje imetka učestvuje u razvoju ekonomije i rješavanju socijalnih problema.

- III poglavlje: **Živi primjeri plemenitosti i darežljivosti**

- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najbolji primjer plemenitosti,
- Ebu Bekr es-Siddik,
- Omer el-Faruk,
- Zunnurejni Osman,
- Alija ibn Ebi Talib,
- Talha el-Fejjad,

- Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: Ez-Zubejr, Abdurrahman ibn 'Avf, Povjerljivi trgovac,
- Ebu Dahdah daje u zajam svome Gospodaru bostan u kojem se nalazi 600 palmi,
- Ebu Talha el-Ensari čini isto,
- Omerov vakuf je jedan od prvih vakufa u Islamu.

- IV poglavlje: **Traktat o vakufu u Islamu**

1. Definicija vakufa jezička i terminološka,
2. Vrste vakufa,
3. Ciljevi vakufa i mudrost njegovog propisivanja,
4. Kratak osvrt na historijat vakufa,
5. Vakufi u našim krajevima,
6. Planovi neprijatelja za ukidanje vakufa,
7. Oblici islamskih vakufa.

- V poglavlje: **Negativne strane škrtosti i njezine loše posljedice**

1. Škrtost je uzrok kazne na Sudnjem danu,
2. Škrtost je osobina munafika (licemjera) i stanovnika Džehennema,
3. Škrtost vodi činjenju grijeha i širenju zla i nereda u društvu,
4. Škrtost je uzrok zapadanja u malodušnost i krizu te bacanja samog sebe u propast,
5. Škrtost je uzrok prekidanja opskrbe i propasti imetka i njegovog miješanja sa haramom,

6. Škrtost je najgora i najopasnija bolest srca,
7. Škrtost je uzrok tjeskobe u prsima na ovome svijetu i nesreće na onome svijetu.

- VI. poglavlje: **Kako se liječiti od škrtosti**

1. Liječenje slabosti imana (vjerovanja),
2. Liječenje lošeg mišljenja o Allahu,
3. Liječenje ljubavi prema imetku,
4. Liječenje povećanja prohtjeva (strasti),
5. Liječenje duge nade i zaborava smrti,
6. Liječenje okretanja i usmjeravanja srca samo prema vlastitom djetetu,
7. Od najkorisnijih imanskih lijekova je dova i razmišljanje o ajetima i hadisima koji potiču na darežljivost ili govore o kazni koja je posljedica škrtarenja.

- VII poglavlje: **Udijeli makar malo, a Allah će u tome dati bereket**

1. Neomalovažavanje male količine onoga što se daje,
2. Širina Allahove milosti, davanje bereketa u maloj količini i davanje za to najveće nagrade,
3. Primjeri davanja sadake dobrih prethodnika,
4. Jedan dirhem je pretekao sto hiljada dirhema,
5. Najbolja sadaka je malo od onoga koji ga s naporom daje,
6. Od loših osobina munafika (licemjera) je ismijavanje onih koji daju sadaku i podsticanje ljudi na škrtost,
7. Davanje prednosti drugima, pa makar i sa malo.

- VIII poglavlje: **Šartovi i adabi sadake**

1. Ihlas - iskrenost prema Uzvišenom Allahu,
2. Tajno dijeljenje sadake,
3. Da bude iz dobrog i halal imetka,
4. Dijeljenje najboljeg i najdražeg imetka, a klonjenje od dijeljenja lošeg imetka,
5. Da daje draga srca i nasmijana lica,
6. Da ne kvari svoju sadaku prigovaranjem i vrijeđanjem,
7. Da malim smatra ono što dadne kao sadaku, makar to bilo i puno,
8. Da ne omalovažava to što je dao, makar to bilo sasvim malo,
9. Poželjno je da onaj koji daje sadaku daje to u paru,
10. Žurenje sa davanjem sadake tako da daje sadaku dok je čovjek još mlad i zdrav i dok strahuje od siromaštva.
11. Najbolje je da onaj koji daje sadaku uvakufi glavnicu svoga imetka kako bi ta sadaka bila od koristi i nakon njegove smrti
12. Da je dadne onome ko je stvarno i zaslužje.

- IX poglavlje: **Oblici (kategorije) sadake na Allahovom putu**

1. Džihad (borba) na Allahovom putu,
2. Da'va - pozivanje u Islam,
3. Gradnja džamija,
4. Briga o jetimima (siročadi),
5. Briga o udovicama,
6. Dobročinstvo prema siromasima,

Literatura:

1. Ebu Dža'fer et-Taberi - *Džami'u-l-bejani fi te'vili-l-Kur'ani*, izdavač Daru-l-kutubi-'ilmijje, Bejrut, I izdanje, 1412. g/h.
2. Ebu Abdullah el-Kurtubi - *El-Džami'u li ahkami-l-Kur'an*, dodatna pojašnjenja dr. Muhammed el-Hafenavi, verifikacija Muhammed Hamid Usman, izdavač Daru-l-hadis, Kairo, II izdanje, 1416. g/h.
3. Imam Ebu-l-Fida ibn Kesir - *Tefsiru-l-Kur'ani-l-'azim*, Daru-l-fejsalijje.
4. Šejh Abdur-Rahman es-Sa'di - *Tejsiru-i-kerimir-rahman fi tefsiri kelami-l-menan*, izdavač Dar Ibn Dževzi, Demmam, I izdanje, 1415. g/h.
5. Prof. Sejjid Kutb - *Fi zilali-l-Kur'an*, izdavač Daru-š-šuruk, Kairo, XVII izdanje, 1412. g/h.
6. Imam Ibn Hadžer el-'Askelani - *Fethu-l-bari bi šerh Sahihi-l-Buhari*, knjigu pregledali Muhammed Fuad Abdulbaki i Muhibuddin el-Hatib, izdavač Daru-r-rejjan li-t-turas, Kairo, I izdanje, 1407. g/h.
7. *Sahihu Muslim bi šerhi-n-Nevevi*, izdavač Muessetu Kurtube, II izdanje, 1414. g/h.
8. Hafiz Ebi 'Isa et-Tirmizi - *El-Džami'us-sahih*, verificirao Ahmed Muhammed Šakir, a dopunio Muhammed Fuad Abdulbaki, izdavač Daru-l-kutubi-l-'ilmijje, Bejrut.

9. Hafiz Sulejman Ibn el-Eš'as es-Sidžistani - *Sunenu Ebi Davud*, izdavač Daru-l-hadis, Kairo.
10. Ahmed ibn Muhammed ibn Hanbel - *Musned*, verificirao Ahmed Muhammed Šakir, izdavač Mektebetu-t-turasi-l-islamijj, Kairo.
11. Imam Muhammed ibn Ishak ibn Huzejme - *Sahihu Ibn Huzejme*, verificirao Muhammed Mustafa el-E'azami, izdavač El-Mektebu-l-islamijj.
12. Imam Bejheki - *Es-Sunenu-l-kubra*, verificirao Muhammed Abdulkadir 'Ata, izdavač Daru-l-kutubi-l-'ilmijje, I izdanje, 1414. g/h.
13. Imam Bejheki - *Šu'abu-l-iman*, verificirao Muhammed Se'id Bisjuni, izdavač Daru-l-kutubi-l-'ilmijje, I izdanje 1414. g/h.
14. Hafiz Abdu-l-'Azim el-Munziri - *Et-Tergibu vet-terhib mine-l-hadisi eš-šerif*, verificirao Se'id Muhammed el-Liham, izdavač Daru-l-fikr, Damask, I izdanje, 1414. g/h.
15. Šejh Muhammed Nasir el-Albani - *Sahihut-tergibi ve-t-terhibi*, izdavač El-Mektebu-l-islamijj, Bejrut, I izdanje, 1406. g/h.
16. El-Hafiz Nurud-din el-Hejsemi - *Medžme'u-l-zevaid ve menbe'u-l-fevaid*, izdavač Daru-l-kutubi-l-'ilmijje, Bejrut, 1408. g/h.
17. Ibn Redžeb el-Hanbeli - *Džami'u-l-'ulumi ve-l-hikemi fi šerhi hamsine hadisen min dževami'i-l-kelim*, verificirao Ebu Mu'az Tarik ibn Avedullah, izdavač Dar Ibnu-l-Dževzi lin-nešri vet-tevzi'i, I izdanje.
18. El-imam Ebu Zekerija ibn en-Nuhas - *Mešari'u-l-ešvak ila mesari'i-l-'išak*, verificirao Idris Muhammed Ali i Muhammed Istanbuli, izdavač Daru-l-bešairi-l-islamijje, I izdanje, 1410. g/h.

19. Šejh Muhammed Nasir el-Albani - *Sahihu-l-džami'is-sagir ve zijadetuhu*, izdavač El-mektebu-l-islamijj, III izdanje, 1408. g/h.

20. Šejh Muhammed Nasir el-Albani - *Da'ifu-l-džami'is-sagir ve zijadetuhu*, izdavač El-mektebu-l-islamijj, III izdanje, 1410. g/h.

21. El-imam Ibn Sa'd - *Et-tabekatu-l-kubra*, verificirao Muhammed Abdulkadir Ata, izdavač Daru-l-kutubi-l-'ilmijje, I izdanje, 1410. g/h.

22. El-hafiz Ebu Nu'ajm el-Asbahani - *Hiljetu-l-evlija ve tabekatu-l-esfija*, izdavač Daru-r-rejjan li-t-turas, Kairo, V izdanje, 1407. g/h.

23. Šejh Muhammed Jusuf el-Kandahlevi - *Hajatu-s-sahabe*, verificirala grupa islamskih učenjaka, izdavač Daru-l-kitabi-l-'arebi, 1408. g/h.

24. El-imam eš-Ševkani - "Nejlu-l-evtar šerh munteki-l-ahbar", verificirao Asimud-din es-Sibabiti, izdavač Daru-l-hadis, Kairo, I izdanje, 1413. g/h.

25. Šejh Sejjid Sabik - *Fikhu-s-sunne*, izdavač El-Feth li 'lami-l-'arebi, Kairo, I izdanje, 1416. g/h.

26. *El-mevsu'atu-l-fikhijje*, priredilo Vizaretu-l-evkafi ve-š-šu'uni-l-islamijje, Kuvajt.

27. Šejh Burhanud-din et-Tarablusi el-Hanefi - *El-is'af fi ahkami-l-evkaf*, izdavač Mektebetut-talibi-l-džami'i, Mekka.

28. El-imam El-Hallal - "Kitbu-l-vukuf min mesaili-l-imam Ahmed", verificirao dr. Abdullah ibn Ahmed Ez-Zejd, izdavač Mektebetu-l-me'arif, Rijad, I izdanje, 1410. g/h.

29. Dr Vehbe Ez-Zuhejli - *El-Vesaja ve-l-vakfu fi-l-fikhil-islamijj*, izdavač Daru-l-fikr, Damask, I izdanje, 1408. g/h.